

LIMBA EBRAICĂ.

Limba vorbită de Abraam, comunicată urmașilor săi și în care s'a scris cărțile Vechiului Testament, este cea ebraică.

În ceea ce privește origina, vechimea, geniul și caracterul, compozițiunea și mecanismul acestei limbi, este un obiect de curată literatură și despre care un teolog trebuie să aibă oarecare cunoștință. Din zilele noastre această materie a fost tratată în chip cunoscător, mai cu seamă de D. Court de Gébelin.

Cât despre origina și vechimea limbei Ebraice, este știut că Abraam a eșit din Chaldea, după porunca lui Dumnezeu, spre a veni să locuiască în Palestina și pentru aceia s'a numit de Chananieni ebreu, călător sau străin. Se pare, că în acea epocă vorbirea sa nu era deosebită de a acestor popoare, pentru că se vorbea și se înțelegea fără interpret. Dar aproape două sute de ani după aceia, pe când Iacob, nepotul lui Abraam și Laban se despărțiră Sf. Scriptură ne face cunoscut, că era deosebire între vorbirea lor. De asemenea Abraam, obligat a merge în Egipt, nu se pare că avea trebuință de interpret, spre a vorbi Egiptenilor, dar după trecerea a două secole, Iosif, înainte de a se face cunoscut fraților săi, le vorbește prin interpret și se zice în textul ebreu la psalmul 80, vers. 6, că Israil sau Iacob,

intrând în Egipt, auzi vorbind o limbă ce nu o înțelegea.

Spre a ne ridică mai sus, se crede, că nu este nici o Indoială, că limba Chaldeilor nu era aceea a lui Noe și pentru că Noe a viețuit mult timp cu oameni, cari au vorbit cu Adam, se învederează că până la Deluviu, limba pe care Dumnezeu a dat-o primilor noștri părinți, nu primise încă nici o schimbare prea mare; de altfel un popor păstrează în mod natural aceeași vorbire, pre cât timp el rămâne pe același loc și pentrucă generația lui Sim a continuat să locuiască Mesopotamia după amestecarea limbilor și împrăștierea familiilor se crede, că limba primitivă s'a păstrat aci curată și fără nici o amestecare. Dar dacă ea era absolut aceeași, ca în gura lui Adam, aceasta este cu totul altă chestiune.

Comparând limbile diferitelor popoare ale lumii, s'a observat că mai toți termenii monosilabi păstrează o însemnare asemanată sau cel puțin analogă; că în particular limba Chineză este compusă numai din trei sute douăzeci și șase monosilabe în mod diferit combinate și variate sub diferite tonuri. De aci unii au conchis mai întâiu. că limba primitivă, pe care Dumnezeu a dat-o lui Adam, era compusă din monosilabe, pentrucă această limbă se găsește în toate celelalte. Dar este cu neputință, ca într'un interval mai mult de două mii de ani, cari au trecut dela creațiune până la amestecarea limbilor, oamenii n'au învățat a combina tonurile monosilabe, spre a compune cuvinte și n'au variat pronunțarea, spre a desemna noile obiecte, despre cari ei au luat cunoștință succesiv. Astfel, în această privință limba lui Noe și a fiilor săi, cu probabilitate nu mai era aceeași ca a lui Adam; ea trebuia să fie mai puțin simplă și mai bogată. Și al doilea, că schimbarea produsă între limbi, ce se făcu la Babel, n'a fost decât o pronunțare și o combinare deosebită din aceleași elemente monosilabe, pentrucă cu toată această amestecare ele sunt încă și acum recu-

noscute în deosebitele vorbiri. Această simplă schimbare eră de ajuns, pentru ca lucrătorii dela Babel să nu se poată înțelege, pentrucă chiar și astăzi locuitorii din diferite provincii, nu se înțeleg în dialectele lor, deși în fond limba este aceeași.

Dar supozând, că pronunția și combinarea elementelor primitive ale vorbirei nu s'a schimbat la Babel printre urmașii lui Sim, cari continuară a locui în Mesopotamia și cari au fost străbunii lui Abraam, înainte d'a afirmă că limba lui Abraam eră aceea a lui Noe, trebuie a presupune, că în timp de trei sute de ani, cari au trecut dela amestecarea limbilor, până la chemarea lui Abraam, nu s'a întâmplat la chaldeenii nici o schimbare de combinare și pronunțare, supoziție gratuită, spre a nu zice imposibilă și contrară procedărei naturale a tuturor popoarelor, supoziție contrazisă prin schimbarea, ce s'a întâmplat dela Abraam până la Iacob, după mărturia istoriei sfinte.

Puțin importă 'să admitem aceasta, pentrucă după aceeași istorie chiar, Abraam locuind printre Chananieni și printre Egipteni se înțelegea, încă cu ei și urmează, că limba primitivă nu eră mai schimbată la urmașii lui Cham, decât printre aceia a lui Sim, că astfel limbile egipteană și chanaană erau pentru atunci atât limba primitivă, ca cea chaldaică sau ebraică a lui Abraam. Pentrucă Noe a fost asemenea în chip real tatăl Egiptenilor, Chananeilor, Sirienilor, ca și al Ebreilor, urmează asemenea, că limba lui Noe a fost asemenea în mod real și asemenea direct muma vorbirei din Egipt, Palestina și Siria; că ea a fost și a celei ebraice și limba lui Abraam n'are nici un titlu de nobleță mai mult ca surorile sale.

Dacă ar judecă cineva prin analogie, pronunțarea nu va fi în favoarea limbei ebraice. În sfârșit, un popor care locuiește neconținut pe același pământ, păstrează mai cu înlesnire curățenia vorbirei sale, decât acela, care merge să

locuiescă în deosebite părți. Așa, Chaldei a rămas continuu în Mesopotamia, pre când Abraam și urmașii săi au călătorit în Palestina, Egipt, în deșertul Arabiei și au revenit să locuiescă alături de Fenicieni. Cum va putea proba cineva, că ei n'au împrumutat nimic din vorbirea acestor diferite popoare, pre când ei erau așa de inclinați întru a imita moravurile? Dar nu trebuie să credem părerilor nesigure, ci trebuie să judecăm numai după cărțile sfinte. Moisi, deși născut în Egipt și în vârstă de optzeci ani, vorbește cu Ietro, șeful unui trib al Madianiților. Iosua, după patruzeci de ani, trimite oamenii săi în Palestina și ei sunt ascultați de Rahab, femeie a poporului din Ierichon; asemenea de Gabaoniți; sub regi Ebrei convorbesc încă cu Filistenii și cu Tirieni sau Fenicieni, de unde putem conchide, sau că limbile acestor popoare au rămas aceleași, sau că cea ebraică a încercat aceleași variațiuni. Folosul ce se poate da acestei din urmă limbi este, că ea a fost scrisă înaintea celorlalte și în această privință suntem siguri de păstrarea sa mai mult de trei mii de ani și această afirmare nu s'a putut face despre nici o altă limbă.

Cât despre chestiunea de a se ști, dacă cea ebraică este limba primitivă, în care Dumnezeu a binevoit a vorbi cu Adam, cu Noe, cu Abraam, nu vedem pe ce bază poate cineva s'o susțină. Încă o dată, toate limbile considerate în radicalele lor sau în elementele lor sunt limba primitivă, pentrucă aceste elemente se regăsesc chiar în limbile stricate cele mai grosiere, dar cu combinațiuni, adăogiri și pronunțări deosebite și cu atât mai puțin, că Dumnezeu n'a făcut o minune continuă timp de două mii cinci sute ani, este cu neputință că aceste elemente n'au primit în gura urmașilor lui Sim aceleași variațiuni, ca și în ale celorlalți urmași ai lui Noe. Singurul lucru lămurit este, că limba ebraică este aceea, în care Dumnezeu a binevoit să vorbească lui Moisi, Iosua și Samuel, profeților și că ea

s'a pastrat în cărțile noastre sfinte, astfel după cum a vorbit'o Moisi. Aceasta este în deajuns spre a o arăta respectabilă.

A doua chestiune este d'a se ști, care este geniul limbei ebraice, sau caracterul particular, care o deosebește de celelalte. Este ea o limbă civilizată sau grosieră, bogată sau săracă, clară sau întunecată, plăcută sau supărătoare urechei în comparație cu celelalte? Cei învățați nu sunt de acord asupra acestui punct, ca asupra celui precedent. Un fel de părere religioasă a făcut pe mulți să creadă, că este o limbă Dumnezească, care are chiar pe Dumnezeu de autor; că aceasta a fost limba primilor noștri părinți în raiul pământesc, tot asemenea ca și a profetilor. Alții, mai cu seamă din orient, judecă în mod diferit: Ei cred, că cea siriacă a fost vorbită de primii oameni și dacă Vechiul Testament a fost scris în limba ebraică, cauza nu este excelența acestei limbi, care în fond este prea săracă și stricată prin amestecarea a mai multor limbi străine, dar pentru că poporul căruia Dumnezeu voia să'i încredințeze Scripturile nu înțelegea altă limbă. Cu toate acestea, după judecata unui mare număr de bărbați învățați, nici limba ebraică, nici cea siriacă nu pot fi puse în comparație cu cea arabă, care este cu mult mai superioară, atât prin abundență și bogăție, cât și prin frumusețea expresiunii.

De altă parte necredincioșii, fără a înțelege alt ceva, decât numai spre a copleși textul Sfintei Scripturi, au hotărât că limba ebraică este o limbă stricată, grosieră și prea săracă, de o întunecime nestrăbătută, demnă de un popor neinstruit și barbar, astfel cum erau Iudeii. Ce parte se poate lua între aceste uimitoare contradicții? Un înțelept mijloc, dacă este cu putință.

După cum Ebreii n'au cultivat artele, științele și literatura cu atâta îngrijire ca Grecii și Romanii, este cu neputință ca limba ebraică să fi fost atât de bogată și regulată,

ca latina și greaca; singură natura a slujit de povățuitor în construcțiunea sa. De altă parte, după cum această limbă n'a fost vorbită, decât de un singur popor, n'a domnit decât în spațiul unei țări prea mărginite și n'a avut un mare număr de scriitori, ea n'a putut dobândi atâta înbelșugare ca acelea, cari erau în auzul mai multor popoare și unui mare număr de autori, cari au scris în deosebite părți cu mai mult sau mai puțin talent natural și câștigat prin știință. Cât despre calitatea ei plăcută sau supărătoare este o chestiune de gust și de deprindere. Nici un popor nu va mărturisi vre o dată, că limba sa maternă se fie mai puțin frumoasă și mai puțin plăcută, ca aceea a vecinilor săi.

Cu toate acestea trebuie a reaminti, că Moisi scriitorul de căpetenie al Ebreilor, a fost instruit în toate științele cunoscute de Egipteni, că el eră negreșit cel mai învățat om al secolului său și că scrierile sale cuprinde cunoștințe minunate pentru acel timp. Nu este mai puțin adevărat, că cărțile Vechiului Testament, tratează materii de toate felurile. Se află într'ânsele nu numai o teologie profundă, dar și istorie, jurisprudență, morală, elocință, poezie, istorie naturală. Este dar cu totul necuviincios ca plăcutele noastre spirite să privească pe Ebrei, ca pre un popor absolut ne-învățat și barbar și pentrucă limba lor le-a procurat termeni și expresiuni asupra tuturor subiectelor și pe nedrept acuzată d'a fi prea săracă și prea sterilă.

Am fi mult mai în stare d'a judecă, dacă am fi avut toate cărțile, cari au fost scrise în această limbă, mai cu seamă pe acelea compuse de Solomon asupra istoriei naturale. Sfânta Scriptură pomenește despre douăzeci de lucrări, făcute de scriitori ebrei, cari nu mai sunt. Pre când, spre a proba sărăcia limbei ebraice, se zice, că același cuvânt are șapte sau opt însemnări deosebite, aceasta este o judecată greșită, căci nu este greu a arăta, că același

lucru se află și în alte limbi mai avute în literatura lor.

Printre criticii ebraiști este chestiunea prea însemnată de a se ști, dacă vechii ebrei nu scrieau decât consoane și aspirante, fără a adăoga vre-un semn, spre a însemna vocalele, sau dacă aveau în alfabetul lor litere, cari serveau de vocale la trebuință. Unii au susținut, că caracterele א, ה, ח, י, ע, ו, ce se iau ca aspirațiuni, erau literile A, E, E, I, O, U, după părerea D-lui Gébelin, care a probat aceasta, nu numai prin autoritatea mai multor învățați, dar și prin rațiuni, cari se par destul de tari. De altă parte, D. Guignes și D. Dupuy au susținut contrariul. Cel dintăiu probează, că uzul tuturor popoarelor orientale în primile timpuri a fost, de a nu scri decât consoanele și aspirantele, fără a însemna vocalele, că scrierile alfabetice la Chaldeenii, Sirieni, Fenicieni, Arabi, Egipteni, Etiopeni, Indieni sunt întocmai cu alfabetul Ebreilor; că acest fel de scriere este o urmare necontestată de scrierea ieroglifică, prin care s'a început. Cel de al doilea arată, că cele șase caractere de mai sus în scrierea ebraică, n'au avut nici o dată însemnarea de vocale propriu zise, dar acest din urmă fapt nu se pare destul de bine probat, ca cel dintăiu.

Nu poate lua cineva un milociu zicând că א și ח erau considerate câte o dată drept aspirante și altă dată ca vocale, dar că pronunțarea diferă, după cum variază și astăzi la diferite popoare. Diftongi mai cu seamă nu se pronunță mai în nici o parte în mod uniform. Asemenea literile י și ו erau, ca și în limba latină, câte o dată vocale și altă dată consoane, dar latinii, ca și scriitorii cei vechi, n'au făcut totdeauna această observare, dar aceasta nu împedea ca cineva se nu deosibească valoarea prin obicinuință. De asemenea ח și ע erau sau aspirante sau consoane, după locul ce țineau ele în cuvinte, pentrucă în toate limbile aspirantele forți se schimbă cu înlesnire în

consone șuerătoare, după cum au însemnat toți observatorii vorbirei.

În această supoziție, cu înlesnire se poate da naștere, cum grecii, punând cele șase caractere în alfabetul lor, au făcut simple vocale și au suplinit aspirantelor prin spiritul dulce sau prin spiritul aspru; pentru ce Fericitul Ieronim a numit aceste litere când vocale, când consoane; pentru ce gramaticii numesc adesea aceste litere ca dormind, quiescentes. Nu s'a inventat litere spre a fi considerate ca dormind, dar s'a încetat a le pronunța de câte ori ele ar fi produs o căscătură sau o cacofonie. Nimic mai ordinar ca această eliziune, care se află mai în toate limbile.

Ori-cum ar fi, toți învățații se învoesc, că punctele vocale ale limbei ebraice sunt o invențiune recentă. Unii o atribue Masoreților, cari au lucrat în sec. VI; alții rabinului Ben-Ascher, care a viețuit prin sec. XI. Unii dintre Iudei a voit s'o înalțe până la Ezdra, alții până la Moisi și aceasta este o curată imaginație. Înainte de Ezdra și chiar mai târziu, Ebreii au scris textul ebraic în litere samaritane și aceste caractere vechi n'au fost nici o dată însoțite de nici un semn de vocale. Nu se văd pe medaliile samaritane bătute sub Macabei, nici în inscripțiunile feniciene. Dacă punctele vocale ar fi fost în uzul vechiu, Iudeii, cari dela Ezdra au împins până la scrupul silința și respectul pentru scrierea lor, le ar fi conservat negreșit, ceea ce ce n'au făcut.

În sfârșit, parafrastele Chaldaice, Septuaginta, Aquila, Simac, Teodoțiu, autorii versiunilor siriacă și arabă n'au cunoscut punctele vocale, pentru că ei au tradus adesea ori cuvintele ebraice într'un sens deosebit de acela, care este însemnat prin punctuațiune. A zice, că acea a provenit din cauză, că ei aveau exemplare punctate în mod diferit, aceasta este o presupunere. În sec. III Origen, scriind textul ebreu în caractere grecești, n'a urmat pronunțarea prescrisă de punctatori. În sec. V Fericitul Ieronim zice, că din tim-

pul său același cuvânt ebraic erà pronunțat în mod diferit, după deosebirea țărilor și după gustul cetitorilor 'și dă exemple în Comentariul său asupra cap. 26 și 29 a lui Isaia, asupra cap. 3 a lui Ozia și cap. 3 din profetul Abacum. În sec. VI compilatorii Iudei ai Talmudului din Babilon nu erau conduși de punctuațiune, pentrucă adesea ori ei discutau asupra cuvintelor, cari au deosebite însemnări după modul de a le pronunța. Acesta se pare încă prin *Keri* și *Ketib*, sau prin variantele, pe cari Masoreții le-au pus pe marginea bibliilor,—ele nu privesc vocalele, ci numai consoanele. Vechii cabaliști nu trag nici unul din misterele lor din puncte, ci numai din literile textului. Dacă ele ar fi fost însoțite de puncte, le ar fi întrebuințat mai cu înlesnire pe unile, decât pe celelalte. Asemenea exemplarele bibliei, pe cari Iudeii citesc în sinagogele lor sunt fără puncte, și tot astfel scriu cea mai mare parte dintre rabini.

Cei doi academicieni citați sunt de o părere deosebită asupra unui alt șef. D. Dupuy ne încredințează, că erà cu neputință d'a înțelege limba ebraică fără vocale, că se află totdeauna oarecari semne spre a le arăta, că aceasta erà cu probabilitate la ce serveà accentele, despre cari Fericitul Ieronim a vorbit de mai multe ori. De aceeași părere erà și Prideaux. D. Guignes din contră, susține și probează, că nu numai aceea nu erà imposibilă, dar că erà mai puțin dificilă, în cât nu'și poate cineva închipui și această discuțiune a devenit însemnată din cauza consecințelor.

El observă prea bine, că în deosebitele metoade d'a scri, este obicinuința care face deosebirea între înlesnire și greutate. Dela noile invențiuni s'a micșorat și scurtat toate felurile de muncă și am devenit mai lenevoși și mai puțin curagioși, decât părinții noștri și nu mai înțelegem cum ei puteau trece peste mii de lucruri, pe cari obicinuința ni le a dat ca necesarii.

Orientalii sunt mult mai alăturați ca noi la vechile lor

obiceiuri; oricare ar fi înlesnirea, ce procură o invenție nouă, ei au avut totdeauna mare neplăcere a o îmbrățișa, ca mărturie inclinarea îndărătnică a Chinezilor la scrierea ieroglifică; este de o sută de ori mai greu a învăța cineva să citească și să scrie în limba chineză, decât a înțelege limbile orientale scrise fără puncte sau fără vocale. Cu toate acestea D. Fourmont a compus o gramatică și un dicționar chinez, fără să fi auzit vre o dată vorbind limba chineză.

În limbile orientale regularitatea progresului unui radical și a derivatelor sale, conduce spiritul și pronunțarea și învață pe cetitor despre vocalele cerute de o adunare de consunante; astfel când cineva cunoaște sensul unui radical, vede în ce fel trebuie a varia vocalele, spre a forma derivatele.

Limba ebraică fără puncte este negreșit mai puțin grea spre a citi și a înțelege, după cum nu era altă dată scrierea în note sau în scurtare. Se știe, că această artă era împinsă până în punctul d'a scrie așa de repede, după cum cineva vorbește. De mai multe ori învățații au arătat părerea de rău, despre pierderea acestui talent atât de folositor în toate privințele. Inscricțiunile latine, compuse numai din litere inițiale ale mai multor părți din cuvinte, nici o dată n'au trecut ca enigme nedescifrabile.

O probă fără răspuns este faptul, că mulți oameni de știință au învățat limba ebraică fără puncte și în scurt timp și o cetească astfel și poate este cel mai bun din toate metodele. Cineva poate chiar a o învăța destul de bine prin simpla comparație a radicalelor monosilabe a limbei ebraice, cu acelea ale celorlalte limbi, aducându'și aminte totdeauna, că vocalele sunt indiferente.

Puțina însemnătate a vocalelor în scriere se poate vedea și din faptul, că în diferitele jargoane din provinciile Franței, numele lui Dumnezeu—Dieu—se pronunță, Dé, Dei, Di, Dû,

Diou și altă dată Diex. Adăogând inflexiunile latine, Deus, Dei, Dii sau Di; iată zece sau douăsprezece pronunțări deosebite, fără a schimba însemnarea. Când această monosilabă va fi scrisă numai prin D, unde va fi întunecimea?

Scrierea, zice un învățat autor, este tabloul vorbirei, astfel nu poate fi vorbire fără vocale. Așa dar cei dintâi inventatori ai scrierei, n'au putut s'o lase fără vocale. Pentru ce au ajuns până la noi cărți fără punctuație? Aceasta este, că înțelepții din cea mai înaltă vechime au avut ca principiu, că știința nu eră făcută pentru oameni de rând, că intrările trebuiau să fie închise poporului, profanilor, străinilor. Acest principiu a prezidat în parte la inventarea ieroglifelor, cari au întrecut scrierea. Prin urmare el a condus asemenea pe inventatorii caracterelor alfabetice, cari nu sunt decât ieroglife mai simple și mai scurte ca cele vechi. Semnele consunelor așa dar au fost arătate poporului de jos, iar semnele vocalelor au fost puse în rezervă, ca o chee și un secret, care nu putea fi încredințat decât numai la singurii păzitori a-i pomului științei, ca poporul să fie îndatorat d'a recurge la învățăturile lor. Un alt izvor al cărților nepunctate este neorânduiala rabinilor și a cabaliștilor. Ei au suprimat în Biblie vechile semne ale vocalelor, ca să poată găsi mai cu înlesnire ideile lor extravagante misterioase. Nu se poate îndoii cineva, urmează autorul, că Moisi, crescut în artele și științele Egiptului nu s'a slujit de scrierea punctată, spre a face cunoscut legea sa, și nu putea să nu cunoască pericolul literilor fără vocale; fără îndoială el îl a prevenit. El a poruncit fiecărui israelit a o transcrie cel puțin o dată în viața sa, dar după toată aparența Ebreii au fost așa de puțin credincioși la observarea acestui precept, ca și a celorlalte, pe cari le-au călcat de câte ori ei au căzut în idololatrie. Timp de zece secole acest popor posedă o carte prețioasă, pe care a neîngrijit'o totdeauna și o lege sfântă, pe care o uită și sub Iosia eră

o minune d'a găsi o carte a lui Moisi. Aceste scrieri erau delăsate în sanctuarul templului și încredințate în păstrarea preoților, dar aceștia, cari nu luau parte totdeauna la neorânduelele națiunii lor, luară fără îndoială asemenea spiritul misterios al preoților idololatri; poate că ei n'au lăsat să apară, decât exemplare fără vocale, spre a se face stăpâni și arbitri credinței popoarelor; poate s'au servit ei de pe atunci pentru căutarea lucrurilor ascunse, după cum fac încă urmașii lor. Dar afară de raritatea cărților lui Moisi, afară de înlesnirea de a abuză de scrierea nepunctată, aceia chiar care poartă puncte vocale poate fi așa cu înlesnire stricată prin punctuațiune, că a trebuit să aibă un mare număr de argumente de căpetenie, spre a o scoate din mâna mulțimei și din mâna străinului. Când cineva întreabă pe criticul nostru, cum Dumnezeu, care a dat o lege poporului său, care i-a poruncit atât de aspru observarea ei, care a lucrat minuni spre a'l îndemna la aceasta, a putut îngădui, ca scrierea să fie întunecată și cetirea așa de grea, el răspunde, că el nu ține decât ca preoții să'și împlinească mai bine datoria lor, că de altfel nu ne aparține a cerceta vederile Providenței, a-i cere pentruce ea a dat Iudeilor ochi, ca să nu vază și urechi, ca să nu auză. Această Providență Dumnezeiască, zice el, a lucrat o minune destul de mare, păstrând la Iudei cheea istoriei lor, prin mijlocul câtorva cărți punctate, cari au scăpat din deosebitele pustiiri ale țării lor și făcând să ajungă până la noi cărțile lui Moisi printre atâtea întâmplări. Dar în sfârșit dela captivitatea din Babilon, Iudeii, îndreptați prin nenorocirile lor, au fost mai credincioși legii lor; ei au păstrat textul Scripturei cu o exactitate scrupuloasă, ei au adus pe acest punct respectul până la superstiție. Negreșit acest text a fost restabilit de Ezdra, asupra exemplarelor vechi și punctate, fără cari ar fi fost cu neputință d'a redobândi senzul. Pentru învățații moderni, cari simt mai multă plăcere pentru

bibliile nepunctate, ei dau poate în excesul opus al Iudeilor; ei se pare că ar voi să reînvieze mitologia. Era de trebuință a se compara toate aceste reflexiuni, ca să se poată vedea mai bine intențiunea răutăcioasă a aceluia care le-a făcut. Dar el s'a combătut pe sine după obiceiul filozofilor moderni.

S'a probat deja, că el este greșit, că scrierea fără vocale ar fi neînțeleasă, sau însemnează tot ce voește cineva; autorul nu numai că nu distruge probele, dar le confirmă. Se înțelege că scrierea este tabloul vorbirei, dar acest tablou poate fi mai mult sau mai puțin asemănat sau perfect. Ar fi o absurditate d'a presupune, că la nașterea sa a fost dus la perfecțiune, căci chiar autorul a judecat din contră. Ceea ce poate judeca cineva, zice el, mai rațional asupra alfabetelor, este că fiind lipsite de vocale se pare că ar fi avut unul din cele dintâi grade, pe unde a trebuit să treacă spiritul omenesc, spre a ajunge la perfecțiune. Pentru că astfel este sentimentul cel mai rațional, pentrucă trebuie a îmbrățișa altul? El a recunoscut ca toți învățații, că cea dintâiu încercare, ce a făcut cineva spre a zugrăvi cugetarea a fost de a scrie în ieroglife, că chiar caracterele alfabetice nu erau în origina lor decât ieroglife. D. Gébélin prea bine a probat aceasta și autorul Epistolelor către D. Bailly, asupra celor dintâi secole ale istoriei grece, a împins acest fapt până la evidență. Așa dar arta de a scrie n'a fost la început așa de perfectă, după cum este astăzi. Astfel spiritul misterios n'a avut nici o parte, nici la inventarea acestei arte, nici la progresele sale, ci mai mult spiritul contrariu. Insuși autorul se învoește despre indiferența vocalelor în scriere, observând că aceștea variază în toate limbile. Așa dar, dacă cineva a vrut să facă un alfabet comun la deosebite popoare, cari pronunțau în mod diferit, a trebuit negreșit să scoată vocalele. În sfârșit chiar acest critic a zis, că n'avem nici un subiect de a provoca buna

credință a primilor traducători ai Sfintei Scripturi, pentru că ei erau ajutați de tradițiune; dar dacă acest ajutor a fost deajuns, spre a păstra adevăratul înțeles al textului, pentru ce nu ar fi fost de asemenea, spre a păstra modul de a ceti și a pronunța fără vocale scrise?

Indată ce autorul a distrus astfel propriul său principiu, toate consecințele trase cad de sine.

Astfel este greșit, că alfabetele fără vocale să fi provenit din cauză, că înțelepții din cea mai înaltă vechime voiau să ascunză cunoștințele lor poporului, ci din aceia că a trebuit să înceapă arta de a scrie, ca și celelalte arte, prin slabe încercări, înainte de a o conduce în punctul de perfecțiune, unde a ajuns mai în urmă. Dacă înțelepții cei vechi ar fi voit să ascunză cunoștințele lor poporului de jos, ei nu își ar fi dat osteneala de a inventa ieroglifile, încă mai puțin de a perfecționa scrierea prin uzul caracterelor alfabetice; sau ei s'ar fi mărginit de a instrui prin viu graiu pe elevii lor, sau n'ar fi învățat de loc. În toate timpurile învățații, departe de a ascunde cunoștințele lor, au căutat mai mult să fie admirați, dar ei rar au găsit discipoli setoși de știință; ei n'au devenit misterioși și n'au avut o îndoită învățătură, de cât atunci [când popoarele orbite prin greșită religiune, n'au voit să înțeleagă adevărul și că eră un pericol a le spune acest adevăr. Este aceasta din rea voință a învățaților, că Chinezii se încăpățâneau a scrie în ieroglif, că cea mai mare parte a națiunilor Asiei n'au voit a introduce vocale în alfabetul lor, că cărțile noastre vechi sunt scrise după aceia, fără despărțirea cuvintelor, fără puncte și fără virgule? Adevărata cauză este alăturarea și imitarea servilă a procedărilor vechi. De asemenea unii au acuzat clerul din secolele primitive, că a întreținut popoarele în ignoranță, pre când el și-a dat toate silințele, spre a învinge prejudiciul absurd al nobililor, cari priveau preoția sau științele ca un semn nenobil.

Este o contradicție de a presupune, că înțelepții din înalta vechime au prefăcut misterul în lecțiunile lor, că Moisi și inventatorii scrierei au scris mai întâi cu vocale, ca să comunice știința poporului și în urmă învățați, invidioși de a domni spiritele, sau cabaliști nesimțitori au suprimat vocalele, ca să și rezerve cheea științei. În care secol acești din urmă au lipsit dela împlinirea datoriilor lor? Ideile extravagante ale cabalei sunt o nebunie recentă, ea n'a început de cât după compilațiunea Talmudului. Asemenea cabaliști puteau trage cu înlesnire viziunile lor mistice din arangiarea punctelor vocale, de cât din al consoanelor. Eră trebuincios de a ascunde sensul scrierei ebraice streinilor, cari nu înțelegeau această limbă? Aci autorul imitează geniul rabinilor și al cabaliștilor. El caută mister, unde nu există. Dacă Moisi a scris legile sale în caractere punctate, dacă el prevede pericolul literilor fără puncte, dacă el a voit să prevină abuzul, ce ar fi putut face cineva, pentru ce n'a zis nimic în cărțile sale? El a amenințat pe Iudei cu pedepsele, ce li s'ar întâmplă, dacă ei ar fi uitat legea Domnului, dar departe de a-i apăra în contra necredinței preoților, cărora el le-a încredințat cărțile sale, a poruncit poporului de a recurge la învățăturile lor. Dacă această încredere eră periculoasă Moisi este răspunzător de nenorocirile ce au urmat.

O altă ciudă a autorului este de a înzista asupra trebuinței punctelor vocale, spre a înlătura abuzul ce s'ar fi putut face al scrierei și de a exagera în urmă înlesnirea ce el a avut de a corumpe cărțile chiar punctate. Cum o prevedere poate fi ea trebuincioasă, dacă ea nu poate vindeca nimic.

Autorul presupune, că nu se află altă scriere la Ebrei, decât cărțile sfinte, păstrate de preoți. Aceasta este o greșală neertată, căci istoria lor ne arată, că ei aveau arhive civile, tractate, contracte, genealogii; regii aveau secretari,

ei priimeau scrisori la cari răspundeau; divorțiile se făceau prin un bilet. Bărbații trimiși de Iosua, spre a cerceta Palestina, au făcut descrierea într'o carte. El avea un oraș numit Cariat-Sepher, orașul epistolelor sau al arhiveilor. Sau toate acelea se scrieau numai prin consoane, sau cu semne de vocale: în primul caz este greșit, că scrierea fără vocale erà neînțeleasă și neîntrebuințată; în al doilea el nu țineà de cât particularilor de a întrebuința același metod, prescriind cărțile lui Moisi. Aceste cărți nu conțineau numai dogme și legi religioase ale Ebreilor, ele coprindeau asemenea legi civile și politice, împărțirile triburilor și genealogiilor lor; toate acestea fură urmate de Iosua dupe literă. Așa dar toate familiile erau silite de a consulta aceste cărți și a le ceti. Chiar în regatul lui Israil, dat la idolatrie, Achab cu totul necredincios cum erà, nu cutezà să-l jeluiască pe Nabet de via sa în contra interzicerii legii; a trebuit ca Izabela, soția sa, se deã la moarte pe Nabet, spre a stăpâni bunul său. În sfârșit, când ar fi fost posibil preoților de a atinge textul sacru, suntem îndreptățiți să credem că ei n'ar fi făcut pentru că profeții, cari le impută toate lipsele dela datoriile lor, nu-i acuză despre aceia. Iesus Christos care este încă un bun garant al întregimei cărților sfinte ni le-a dat ca curată învățătură a lui Dumnezeu.

Uimirea în care fu Iosia, pe când i-a cetit cartea lui Moisi, găsită în templu, nu probează că copiile ar fi fost rare. Acest rege erà suit pe tron la vârsta de opt ani, și a fost foarte rău instruit în copilăria sa de rudele sale idolatre și este probabil, că aceia cari guvernau în numele său, înainte de majoritatea sa, nu erau oameni foarte evlavioși, dar el a știut să preîntâmpine această neregulă și neglijență a predecesorilor săi. Tobie, Raguel, Gabel, duși în robie de Salmanasar, nu erau din regatul lui Iuda, ci din regatul lui Israil. Dacă ei n'ar fi cetit cărțile lui Moisi,

n'ar fi fost așa de învățați, nici așa de credincioși observatori ai legilor sale. Tobie amintește fiului său nu numai cuvintele legii, ci și prezicerile profeților, privitoare la ruina cetății Ninive și restabilirea Ierusalimului. Pre când supușii regatului Iuda fură duși la rândul lor în robie, Ieremia le dădă cartea legii, ca să nu uite învățăturile Domnului. Pre timpul șederei lor în Babilon, profeții Iezechiil și Daniel ce-teau această carte și o făceau cunoscut poporului. După întoarcere, Ageu, Zaharia și Malachia făceau asemenea. Așa dar cărțile lui Moisi n'au fost nici o dată pierdute și n'au încetat nici o dată a fi cetite. Astfel păreri autorului asupra chestiunii, că Ezdra fu obligat a face, spre a restabili textul asupra minunei Providenței ce a trebuit spre a'l transmite până la noi, sunt imaginațiuni deșarte, combătute prin urmarea istoriei. Providența a vegheat fără îndoiială și a îngrijit, prin interesul de căpetenie, ce aveau Iudeii de a consulta, a ceti și a păstra în chipul cel mai prețios cărțile lor.

C.

(Va urmă)

Note asupra Istoriei Bisericești a Românilor pentru Secolul al XIX-lea.

(Urmare. Vezi «Biserica Ortodoxă Română», anul al XXIX-lea, No. 2).

Data	Luna
------	------

1833	Aug. 22
------	---------

Chiselef scrie următoarea adresă ocârmuito-
rului Mitropoliei:

« Intr'o întrevvedere ce avui cu Mitropolitul Gri-
gorie, în primăvara trecută, cu trecerea mea
prin Buzău, eu atrăsei atențiunea sa asupra
dispozițiilor Reg. Organic. Am primit o comu-
nicație din partea sa, prin care îmi certifică
convingerea ce a câștigat, că numai singure
aceste instituțiuni pot face prosperitatea țării,
angajându-se prin aceasta a le sprijini și a
conlucra la dezvoltarea lor. Dorind prin urmare
a nu fi indiferent mai mult de a satisface do-
rințele adesea manifestate prin locuitorii țării
și la care Eminența Voastră, m'a îndrumat în
diferite rânduri, am profitat de ocazia aniver-
sărei încoronării Majestății sale Impăratului
ca să reînstalez pe Mitropolitul Grigorie în sca-
unul său Arhiepiscopal.

Imi fac o adevărată plăcere, Prea sfințite,
de a vă arăta toată mulțămirea mea pentru

Data	Luna
1833	Sept. 1

zelul ce ați întrebuințat pe timpul gestiunei Voastre la Mitropolie, și pentru chipul onorat cu care ați dirijat lucrările adunării generale. Acestea sunt atâtea titule în favoarea Voastră, în cât eu am crezut că sunt dator a le aduce la cunoștința guvernului Imperial, și care ș'au câștigat drepturi la înalta protecție, ca și la recunoștința țării. Primiți etc. (foaia 199).

1833 Sept. 1

Logofeția trebilor bisericesti încunoștițează pe Mitropolit că Chiselef a convenit a primi punctele din memoriul ocârmuirei Mitropoliei și anume a) Mitropolia și Episcopiile nu vor contribui cu nimic în folosul caselor de binefaceri, dar vor întreține câte un seminar pe comptul lor și se vor șterge din Budgetul statului. b) Că colegiul alcătuit pentru dare în arendă a moșiilor Monastirești este binefăcător pentru felurimea interesurilor ce se ating. c) Că hirotoniile trebuie să depindă de Chiriarhi, dar să nu se mai facă abuzuri prin hirotonii prea multe și să înștiințeze pe Logofătul Bisericeii. d) Că cestiunea poslușnicilor se va rezolvi prin adunarea administrativă conform obiceiurilor țării.

« Se hirotonește un preot cu înscrisul locuitorilor, fără nici o știință de carte.

No. 24 Către sfatul administrativ al Valahiei.

Prea sfinția sa Episcopul ocârmuitor al Mitropoliei Valahiei mi-au adresat două raporturi unul după altul, din care unul din 30 Noembrie al anului trecut coprinde parapoane asupra Logofeției pricinilor Bisericești, atât pentru că se amestică peste cuviință în pricinile bisericesti și arată aplecarea ca să se facă pre sine stăpân desăvârșit acestora, cât și pentru că au pus înaintea Cancelariei sale semnele ce sunt în căderea numai treptei patriarhicești. Prin cel al doilea raport din 14 ale acestei luni Episcopul descriind neorânduvelile care s'au intro-

Data	Luna

dus din leat 1829 asupra orânduirii igumeniei, orânduirii, care după pravelile și obiceiurile întocmite spânzură din alegerea Mitropoliei, fără altă mijlocire, să roagă a se îndreptă acestea. După care trimițând sfatului administrativ alăturatele aici mai sus pomenitele raporturi, îl poftim a se aduna Extraordinar și rugând pe Prea sfințitul Episcop Ocârmuitor Mitropoliei ca să ia parte la această adunare ca să întocmească:

1) Regulele după care orânduirile în Igumenii și în Stăriții trebuie de acum înainte să se urmeze fără abatere din pravelile și obiceiurile înființate din vechime, asemănat și cu copriinderea Art. 363 din Regulamentul Organic.

2) Să se hotărască cu un chip statornic competența Logofeției pricinilor Bisericești, luând drept temei la aceasta cupriinderea Art. 363 mai sus pomenit și făcând asupra acestui articol cuviincioasele deslușiri și dezvoltări, în cât să se hotărască curat țarcâmul lucrării Logofătului Bisericesc în pricini, ce sunt de copriinderea sa, fără a se putea izvorî pe viitorime îmboldituri de fărădelegi și parapoane. Sfatul administrativ extraordinar alcătuind pe aceste temeuri raportul său se va grăbi a mi trimite cât mai în grabă și a mi face cunoscut unirea Domnului Episcop ocârmuitorul Mitropoliei. La întâmplarea de neunire din partea acestui Arhiereu, se va pofti să îmi trimiță osebit raportul său, cuprinzător de părerea sa, arătătoare de pricina neunirei.

Cât pentru semnele patriarhicești, însușite de logofăt, poruncesc, să se șteargă fără cătuși de puțină zăbavă și să se pue în loc semnele țarei cu inscripția cuviincioasă.

Iscălit Chiselev. No. 12 1833. Ghenar 21.

1) V. I pag. 234 Mitr. Ungro-Vlahiei.

Data	Luna
1833	

Clădirile Seminariilor se va face din venitul ploconului dela Preoți și Diaconi, Episcopiile de Argeș și Buzău vor țineă câte un Seminar cu hrana și îmbrăcăminte lor, câte 20 școlari, copii de preoți. Episcopia Râmnicului va țineă 30, iar Mitropolia 40 de școlari. Numărul externilor este nemărginit. Intreținerea va fi din ploconul preoților și de nu va ajunge, din ale Casei Episcopiei. Mitropolitului să deă inspecția asupra tuturor Seminariilor. Ploconul este de 10 lei de Preot și Diacon.

Se regulează salariul pentru protopopi 1800 lei, un secretar 700 lei, cheltuiala cancelariei 100 și 900 lei la trei proistoși ca sub-protoierei. Se recunoaște a se dă preotului pământ ca la un sătean cu 5 vite, este scutit de zilele de clasă și de dijmă. Din magazia de rezervă se va dă trei chile de bucate pe an, asemenea și cântărețului două chile. Se iau măsuri pentru abuzurile Monastirilor închinat la Sf. Mormânt, Muntele Sinai, Sf. Munte și din Rumelia. Ori-ce amestec al clericilor în cele politicești eră făcut cunoscut de Logofătul principilor Bisericești Mitropolitului spre a fi judecat și pedepsit. Nu se pot Inființa schituri ori Monastiri fără voia guvernului. Se opresc hirotoniile fără voia prealabilă a Domnului, se oprește simonia. Logofătul Bisericesc are privegherea împreună cu Eparhistul asupra Monastirilor Schiturilor și Școalelor Teologicești. Sototelile privesc pe Logofăt și pe obicinuita obștească adunare. (pag. 335).

Organizația Monastirilor pământestești sunt de patru categorii. 1) Tismana, Bistrița, Cozia. 2) Horezul, Dealul, Motru, Câmpul-Lung. 3) Glavaciocul, Sadova, Brâncovenii, Vieroșul, Znagovul și Mărcuța. 4) Rincaciouul, Strihaia, Arnota, Govora.

Data	Luna
------	------

Monastirile să'și dea moșiile cu arendă, în fie-care an să dea socoteala Mitropolitului și acesta Domnului prin Logofătul Bisericesc. Imprumuturile pe obrazul Eparhiilor se opresc și să se ție hotărârea dela 1819 din 24 August a lui Alecu Vodă Șuțu. De asemenea și pentru Monastiri. Se formează o casă centrală la Mitropolie din prisosul veniturilor Monastirilor neînchinate. Se va cheltui din capital pentru fapte bune, milostenii, la spitale, la școale. A se ajuta Bisericele și schiturile în lipsă. Veniturile monastirilor erau de 750,000 lei, 395 mii cheltueli și un prisos de 290 mii lei. Se formează un stat pentru fie-care Monastire. (pag. 347).

1833 Sep. 20

Mitropolitul Veniamin dă o circulară pentru creștini și clerici prin care-i vestește că s'a imprimat în Tipografia Mitropoliei Psaltirea Molitfelnicul (Evhologiul), Apostolul, Liturgia și alte cărți trebuitoare Bisericei, trimitând și liste de abonament.

«

«

Mitropolitul înzestrează Tipografia cu literă nouă și publică de foi abonamente pentru imprimarea Istoriei Bisericești, traduse de însuși el, în III volume, opera lui Meletie al Atenelor. «Dintre care cele două volumuri din urmă erau să cuprindă Istoria Bisericei Daco-române, dela descălicarea coloniilor Române, a strămoșilor noștrii până astăzi, care coprinde un period de 1700 ani. Aceste volume nu s'au publicat, unde's manuscriptele?

1834

Se prezintă de Chiselef un Regulament pentru Seminarii ¹⁾.

«

Se cerea și examen de Catehism dela Gră-mătica înainte de hirotonie ²⁾.

¹⁾ Bis. Ort.

²⁾ XII. 1834—64. M. B.

Data	Luna
1834	
«	«

Intocmirea Seminarului Central din București. Art. 1. In Mitropolie se va ține un Seminar Central de învățături Teologicești, cari școlari vor avea aplicare la trepte mai înalte, proto-popi, Egumeni etc. Art 2. Clasa I-a se va învăța Retorica, Istoria sfântă; tălcuirea scripturii, elementuri de Elinește și Latinește. Art. 3. Clasa II a pravila Bisericească, Istoria Universală și Istoria Bisericească. Art, 4. Clasa III-a Retorica, pravelile țarei, curs de pedagogie elementuri de fizică. Se fac examene anuale și sunt 20 de interni în Seminar. S'a formulat tot atunci și un orariu și Budgetul cheltuelilor, care se ridică la 40,092 lei. Profesorii erau plătiți cu 500 lei pe lună¹⁾. Să formează și seminarii pregătitoare, adică școli primare, de unde să se recruteze elevi pentru Seminarii²⁾. Episcopul ș'a lăsat o porțiță de a hirotoni și din Grămățici. Art. 14 zice»: Peste 4 ani, dela 1 Ghenar 1835, la neajungere numai a Seminariștilor și după o neapărată trebuință se vor hirotonisi preoți sau Diaconi și din cei ce nu vor fi ascultat cursurile Seminariilor, iar după 8 ani nimeni nu se va mai putea hirotoni decât din cei ce vor dovedi prin atestat învățăturile acestor 4 clasuri așezate în Seminare. Se formează clasa IV-a în care se predă Teologia păstorească, apoi corespondența enoriașă și ținerea Registrelor.

« « April încetează guvernarea Principatelor prin Chiselef, se termină Regulamentul Organic. Ocupația a ținut patru ani și cinci luni și conform tratatului dela Adrianopol se numesc Domni pentru Moldova Mihai Sturza, iar pentru Valahia Alexandru Ghica. (Au el ques mots sur la Valachie. 1856 Paris).

1) Reg. Org. pag. 548.

2) Pag. 561 etc.

Data	Luna
------	------

1834

« Iulie 22

Mitropolitul Veniamin Costache, imprimă un «catihis popularnic», care a servit mult timp de carte, după care preoții ceteau poporului după sfârșitul liturghiei și înainte de luarea anaforei, învățăturile generale coprinse în această carte, cum și poruncile legii creștinești¹⁾.

Mitropolitul Veniamin întrebat de comisia instituită pentru ceremonia înscăunării Domnului (Mihail Sturza) răspunde: că în Mitropolie nu se găsește nici un fel de știință întru aceasta, decât obiceiul ceremoniei bisericesti, ce s'au urmat așa pre cum însemnăm: După ce purcede Domnul cu alaiul său dela Galata sau Frumoasa, vine drept la Biserica sf. Necolai, unde Mitropolitul cu tot clirosul Bisericesc și toată boerimea stă așteptând, și sosind Domnul îl întâmpină Mitropolitul cu Episcopii la ușa din afară, îmbracat în toate odăjdiile Bisericești, iar Episcopii cu mantile, și sărutând sf. Evanghelie, sprijinit de Episcopi intră în sf. Biserică, Mitropolitul înainte cântând psalții și mergând până în mijlocul Bisericei, face trei închinăciuni și apoi mergând la icoana Mântuitorului face trei închinăciuni; după aceia la icoana Maicei Domnului iarăși asemenea, și sărutând sfintele icoane. După aceste două închinăciuni, tot sprijinit de Episcopi, el intră în sfântul Altar, pe dvera cea mare, și făcând trei închinăciuni, îngenuche înaintea sf. Prestol, puind amândouă mânilor pe sf. Prestol și fruntea capului deasupra, iar Mitropolitul puind omoforul deasupra creștetului, cetește Molitfa, și apoi îl unge cu sf. Mir, și iarăși sprijinit de Episcopi se duce în strana Domnească și cântând psalții». Mulți ani facă Domnul Dumnezeu pe bine-credinciosul Dom-

¹⁾ In Biblioteca mea.

Data	Luna
1834	Feb. 18
«	Iunie
	28

nul nostru.... Și apoi cu acea orânduială iese din Biserică și merge la Palat. unde acolo se fac ceremoniile obicinuite, precum despre aceasta și la Cartea Domnului Cantemir, fila 127 cap. III arată vechile obiceiuri ¹⁾).

Iscălit. Veniamin Mitropolitul Moldovei.

Scrierea lui Neofet în franțuzește și românește: «Obicinuitei obștești adunări. Proiectul asupra Seminariilor, protopopilor și preoților, ce s'au alcătuit de Comisia Bisericească, să va înfătoșă Obșteștei adunări de către logofeția trebilor Bisericești, carele este însărcinată de a le ceti și a sprijini discuția.

Iscălit. Chiselef.

Acest proiect este discutat amendat și sancționat 1834 la 11 April (241).

București. Inalt Excelenței sale Milostivului Domn Pavel Dimitrievici. (Mâna lui Neofet). Aducând mai întâi după datorie plecatele mele închinăciuni către prea cinstitul caracter al Inalt Excelenței Voastre, și înștiințându-vă că Inalt Prea sfinția sa, părintele Grigorie Mitropolitul nostru, noaptea între 22 și 23 al acestei luni ș'au dat obștescul sfârșit, precum cred că veți fi cetit despre aceasta și aiurea, nu lipsesc cu acest prilej a alătură spre aducerea aminte această copie de pe un afiș a Înălțimei Voastre, adresuit către mine sub No. 1891, spre a se luă în băgare de seamă cuprinderea lui, cu plecăciune rugându-vă ca dacă, după întemeiată de dânsul nădejdea și incredințarea mea vă veți uni cu socotința mea, că este acum prilejul cel cuviincios și vremea cea bine cuvântată a se arată cu milostivire asupra-mi Inaltă protecție făgăduită printr'ânsul, îndrăznesc a vă rugă ca să binevoiți a face mișcarea ce veți bine-chibzui pentru plecata slugă

¹⁾ Uricarul Vol. VIII pag. 185 etc.

Data	Luna
------	------

		acest prilej cuviincios mă rog iarăși a'mi hotărî ertăciune de supărare. După plecarea Inalt Excelenței voastre de aicea de la noi, prin a Inalt Excelenței Voastre, iar de nu, socotiți că în două plecate adresuri m'am arătat către Inalt Excelenția Voastră, unul dela 2 a trecutei luni April, primit la Iași prin D l. Consilier Marcu (?), și al doilea dela 14 Maiu prin poșta rusească de aicea cu recipisă, la care neievrednicindu-mă a mă cinsti cu vre un răspuns, nu știu de să vor fi primite.
1834	Ian. 12	Se cere ca Arhiman iritul Meletie Sinadon, Egumenul Bisericei Sf. Spiridon să se hirotonisească Arhiereu, pentru care se face cunoscut Mitropolitului.
<	Ian. 13	In jud Fălticeni, în satul Horodnicenii, un Otoman (Turc) cere a fi botezat.
<	Feb. 23	Se hirotonisau încă candidați fără a fi urmat vre un curs Seminarial.
<	Mar. 14	Catolicii se botezau
<	Mai 7	Generalul Rus cere Mitropolitului Veniamin ca să se predeă de către profesori Unter-Ofițerilor și muzicanților ruși limba Moldovenească în Seminarul Socola, care s'a deschis atunci.
<	Mai 23	Economul Ioan se numește profesor în locul lui Stamatin, la clasul de lancastru.
<	Sep. 10	Se impune uniformă amploianților Mitropoliei, postavul să fie național a decă la Ghiverde, afara de guler, și mărginile mânicilor care trebuie să fie negre.
<	Oct. 10	Se dă ordin preo ilor să'și facă peceti în care să se treacă num le satului, iar acei de la târguri hramul Biseri ei
<	Ian. 31	După analogie trebuie să plătească fie-care Episcopie și Mitropolia 60 000 lei pentru Seminarul So ola.
<	Sep. 28	Episcopul Romanului de lară că primește a dà 20 000 lei pentru întreținerea Seminarului. Mitropol. Veniamin il muștră pentru întârziere.

Data	Luna
1834	Aug. 1
	Iunie 22

Analogiu eră astfel: 20,000 lei Episcopia de Roman, 15,000 Episcopia de Huși, iar restul de 25,000 lei Mitropolia.

Isaia Directorul Seminarului cere paharnicului Enuță bani, neavând cu ce întreține profesorii și elevii.

« Iunie
22

«Prea sfinția sa Mitropolit Grigorie ș'au dat obștescul sfârșit la leatul 1834 Iunie 22 de zile, Joi noaptea spre Vineri» și l'au îmbrăcat cu Arhieraticao și cu Mitră în cap, l'au pus în scaun în tinda Bisericeii pe prag și l'au ținut Vineri, Sâmbătă până Duminecă la 9 ceasuri și îi au sărutat toți București blagoslovi-toarea dreaptă. Apoi l'au scos din Mitropolie afară și l'au pogorât pe la casele Brâncove-nești și au ieșit la pod pe la Sf. Ilie până la Sf. Nicolae și au intrat pe poarta despre livede înăuntru și-l duceau patru preoți așa pe scaun. Apoi eră lume de pe lume, nu mai încăpea, frumusețe ne spusă. Și așa s'au și îngropat tot pe scaun la Iunie 24, leat 1834 (O notă pusă pe exemplarul «Pravila mică a lui Matei Basarab, de popa Stancu din mahalaua Vlădicăi, am însemnat)».

Mitropoliul Veniamin împreună cu Episcopii de Roman Meletie și Huși Sofronie ne dă o Enciclică în țară prin care regulează modul săvârșirii formalităților la căsătorie și despărțenie în 11 puncte: 1) Preotul să cunoască persoanele ce voesc a se căsători în persoană. 2) Să fie ortodoxi, să știe rugăciunile. 3) Să nu fie rude. 4) De nu cumva una din părți este cununat în alt loc. 5) Dacă este despărțit să producă cartea arhierască. 6) Una din părțile despărțite n'are voie a contracta a doua căsătorie, pentru că a provocat despărțirea ca vinovată. 7) Să publice în trei rânduri prin enorie și după liturgie să se strige în fața norodului, de nu cumva știă ceva, care ar opri

Data	Luna
------	------

1835

căsătoria. Să se ia chizeșie. 8) Pe cei streini neguțatori să nu-i cunune. 9) Să fie potriviți în vârstă, în cinste, în rang, nu boer cu neguțator ori țarancă cu neguțator 10) Preotul să dea mărturie când scoate peciul. 11) Când sunt cauze de despărțire să nu îndrăznească a le da cărți, ci ai trimete la Chiriarhie ori ai împacă ¹⁾).

Atentat dela școala sfintei Mitropolii. Ieroteiu învățator; se învață: cetirea din Ceaslov, Psaltire Liturgia, a ceti și sf. Evanghelie. Invață de rost Istoria Bisericeii dela facerea lumii până la Înălțarea Domnului. Catehismul mic. Intrebări și răspunsuri ale sf. Atanasie. Cele 9 porunci ale Bisericeii. 7 laude. Tălcuirea veșmintelor preotești și a sf. Vase. 7 păcate de moarte. Cele 4 lucrări din Aritmetică. La 1836 Ieroteiu inspector până la 1844 cand apoi departamentul trebilor Bisericești recomandă pe candidați Mitropolitului de a fi primiți în școala Bisericească ²⁾).

« Mai 26

Neofet se duce la băi peste graniță și lasă locotenent pe Nifon, atât pentru Episcopia Râmnicului, cât și pentru Mitropolie. Vodă incuviințează prin decret aceasta ³⁾).

« Noem.
14

Serviciul Bisericesc în Basarabia se făcea în limba Română la satele locuite de Romani ⁴⁾).

« Octom.
11

Veniturile Monastirilor zise inchinate se ridică la 2.700.000, împreună cu veniturile ce au în Basarabia, iar cheltueli leanuale se evaluau până la 700.000 lei cu cari bani se pot ține în cea mai bună rânduială. Folosul se trimete la locurile din jos. Suma dărilor ce din vreme în vreme se analogiră asupra Monastiri-

¹⁾ Biblioteca mea.

²⁾ XII 1834—64 M. B.

³⁾ Idem.

⁴⁾ M. Mold. Arhiva.

Data	Luna
1835	Dec. 26
«	Mai 3
«	«
1836	Aug. 12
«	Mai 5

lor, înainte de introducerea Regulamentului Organic urmă așa: parte se dă la școli, parte la cutia milelor, parte în ținerea carantinei, în vremi când eră boala ciumei, și parte la alte binefaceri ¹⁾.

Câți Călugări erau în Monastirea Neamțului? Ieroschimonahi 13. Ieromonahi 54. Ierod. 23. Schimonahi 36. Monahi 404. La Secu: Ieroschin. 2. Ieromonahi 9. Ierod. 5. Monahi 58. Frați 30. Schimonahi 4. Monahi 146. Schitul Sihla și Săhăstria cu totul 712 Călugări.

Ieroteiu Invățătorul Gramaticilor spune că trimețându-i pe un Panait sin Dumitru ce știă cetirea Ceaslovului, Psaltirei și Liturgiei ș'a Evangheliei, a învățat de rost Catehismul mic, întrebările Teologice ale lui Atanasie, mănelni-cul și patru operații ale aritmeticei și-l reco-mandă la preoție pentru orașul București ma-halaua Sârbii ²⁾.

Dela Școala Sf. Mitropolii. Se dă un atestat, în care se arată că candidatul a în-vățat: Cetirea Ceaslovului, Psaltiriei, Liturghiei, și a sf. Evangheliei; pe-de-rost: Catehismul mic, Întrebările Credinței, Cele șapte Taine, Cele 10 porunci, întrebările teologicești ale Sf. Atana-sie; 9 porunci ale Bisericii, Cele 7 laude, Tăl-măcirea veșmintelor preoțești, Șapte păcate de moarte, și cele patru lucrări din Aritmetică ³⁾ ..

Subscris Ierotei învățător acestora.

1836 Aug. 12 Scrisoarea Episcopului de Buzău Chesarie către Seminariștii de acolo (să se consulte ⁴⁾).

« Mai 5 Melchisedec Arhimandritul Mitropoliei din Su-ceava primește bani dela Mitropolitul Veniamin

1) Arh. M. M.

2) Bis. Ort. pag. 807 XVI.

3) V. I M. Ung. pag. 247.

4) Bis. Ort. pag. 865 XVI.

Data	Luna	
1836 Dosarul No. 34	Mai 8	pentru reparația la vechea Mitropolie din Suceava. Mitropolitul Veniamin dă și un Engolpion Episcopului din Bucovina ¹⁾
« Dosarul No. 37 pag. 44	Aug. 16	Episcopul Chișinăului Dimitrie scrie Mitropolitului Veniamin pentru a mijloci să se dea pământ bisericilor preoților de pe moșiile sf. Sava din Basarabia ²⁾ .
« Dosarul No. 39	Oct. 14	Mitropolitul Veniamin dă o circulară către toate Monastirile de Maice a se purta conform chipului lor, a se îmbrăca numai cu haine lucrute de mâinele lor ³⁾ .
« Dosarul No. 39	Oct. 14	Directorul Teatrului Barotzi roagă pe Mitropolitul Veniamin de ai desemna zilele când trebuie suspendate reprezentațiunile teatrale, din cauza sărbătorilor bisericesti ⁴⁾ .
«	Oct. 24	Comitetul sănătății de Iași roagă pe Mitropolitul a pune rugăciuni pentru încetarea bolei Holera, ivită în Bucovina, Transilvania și țara Românească ⁵⁾ .
«	Noem. 14	Mitropolitul Veniamin în urma mijlocirii Episcopului Sofronie al Hușului provivăsește la gradul de Arhimandrit pe Ieromonahul Irinarh Miclescu ⁶⁾ .
«	Dec. 4	Secretarul principatului Moldovei N. Șuțu abonează direct pe persoanele bisericesti, administrative și judecătorești la Gazeta «Albina Românească», din cauză că nu se putea susține din venitul ei, motivat de cererea a 32 de boeri ⁷⁾ .
1837 Dosarul No. 48	Mar. 20	Paharnicul Damaschin Bojinea Directorul Seminarului Socola declară că va fi următor a

1) Arhiva Mitropoliei Moldovei.

2) Idem.

3) Idem.

4) Idem.

5) Idem.

6) Idem.

7) Idem.

Data	Luna	
1837	Apr. 25	examină pe toți candidații de preoție înainte de hirotonie ¹⁾ . Epicopul Meletie dă una mie galbeni din partea Episcopiei, dare după analogie Sultanului Mahmud.
	« Iulie 7	Epicopul Meletie roagă pe Mitropolitul Veniamin ca candidații săi se vor termina Seminarul să fie hirotoniți în Iași ²⁾ .
	« Iulie 27	Mitropolitul Veniamin voind să se ducă la Galați cere voea Episcopului Meletie care i-o dă a trece în Eparhia sa ³⁾ .
1838	Apr. 13	Episcopul Hușului Sofronie refuză a hirotoni un candidat fără atestatul Seminarului ⁴⁾ .
1837	Dec. 13	Isaia Arhimandritul raportă că a ars în acea noapte la Socola odăile din colț despre bucătărie.
	« Mar. 12	Pe Arhimandritul Veniamin Velișcu fost Dichiu Mitropoliei, din cauză că a abuzat de încredere călcându-și jurământul, au dosit oarecare hârtii și documente de ale Monastirilor, este dat în judecata Dicasteriei și a trei Arhieriei: Meletie Sardion, Atanasie Sevastias și Meletie Stavropoles. La 31 Martie, Mitropolitul Veniamin întărește Anaforane Dicasteriei și îl trimite în canon pentru totdeauna la Monastirea Bogdana pe Veniamin Veleșcu, numai ca Ieromonah și fără drept de a sluji sfânta Liturgie. La 7 Iulie același an Mitropolitul Veniamin îl eartă ⁵⁾ .
	« Sept. 1	Se imparte Catehismul-Mare în toată țara de Mitropolitul Veniamin ⁶⁾
	« Oct. 18	Mitropolitul Veniamin ia măsuri motivate de Guvern de a desființa chiliile de prin munți și

1) Arhiva Mitropoliei Moldovei.

2) Idem.

3) Idem.

4) Idem.

5) Idem.

6) Idem.

Data	Luna
------	------

1837	Feb. 24
------	---------

viața pusnicească de prin ele, fiindcă se înde-
sau acolo hoți ¹⁾).

Mitropolitul Veniamin impune Episcopului de
Huși Sofronie de a întreține bine școala pu-
blică de acolo și de a o îngredi ²⁾).

«	Mar. 23
---	---------

Dosarul
No. 72

S'a găsit în toată Moldova 254 mii, opt sute
douăzeci și nouă familii în tot principatul Mol-
dovei, afară de cinul Bisericesc ³⁾).

«	Sep. 29
---	---------

Neofet reclamă a hirotoni Gramatici ⁴⁾).

«	Oct. 12
---	---------

Neofet Episcop de Râmnic este decorat de
Sultan cu Nizani Iftihar ⁵⁾).

«	Sep. 29
---	---------

Neofet Episcop de Râmnic face o anafora
cătore Domn, tânguindu-se că are lipsă de pre-
oți în Eparhie, că preoții de prisos nu vor să
se mai mute la alte Biserici, ca Domnul să po-
runcească să fie slobode hirotoniile de țârcov-
nici și Gramatici. În fine zice că a tocmit și
Episcopia un dascăl ca să-i învețe și să-i de-
prindă în curs de cinci sau șase luni sau mai
bine cele de nevoe, și după ce va primi ates-
tat dela dascăl să se hirotonească. A reușit ⁶⁾).

«	Apr. 1
---	--------

No. 1071. *Logofeția Bisericească*. Face
un regulament de veniturile și cheltuelile ave-
rilor Mitropoliilor, Episcopiilor și Monastirilor
și un proiect de Budget. Regulamentul coprinde
29 articole.

BUDGETUL.

Mitropolitul 48,000. Cheltuiala 24,000, Slu-
gile 10,000. Cheltuiala de dulceți, Cafea, Lemne,
Cărbuni 20,000. Directorul Mitropoliei 19,500.
Slujbașii Curții Mitropoliei 30,000. Scriitorii Bi-

1) Arhiva Mitropoliei Moldovei

2) Idem.

3) Idem.

4) Idem.

5) VII 1832—66 M. B.

6) V. XX M. B.

Data	Luna
1837	Iulie 21

sericești 35,700. Statul Cancelariei Mitropoliei 29,640. Secția II 35,640. Total 252,480, toată cheltuiala pe an ¹⁾).

BUDGETUL EPISCOPIILOR.

Episcopul 30,000. Cheltuiala mesei 14,400. Cheltueli: dulceți etc. 8000 Bucătăria etc. 6000. Totalul cheltuelilor cu cancelaria 125,300 lei (pag. 274).

Se dă ordin de Domnul să se pue sentinelă la poarta Adunării Generale și înștiințează pe Mitropolit ²⁾

C Erbiceanu.

(Va urmă).

¹⁾ V. I pag. 272 M. Ung.

²⁾ V. 8 pag. 94. Mitropolitul Bucureștilor, la Academie acum.

PORTUL NAȚIONAL.

A treia zi de sfintele serbători ale învierii Domnului nostru Iisus Christos, din anul acesta, am avut prilejul să fac o mică și de scurtă durată călătorie în partea de munte a Munteniei. M'am dus într'acolo cu mare mulțumire sufletească, pe de o parte, spre a respiră aerul curat al munților, așa de mult dorit de noi orășenii, iar pe de alta, spre a vedea pozițiunile locului, portul și obiceiurile poporului din acele părți.

Dar, pe cât mi-a fost de mare însuflețirea la plecare, tot atât de mare mi-a fost și desamăgirea la întoarcere. În adevăr, fiind în București, pare că vedeam cu ochii curățenia traiului patriarhal dela munte, pare că vedeam cu ochii jocurile țăranilor și ale țarancilor îmbrăcați în haine naționale, fermecătoare la vedere pentru orice ochiu, care vede românește și încântătoare pentru tot sufletul românesc. La această priveliște mă așteptam cu atât mai mult cu cât călătoream în una din zilele Paștilor (Marța Paștilor), când tot Românul, fie sărac, ori bogat, se veselește și se împodobeste cu tot ce are mai de seamă

în căsuța lui. Am călătorit aproape patru ceasuri printr'un șir de văi, dealuri și munți toți și toate acoperite de o verdeață gingașă, toți și toate de o frumuseță uimitoare și răpitoare. În tot drumul am întâlnit peste 20 de cărciume, dintre care cel puțin 10 cu dulapuri (scrâncioabe) și jocuri. Dar, pretutindenea am fost izbit de unul și același fapt: mi se părea, că văd petreceri orășanești, iar nici de cum țărănești, căci atât flăcăii, cât și fetele nu erau împodobii în drăgălașul nostru port național, ci în haine orășenești și rochii croite franțuzește. Mi s'a umplut inima de durere la această priveliște cu adevărat tristă în mijlocul naturei luxoasă de munte; mi s'a umplut inima de durere când am văzut, că rochii albe de 30 până la 50 de lei, făcute cu coadă, ca la oraș unde jocurile au loc în saloane cu parchet lustruit, erau târâte prin praf și condamnate a fi aruncate numai după o purtare de trei zile! Asemenea priveliște de departe miroșiă a risipă, a calicie, a rău, a decădere, orbire și lipsă de bun simț.

Această împrejurare m'a făcut să constat, că portul nostru național se duce încetul cu încetul, că femeile și fetele noastre în loc de a se împodobi cu lucrul propriilor mâni, se împodobesc cu lepădăturile fabricilor străine; în loc de ași împodobi capul și peptul cu flori și verdeață, lăsate de Dumnezeu, se împodobesc cu lucruri de metal, cari reprezintă porci, câni, șerpi, broaște și alte dihanii urâte fiilor lui Israil!

Știam, că în Moldova portul național este redus la cea mai simplă expresiune și că se mai păstrează prea puțin în părțile muntoase; mai știam, că această părăsire a portului național, în Moldova, se datorește în mare parte înrâuririi elementului străin, destul de numeros acolo și care, în orice moment, caută să

dovedească țăranului, că e mai bine a cumpăra lucrurile gata din târg, decât de a perde vremea lucrându-le în casă; zic, știam aceasta, aveam însă convingerea neclintită, că, cel puțin, toată populațiunea de munte a Munteniei păstrează încă, cu sfințenie, portul național românesc. Din cele văzute însă ca și din cele constatate prin cercetări, m'am convins, că am fost amăgit în credința mea, ajungând la alta și anume, că în afară de Oltenia în celelalte părți ale Țării portul național se mai întâlnește numai pe ici și pe colea, întocmai ca poenile într'o pădure seculară; trist, dar adevărat!

Toate acestea mă fac să pun întrebarea: E vreun rău, e vreun pericol în dispariția portului național, sau din contra, schimbarea lui se impune de spiritul vremii și de civilizațiune?

Mai întâiu de toate, portul face parte integrantă din viața și tradițiunile unui popor; deci pe cât nimicirea tradițiunilor pentru un popor este egală cu nimicirea trecutului său și deci cu sdruncinarea temeliei pe care se clădește și prezentul și viitorul unei națiuni, pe atât se sdruncină trecutul, prezentul și viitorul unei națiuni prin nimicirea portului național. Portul național al fiecărui popor nu este ceva întâmplător, nu este un ce eșit din voia întâmplărei și al capriciului, ci este un ce eșit și pornit din însăși firea națiunii; portul național este un ce, care oglindește în sine spiritul, caracterul, aspirațiunile unui popor și după cum în port se oglindește ideea lui despre frumos și moral, tot astfel se oglindesc în el și aspirațiunile naționale. După cum pentru un berbant nu este indiferent a purta căciula pe ceafă, sau într'o parte; după cum pentru un făcător de rele nu este indiferent a purta căciula sau pălăria pe ochi; după

cum una și aceeași rochie altfel se așează pe o femeie statornică; altfel pe una ușoară la minte și la purtare și cu totul altfel pe o tânără nevinovată și naivă, tot astfel se petrece lucrul și cu portul național al unui popor. Ca dovadă, că portul național este un ce eșit din firea și concepția despre frumos și moral la un popor avem faptul, că spre a schimba portul cuiva trebuie mai întâiu să i se schimbe ideile, cari susțin portul; să i se corupă firea în direcțiunea voită. Cine nu-și aduce aminte cu câtă încăpăținare au luptat boerii noștri bătrâni în contra fracului și a tuturor hainelor nemțești; cine nu știe, că mulți n'au voit să-și schimbe portul nici cu un preț? Cine nu știe, că această schimbare s'a făcut numai după ce s'au schimbat ideile, numai după ce s'au prefăcut oamenii și vremile?

Dacă portul național ar fi un ce întâmplător și nu întemeiat pe firea și gustul unui popor, atunci de sigur, că națiunile nu l'ar considera ca simbol, ca semn în care se întrupează văzut naționalitatea, nu l'ar considera ca stindard al naționalității; în realitate lucrul se prezintă așa, adică fiecare popor vede în portul său național un simbol, un steag al naționalității, vede însăși naționalitatea sa. Pentru aceste motive Ungurul ține la cizmele și mustățile lui lungi, Rusul la cămașa și cingătoarea lui, Turcul la fesul și șalvarii lui, Bulgarul la portul său și așa mai departe. Pentru aceste motive portul nostru național este prigonit în părțile locuite de Români; cu drept cuvânt străinii văd în portul nostru național naționalitatea română, cu drept cuvânt zicem, că acolo unde se prigonește portul național, se prigonește însăși națiunea română. De aceea toți impilatorii, cari voesc să desnaționalizeze pe un popor caută să lo-

vească și în portul lui, ca să-i sdruncine sentimentul de unire și solidaritate, ca să dispară simbolul unificator, văzut al naționalității.

În adevăr, fiecare popor își are modul său particular de a fi, de a cugeta, de a trăi și de a-și manifesta viața. Altfel se manifestă viața Germanului serios și scornitor de idei; altfel a Francezului vesel și cel mai bun popularizator al ideilor; altfel a Englezului tăcut și veșnic preocupat de afaceri și interese comerciale și altfel se manifestă în fine viața unu alt popor. Mulțumită acestui fel deosebit de a fi, mulțumită însușirilor naturale, perfecționate prin circumstanțele locale, climaterice etc. fiecare naționalitate își are trăsăturile ei caracteristice, manifestate în activitatea intelectuală, în viața zilnică, în modul de traiu, în port. A constrânge o națiune să renunțe la modul ei de a cugeta, de a fi, de a trăi, de a se îmbrăca, este a atentă tocmai la însușirea ei originală, care-i explică rolul în omenire; este a atentă la însăși existența acelei națiuni, este a o reduce la rolul sclavului, care vine și să ducă după ordinul stăpânului, căci lipsa de spontaneitate este egală cu moartea intelectuală și în viața unui individ și a unei națiuni.

Din cele zise urmează, că spre a schimba portul unui popor este nevoie a-i schimba multe din ideile lui, urmează, că schimbarea portului național egalează cu slăbirea sentimentului național, cu ruperea legăturii vii dintre noi și moșii și strămoșii noștri; însemnează că schimbarea portului național și înlocuirea lui cu un port cosmopolit este o crimă națională.

Prin urmare, chestiunea portului național este o chestiune capitală pentru națiunea română și toți acei cari au contribuit și contribuiesc la izgonirea lui și dela țară și dela oraș contribuiesc la planul străinilor

de a introduce idei cosmopolite în inima poporului; de a-i insuflă ură și dispreț cătră trecutul lui; de a-i strică gustul și de a-l face să se slăbească, încetul cu încetul, în conștiința lui, ideea de naționalitate română; prin urmare, toți acei cari contribuiesc ori direct, ori indirect, la izgonirea, ori înlocuirea portului național contribuiesc la moleșirea, slăbirea dacă nu chiar și la peirea naționalității românești.

Așa dar interesele naționale nu numai că nu ne impun schimbarea portului național, ci din contra reclamă stăruitor menținerea lui.

Dacă lucrul este așa, atunci se întreabă, cine a adus și aduce schimbarea costumului național? Ar fi putut reclama această schimbare și poate cu drept cuvânt, interesele igienice, adică s'ar fi putut face această schimbare atunci, când s'ar fi constatat, că portul național este periculos pentru sănătatea populației, dar după cât știu până astăzi nici un igienist n'a formulat vre-o obiecțiune de felul acesta în contra portului nostru național, ba poate, că el prezintă multe avantagii, mai ales pentru timpul verei, căci poporul, instinctiv, adesea, face, se îmbracă și mănâncă cu o băgare de seamă și înțelepciune uimitoare.

Am putea fi pentru înlocuirea portului național, când acesta ar fi daunător din punct de vedere economic, adică atunci când s'ar constata, că el e sau prea costisitor, sau că cere prea multă pierdere de vreme. Nimic însă din toate acestea, căci pânza și materia lucrată în casă nu costă nici pe jumătate celei din târg, plus că în ceea ce privește trăinicia nici nu se pot asemăna, de oarece toate cele făcute în casă sânt veșnice, cum zice poporul, iar cele de oraș se fac praf ca unele ce sânt și rău lucrate și făcute din ma-

o avere întreagă luată cu câteva sute de lei: jale și iar jale m'a cuprins când am văzut rochii grele, paltoane și fel de fel de haine de o scumpete rară, aruncate pe nimic numai pentru că au eșit din modă! Atunci am înțeles de ce se ruinează mulți bărbați! În definitiv orășenii sânt prima cauză a disprețuirii costumului național.

În al doilea rând vin străinii. Se știe că la noi întreg comerțul este în mâna străinilor. Ei bine, în comerț cu atât se câștigă mai mult cu cât numărul consumatorilor este mai mare. Străinii foarte numeroși nu au putut să se mulțamească numai cu numărul restrâns de consumatori din orașe și de aceea au început campania de a lărgi acest număr cu partizani recrutați de pe la sate. În acest scop străinii așezați la sate s'au îmbrăcat foarte luxos, ca să deștepte în țărani gustul cătră hainele boerești, iar cei dela orașe cu deosebire femeile, au făcut același lucru ca să deștepte ambițiunea deșartă a femeilor noastre de a nu se lăsa mai pre jos de străini, de a le imita portul în schimbul banilor adunați cu sudoare fie de ele, fie de bărbații lor. Dar această influență indirectă a străinilor asupra gustului și deci asupra portului Românului se transformă încetul cu încetul în influență directă: se trage omul de mânecă în magazie, i se arată lucrurile fără parale, i se laudă marfa, tăria, bunătatea, eftinătatea, frumuseța ei și așa mai departe până ce omul începe a se convinge că negustorul are dreptate; mai mult, îl pune să le încerce (căci doară încercarea nu costă parale) este dus în fața unei oglinzi, este lăudat, este convins că nu'i lipsește mult până la boerie, care în curând însă îl va duce la sărăcie. În chipul acesta țărani se leapădă încetul cu încetul de portul lor și această le-

pădare se face cu atât mai ușor, cu cât nimenea nu contrabalansează influența străinului, cu cât nimenea nu'i luminează și nu le arată, că în realitate străinii nu fac altă ceva decât să se folosească de naivitatea, de simplitatea, ori, cel mult, de vanitatea lor prostească.

Influenței străinilor de a schimba portul țaranului s'ar putea opune două elemente; pentru luminarea poporului, pentru întărirea lui în convingerea că interesele naționale și economice reclamă, ca noi să nu ne părăsim portul, avem tot două elemente, cari nu sânt altele decât tot cele două dintăi, adică preotul și învățătorul. Preotul însă nu poate da exemplu cu tapta, avându'și costumul lui reglementat de Sf. Sinod, iar învățătorul de multe ori nu voește să dea acest exemplu. Apoi, adesea, atât soția preotului cât și a învățătorului este dintre femeile cu știință de carte, știința de carte însă, după capul ei, nu poate să fie îmbrăcată în haine naționale, ci în haine de modă; cu aceasta și prin aceasta se poate ea deosebi, după ideia ei, de celelalte femei țărance. Lepădarea portului național de femeia preotului și a învățătorului este cel mai rău serviciu pe care ea îl poate aduce românismului, este una dintre pildele cele mai rele pe cari ea le poate da țărancelor și țăranilor, căci din curtea ei se izgonește cu totul portul național și nimenea în casă nu'l mai poartă; această izgonire însă se resfrânge și asupra celorlalți oameni din sat.

De aceea, dacă portul nostru național se duce, dacă industria noastră casnică se pierde, apoi eu cred că aceasta se datorește în mare parte și nepăsării preoților noștri, cari nu s'au rădicat în contra inovațiilor vătămătoare. Aceasta se poate vedea de acolo, că Ciangăii din Moldova, deși trăesc de sute de ani

în țară la noi, totuși n'au schimbat nici obiceiurile și nici portul lor național, mulțumită privilegierii preoților catolici, cari nu le-au permis nici o schimbare dictată de modă și de aceea Ungurii formează la noi în țară adevărate insule în marea românismului și totdeauna își vor păstra individualitatea lor. Dacă preotul, învățătorul și cu ai lor ar fi fost mai conservatori în ceea ce privește portul nostru național, atunci de sigur că lucrurile s'ar prezenta altfel. Dar la această stare de lucruri a contribuit toată lumea până și fiii de săteni crescuți în internatele Statului în condițiuni boerești, îmbrăcați în haine tăete pe talie, încălțați în ghete de lac și puși în gulere de o schioapă.

Scopul rândurilor de față n'a fost și nu este de a imputa nimărui pentru starea de lucruri în ce privește portul național, ci a fost și este de a întoarce atențiunea oamenilor de bine asupra acestei cestiuni, care deși se pare de puțină importanță, totuși, după cum s'a văzut, prezintă o însemnătate capitală și din punctul de vedere național și din punct de vedere economic. Așa fiind lucrul, n'ar fi oare bine ca frații preoți și cu d-nii învățatori să înceapă o luptă pentru reîntronarea portului național acolo, de unde a fost izgonit și deci pentru reînvierea industriei casnice, nimicită și de lene și de gustul străin? Această reîntronare și reînviere a industriei casnice mai întâiu în propria lor casă oare ar rămâne fără nici un efect? Oare ce ar zice și ce ar face femeile din sat, când ar vedea pe mama preoteasa sau pe doamna învățătorului îmbrăcate în broboadă de casă, în cămașă și fotă lucrată de ele? Oare ce ar zice oamenii, când preotul ar stăruî întru aceasta, când ar face uz de mijloacele pastorale, când ar încuraja, ar stimula și ar

scoate în evidență pe cei cari ar purta haine naționale, sau pe femeile cari își lucrează singure toate lucrurile din casă? Ce ar fi, dacă d-nii învățători și învățătoare ar cere, ca băieții și fetele să vină la școală îmbrăcați numai în haine de casă și dacă li s'ar insuflă dragostea cătră portul național? De sigur, că ar eși mult bine și pentru țară și pentru țărani și pentru preot și învățător și fiindcă tot cel ce voește poate, nu rămâne decât, ca preoții și învățătorii să voiască cu tot dinadinsul, a reîntronă portul național și industria casnică și o vor putea face, încet, este adevărat, dar cu siguranță.

Iconom CONST. NAZARIE.

Intemeierea Mitropoliilor și a celor dintăi mănăstiri în țară.

(Vezi Biserica Ortodoxă Română, an. XXIX, No. 2).

II

Notițe bibliografice în cestiunea întemeerii mitropoliilor din țară.

Pentru lămurirea cetitorului se obicinuește, în multe cazuri, a se da și literatura cestiunei ce se tratează. Pe baza cărților ce le-am putut găsi în Cernăuți ¹⁾ (în Viena cărți românești sunt puține de tot) sau pe care mi le-am procurat din țară, voi trece, în acest capitol, în revistă părerile ce au fost emise de diferiții antecesorii în cestiunea de care mă ocup, relevând mai ales pe acelea cu care nu sunt de acord, și, după împrejurări, intrând în discuțiunea părerilor emise, sau lăsând acest lucru cu ocaziunea tratării a însăși materiei în capitolele următoare.

Procedând în ordine cronologică, cea dintăi dintre cărțile, ce îmi au fost accesibile, este: «*Istoria besearicei Românilor*» de *Petru Maior*. Buda 1813. Bazându-se pe «*Notitiae graecorum episcopatum*». Petru Maior ne spune că: «în vreamile de pre urmă s'au făcut în Ungro-Vlahia doi mitropoliți dintră carii unul ține locul Nicomidianului și se zice Exarh a toată Ungaria și al Plaiurilor. Altul se zice Mitropolit a părții Ungro-Vlahiei și este în

---

¹⁾ Mă simt dator să aduc cu această ocaziune mulțămirile mele D-lui Profesor Eusebiu Popovici dela Facultatea teologică din Cernăuți, care a avut bunavoința de a'mi pune la dispozițiune, din biblioteca sa privată, cărțile ce nu se găseau în bibliotecile publice.

locul Amaseanului». Apoi adaugă: «prin numele Ungro-Vlahiei nu singură țara Muntenască, ci și Ardealul se înțeleg și așa cum că unul dintră cei doi în Ungro-Vlahia făcuți Mitropoliți au fost Mitropolitul cel din Ardeal». (pag. 126). Cu privire la Mitropolia Moldovii tot după «Notitiae» zice: «S'au făcut în veacul nostru (nostra aetate) mitropolit arhierul (antistes) Vidinului. Și altul în Moldova sau Neagra Vlahia». pag. 127). Iar ceva mai jos zice: «Nici de cum nu ne putem îndoii cum că pre Mitropolitul părții Ungro-Vlahiei nu aiea se cade să'l cercăm fără în Ardeal»... (pag. 128). Dar Petru Maior nu a avut posibilitatea să se informeze exact asupra timpului (care rămâne nefixat la el, când au fost scrise aceste notițe de episcopate grecești pe cari le citează, pentru ca de aci să poată localiza în timp și întemeierea mitropoliilor române. Dacă el pe de o parte ar fi avut această posibilitate, și dacă pe de alta ar fi lăsat la o parte strămutarea peste Carpați a mitropoliei unei părți a Ungro-Vlahiei, apoi de sigur că el ar fi fost dintre vechii scriitori cel mai apropiat de adevărul istoric al acestei chestiuni. (Asupra notițelor de episcopate grecești va veni vorba din nou ceva mai jos).

O altă scriere. «*Istoria bisericească pe scurt*» de paharnicul *Alexandru Geanoglu Lesviodacs*, București 1845. În această carte găsim puțin de tot, numai câte-va însemnări. Așa la pag. 390 unde se începe catalogul cronologic al mitropoliților Ungro-Vlahiei găsim, după un hrisov al lui Mircea-Vodă, că în anul 1362 era ca Mitropolit al Ungro-Vlahiei *Antim*, pe care Lesviodacs îl și numește cel dintâi mitropolit al Ungro-Vlahiei; tot în acest an (1362) era după Lesviodacs, ca Mitropolit al Severinului *Atanasie*. Un domnitor Mircea pe la 1362 nu e adevărit nicăieri în mărturiile contemporane. Pe urmă data de 1362 a fost cetită în mod greșit de Lesviodacs, după cum a arătat deja D-l Hașdeu ¹⁾, în locul celei adevărate care e 1394, apoi 8 nu 7 Ianuarie în care timp domniă într'adevăr Mircea cel mare. O altă însemnare ce se află la Lesviodacs (pag. 396) e că «pe vremea patriarhului Constantinoplei, Antonie al IV-lea și anume în anul 1389 mitropolitul Ungro-Vlahiei

¹⁾ Istoria critică I, pag. 125—126.

Timotei a îmbrăcat schima cea mare în timpul unei boale dar pe urmă însănătoșindu-se și fiind întreg la minte i s'a dat voie să aibă arhieria ca mai nainte». Această însemnare Lesviodacs o are din Istoria bisericească a lui Meletie, arhiepiscopul Atenei tom. 3. secolul 14, cap. 15 § 7 fața 239. Dar și aci s'a înșelat Lesviodacs căci (precum a arătat D-l C. Erbiceanu)¹⁾ nu e vorba de Timotei, ci de Antim al Ungro-Vlahiei. A treia însemnare ce se află la Lesviodacs e referitoare la «Atanasie, mitropolit al Severinului pe vremea lui Mircea-Vodă, cum se vede din hrisovul acestui Domn cu leat 6870», cetindu-se în mod greșit de Lesviodacs ultimele trei țifre în loc de 6902. A patra însemnare e referitoare la Mitropolia Moldovei. Tot ceea ce știe Lesviodacs în această privință este că «loasaf a fost întâiul mitropolit al țării Moldovii» (pag. 449).

Andrei de Șaguna. Istoria bisericeii ortodoxe, Sibiu, 1860. Șaguna spune și mai puțin decât Petru Maior privitor la întemeierea mitropoliilor din țară. El zice (tom. II, pag 239). «Atâta putem spune cu siguranță despre mitropoliile din Moldova și România că la veacul al XIV-lea adică la anul 1399 au fost mitropolia română la Suceava pentru Moldova și la Târgoviște pentru România». În Moldova Suceava era în acel timp reședința Domnitorului și deci și a mitropolitului, dar în Țara-Românească reședința se stabilì la Târgoviște ceva mai târziu decât timpul fixat de Șaguna. Referitor la cestiunea întemeierii mitropoliilor, Șaguna nu cunoaște decât cele ce se află în letopisetul lui Ureche (ediția I) pentru Moldova, iar pentru Țara-Românească numai puținele însemnări dela Lesviodacs, expuse mai sus, fără a le fi făcut vre o rectificare.

În anul 1860 însă, încep să apară la Viena (Gerold) «*Acta et diplomata graeca medii aevi sacra et profana*» de *Fr. Miklosich* și *Ios. Müller*. Volumul I al acestor acte și diplome intitulat «*Acta Patriarchatus Constantinopolitani*» conține documentele privitoare la întemeierea mitropoliei Ungro-Vlahiei și a celei din părțile Severinului. Volumul II al acestei colecțiuni apare în anul 1862 și conține documentele privitoare la întemeierea mi-

²⁾ Biserica ortodoxă română, anul 1888, pag. 78.

tropolii Moldovii. Originalele, de pe care s'au publicat Acta Patriarchatus Constantinopolitani se află în biblioteca curții imperiale din Viena (Hofbibliothek).

Nimic nu pare mai natural acum, când deja documentele privitoare la întemeierea mitropoliilor române erau publicate, decât ca scriitorii noștri de istorie bisericească să le utilizeze, și să ne împărtășiască lucrurile, pe cari le puteau scoate din aceste documente. Aceasta însă, din cauze de care nu am să mă ocup aici, multă vreme nu avu loc, căci

lata ce găsim într'o carte scrisă cu 10 ani mai târziu dela aparițiunea volumului I din Acta Patriarchatus Constantinopolitani, e cărticica «*Mitropoliile Țării de I. D. Petrescu* București 1870. La pag. 74 cetim că «*un antic episcopat de Argeș a fost ridicat la demnitatea de arhiepiscopat independent*», apoi la pag. 75: «Pe la 1290 Radu Negru aducând cu sine și pe episcopul Făgărașului l'a făcut Arhiepiscop peste toată Țara Muntenească și a organizat prin el și clerul bisericesc». Iar cu privire la mitropolia Moldovii zice la pag. 47 că Alexandru cel bun «a așezat mitropolia la Suceava» înzestrând'o cu multe moșii, sclavi și diferite odoare sacre, iar ceva mai jos zice (pag. 47) că Mitropolia Moldovii fu reorganizată și strămutată dela gura Siretului, tocmai peste coama Carpaților (în Suceava).

O. altă carte.

Filaret Scriban Istoria bisericească a Românilor pe scurt. Iași 1871. În cestiunea întemeierii mitropoliilor române o contrazicere izbește pe cetitorul acestei cărți, autorul însuși ne fiind în clar. După ce ne spune mai întâiu (pag. 66—67) că «din cauza persecuțiilor religioase a ortodoxismului lor, Români descălecară în secolul al 13-lea și al 14-lea și anume la 1350 în Moldova sub Dragoș, iar la 1290 sub Radu Negru în Muntenia și organizară principatele», adaugă mai pe urmă (la pag. 91) că «pe la sfîrșitul sutei a 14 a și începutul celei de a 15-a se înființă mitropolia Țării Românești mai întâi în Argeș și apoi în Târgoviște și a Moldovei în Suceava...» Dar această din urmă afirmațiune nu numai că nu se împacă de loc, ci e în deplină contrazicere cu cele ce tot el ni le spune

ierea Mitropoliei Moldovii, dar numai în traducere românească, fără să pună alături de traducerea română și textul grec, cum de altfel a procedat pentru alte documente scrise într'o altă limbă.

O altă carte.

«*Creștinismul în Dacii și creștinarea Românilor*» de Ierodiaconul *Ghenadie Enăceanu*. București 1875. Ca și Melchisedec ajunge și acest scriitor la cunoștința documentelor din Acta Patriarchatus Constantinopolitani prin scrierea lui Golubinski. Incepe chiar cu o polemică în contra scriitorului rus (cfr. pag. 4 și următoarele) Către sfârșitul cărții sale (pp. 220—240), Enăceanu trecând în revistă coprinsul documentelor din Acta Patriarchatus Constantinopolitani, vorbește și de întemeierea mitropoliilor române. Mai întâiu la pag. 222 el ne vorbește de un «Radu Negru care a fondat Regatul Valachiei», acest Radu Negru având «două biserici în Regatul său nu se putea să nu aibă nici un fel de organizațiune bisericească». Enăceanu, întreprinzând studii istorice, nu știe nici măcar să facă deosebire între valoarea izvoarelor istorice; pentru el o biografie alcătuită târziu de tot și încă și pe baza tradițiunii populare, are aceeași valoare ca și un document contemporan (p. 223). Enăceanu fixează dată la un document fără dată (p. 223) și de aci trage o concluzie greșită. Repetă (pag. 224) eroarea lui Golubinski că adică Vitzina era în Caucazia, dar repetă și părți bune. Nu dă interpretarea dreaptă cuvintelor $\pi\lambda\eta\sigma\iota\acute{\alpha}\zeta\omicron\nu\tau\alpha\ \alpha\upsilon\tau\omega$ dela pagina 225. Inzistă prea mult asupra participării mitropoliților din Ungro-vlahia la sinodul endemic din Constantinopole și dă ca fapte care ar privi Biserica Română participarea lor la sinod și rezoluțiile ce le luă acel sinod (p. 225, p. 226, p. 227). La pag. 226 spune că în 1382, mitropolitul Ungro-vlahiei devine locuitor al Capadociei și citează jos în nota 1 Acta Patriar. Constp. II, 42—44; dar în acest loc din Acta Patr. Constp. nu e nici pomeneală de așa ceva, și lesne se poate convinge ori-cine deschizând cartea la locul indicat. La pag. 227 atribue lui Golubinski că ar fi spus că după Antim ar fi urmat Macarie; dar o asemenea afirmațiune nu există la scriitorul rus. La pag. 228 atribue lui Lesviodacs afirmațiunea cum că Mitropolitul Timotei ar fi continuat să

fie Mitropolit până la 1442; aceasta însă nu corespunde adevărului, căci tot ceea ce spune Lesviodacs este numai că în acest an (1442) se constată existența unui Mitropolit cu acest nume. Fără să ne lămurească cum și de unde scoate la iveală (la pag. 228) un Mitropolit al Ungro-Vlahiei Timotei la anul 1401. Repetă încă o dată eroarea (sau mai de grabă inducerea în eroare) de a numi pe Mitropolitul Ungro-Vlahiei locuitor al Capodociei, bazându-se acum (pag. 228) pe alt loc din Acta Patr. Constantinop. și anume I, 494 unde iarăși nu e nici pomeneală de așa ceva. În fine pune în legătură organizarea bisericii moldovene (pag. 239) cu propaganda catolică și nu după cum cred că ar trebui: ca izvorând neapărat din necesitatea consolidării Statului; iar asupra împrejurărilor în care s'a făcut întemeierea Mitropolii Moldovene trece pe deasupra (pag. 239).

Eudoxiu Hurmuzachi. Fragmente zur Geschichte der Rumänen. I-er Band, Bukarest 1878. Hurmuzachi e cel dintâiu dintre Români, care ajunge direct, fără nici un alt intermediu, la cunoștința documentelor originale privitoare la întemeierea mitropoliilor române (cfr. pag. 206 și 209). De erori însă nu e scutit nici el. Așa el face pe Iacint mitropolit al Vidinului în loc de al Vitzinei (pag. 206). Spune mai departe că Ieremia (pe care Patriarhul Constantinopolei îl numise mitropolit al Moldovii și care alungat din Moldova ajunsese mitropolit la Târnova) eră și mitropolit al Valahiei (pag. 243). Hurmuzachi comite și confuzii: așa la el (pag. 244) protopopul Petru e numit administrator al bisericii din Valahia, ca să restabilească orânduiala până la întoarcerea mitropolitului legiuit, care plecase la Târnova. Mai departe (pag. 270) consideră pe Ieremia ca mitropolit legiuit al țării, iar Meletie și Iosif sunt la el episcopi mincinoși (pag. 270), care, fără imputernicire, în bătaia de joc a tuturor legilor bisericești și a canoanelor, își au arogat în mod arbitrar puterea bisericească în țară și demnitatea episcopală, și care, alungând pe mitropolitul legiuit și furișându-se prin fel de fel de apucături câștigaseră favoarea poporului (pag. 271). În anul 1879 apare la Iași traducerea română de *Ioan Caracioveanu* a scrierii lui Golubinski în partea privitoare la istoria bi-

sericii române. Traducerea aceasta poartă titlul: «*Privire scurtă asupra istoriei bisericei română ortodoxă*». Expunerea coprinsului am văzut-o mai sus când am vorbit de lucrarea-original a lui Golubinski. «*Istoria Mitropoliei Moldovii și Sucevii*» de D-l C. Erbiceanu, București 1888 o lucrare voluminoasă și bogată în documente privitoare la trecutul Mitropoliei Moldovei. Lipsește însă expunerea istorică a întemeierii și ființării acestei Mitropolii. Datele din capitolul intitulat «*Mitropolia Moldovii*» (mai ales pag. XXXIX) sunt o reproducere a vechilor cronici și critica lipsește. Tot aci D-l Erbiceanu afirmă, poate după Filaret Scriban, un lucru nedovedit și anume că persecuțiunile religioase au fost cauza descălecatului al doilea al lui Radu Negru și Bogdan. Din anexe, care formează corpul lucrării dela pagina XCVII și până la fine, lipsesc documentele din Acta Patriarhatus Constantinopolitani referitoare la întemeierea și împrejurările întemeierii Mitropoliei Moldovii, documente de importanță capitală.

Dr. N. Dobrescu.

(Va urmă)

Către cetitorii Revistei „Biserica Ortodoxă“.

*Privind starea societății noastre intelectuale, cunoscând indiferența ori nepăsarea religioasă ce predomină în ea, cunoscând că omul neavând o busolă sigură în viața sa pe acest pământ, se poate periclita, ca corabia ce și-a pierdut drumul, de aceea am ales spre publicare o serie de articole importante apologetice, spre a da celor prudenți și cugetători dintre creștini un sprijin puternic moral, care să le fie ca un luceafăr luminator conducător în viața aceasta grea, trecătoare, întunecată și plină de suferinți de pe acest pământ. De aceea am ales a trata următoarele mari cestiuni: **Despre Dumnezeu, despre om, despre sentimentul Religios și despre persoana lui Iisus Christos, ca Mântuitor omenirii.***

Am luat de ajutor și ca metod și ca conținut în expunerea lor pe marele apologet german de curând răposat, Ernest Luthardt. Am căutat, cât îmi a fost posibil să expun aceste înalte adevăruri pe cât

se poate mai lămurit. Sfătuesc pe Clericii noștri Români, să cetească și să recetească aceste teorii înmăltătoare spre a avea la îndămână pururea răspunsuri solide și sigure, când întâmplători ar fi întrebați ori obiectați de cei puțin credincioși. În aceste expuneri vor găsi tot ceea ce mintea omenească mărginită poate spune. Credința lor însă trebuie să fie baza a toată puterea de argumentare, căci fără credința internă în sine, nu este cu putință a convinge pe altul.

DESPRE DUMNEZEU ȘI REALITATEA ORI PERSONALITATEA SA.

Chestiunea despre existența personală a lui Dumnezeu, este cea mai înaltă decât toate chestiunile, ea primează totul pentru om. Rezolvarea marelor probleme despre existența tuturor ființelor și direcțiunea de urmat în viața noastră, depind de la răspunsul ce vom da la această mare întrebare: Există Dumnezeu personal sau nu? De aicea să determină și toată direcțiunea în viața omului, și toată teoria despre creațiunea lumii. Prin urmare chestiunea aceasta este cea întâiu și cea mai înaltă decât toate și ceea ce ne interesează mai mult decât orice. Este lucru nepriceput, cum este cu putință ca oamenii să lase la o parte și să fie indiferenți în această chestiune, pe când la toate celelalte chestiuni, de mai mică importanță, sunt atenți și mult interesați. Și ce însemnează chestiunile cele mai mari ale științelor și ale artelor, sau datoriile cele mai de onoare ale spiritului și ale obligațiunelor, la care omul își consacră, își sacrifică chiar viața sa, în comparație cu chestiunea pusă, despre existența reală a lui Dumnezeu, care-i interesul cel mai suprem, mai înalt și mai interesant pentru noi?

Cum este posibil ca pentru alte cestiuni de mai secundară însemnătate s'o uităm sau să o neglijem pe aceasta? Nici o cestiune din lume n'are atâta drept asupra noastră, cât are aceasta despre care ni-i vorba, și care-i legată foarte strâns cu toate celelalte cestiuni, ce ni să prezintă înaintea ochilor noștri, în toate întreprinderile din vicață și de care este îmboldită veșnic vieața omenească. Această cestiune nu este numai a filozofului ori numai a cetățeanului; ci a ori-cărui om, a întregului gen omenesc, după care are a-și îndreptă în activitatea sa toată vieața sa morală și spirituală.

După cum această întrebare tot așa și deslegarea ei privește cum am zis pe om în totalitatea sa. De aceea mintea singură numai nu poate să rezolve ori să decidă despre ea. Se mai reclamă încă și o deciziune internă morală. Afară de minte datoresc să-și manifeste părerea conștiința și inima mea, pentru că Dumnezeu să descopere cu mult mai mult în conștiința și inima noastră, de cât în mintea noastră. Fiind-că Dumnezeu este principiul cel mai înalt al lucrurilor, urmează, că siguranța despre existența *Lui* nu este acțiunea ori treaba numai a cugetărei, ci mai cu seamă a simțului meu imediat. Pentru că cele întâiu și veșnice principii se bazează pe siguranța imediată a simțului, iar cugetările teoretice pe Silogisme. Despre nici un lucru altul n'are omul ast-fel de asigurare imediată, precum are despre D-zeu.

Negațiunea lui Dumneneu este negațiunea siguranței, ce purtăm în spiritul nostru, din cauza aceasta se ivește în noi și rătăcirea spiritului, care n'ar trebui să fie de loc posibilă. Genialul și pătrunzătorul fiziolog Lihtemberg descrie înșelăciunea aceasta în profeția cunoscută: «Societatea noastră va ajunge cândva la acel grad de subtilitate, în cât va pare de asemenea ridiculă crezând în Dumnezeu, dupre cum pare astăzi crezând în mormoni După ce lumea

va deveni încă și mai subtilă, atunci va crede iarăși în mormoni. Noi înșine vom fi ca Dumnezeu». Dar și scriptura în opoziție spune în Psal. 14. «*Zis-a cel nebun întru inima sa, nu este Dumnezeu*».

O siguranță imediată despre existența reală a lui Dumnezeu locuște în interiorul sufletului nostru. Noi nu putem în nici un chip să aruncăm dela noi ideea despre Dumnezeu. Nu putem să cugetăm despre lume, despre noi înșine, fără să rechemăm în același timp nevrând în mintea noastră și ideea despre Dumnezeu. Ideile noastre se avântă mai pre sus de sfera a tot ce-i văzut și trecător, se înalță spre ceva mai superior, nevăzut, imens și nu'și opresc sborul lor până nu ajung la termenul cerut. Deci prin necesitate înțelegem pre Dumnezeu. Conștiința despre Dumnezeu este iarăși un element esențial al spiritului nostru, precum și conștiința despre lume și despre noi înșine. Ideea de Dumnezeu este o necesitate internă a spiritului nostru. Lihetmberg zice: «*spiritul cel ce se înalță, aruncă corpul la picioare*». Și filosoful moral etnic Epictet zice: «*Dacă eram privighetoare, făceam ceea ce face privighetoarea, dacă eram lebădă făceam ce face o lebădă, dar acum fiind ființă rațională, se cuvine să cânt pe Dumnezeu, aceasta-i treaba mea și fac aceasta*». Ideea despre Dumnezeu este cea mai mare și cea mai necesară dintre idei, din câte poate omul să conceapă. Cine near împedecă ca să conchidem din această necesitate internă, realitatea externă a obiectului acestei idei? Nimic absolut nimic. Pentru că a înțelege pe Dumnezeu înseamnă a avea siguranță despre existența lui. Nu este cu putință să nu înțelegem pre Dumnezeu, și nu putem să'L înțelegem în alt mod, ci ca în adevăr existând; aceasta-i o necesitate a inteligenței ori minței noastre. Nu rămâne îndoială, că însăși conștiința noastră despre Dumnezeu trebuie să desvolte această idee, și neschimbată, după

cum desvoltă și alte adevăruri și certitudini, ce le purtăm înăuntrul nostru. Și chiar și conștiința noastră are nevoie de desvoltare, dar oare urmează de aicea că ea este rezultatul educației sau astfel c'a provenit de afară? Astfel este lucrul și respectiv de conștiința despre Dumnezeu, care există în viața noastră internă spirituală, ca o parte necesară a sa. Faptul că ideea despre Dumnezeu este înăscută în om, explică și universalitatea ei. «Nici un popor nu este atât de grosolan și barbar în cât să nu creadă într'un Dumnezeu oare-care, deși nu-i cunoaște natura Lui» a spus Cicerone (de leg. 1. 8). Adevărul acestei clasice mărturii l'a confirmat miile de ani. După timpurile lui Cicerone s'a descoperit mai mult de jumătate din suprafața pământului, și pretutindeni s'a găsit cultul zeilor și religia. Nu există popor care să n'aibă ideea de Dumnezeu. Ateii ș'au pus toate puterile ca să descopere vre un popor Ateu, d'ar n'au reușit de loc. Etiopii Africei sau a Nouei Olande, sălbatecii Americii, toti aceștia recunosc o Ființă superioară. Numai oamenii superficiali au susținut această idee falșă. Fără îndoială forma religiunii mi se prezintă sub diferite și multiple chipuri și câte o dată abia numai urme de ale religiei s'au păstrat până acum, sau există religia la ei într'o completă transformare. Dar chiar și în această stare de corupție recunoaștem astăzi caracterile ei prime. Popoare și triburi pot se ajungă la acest grad de barbarie și animalizare, în cât să se afle în aceeași stare cu animalele. Dar și acelora nu le lipsește cu totul amintirea despre un D-zeu.

Faptul dar ce posedă atâta universalitate, pentru că cu toții suntem de consenz, nu este posibil să fie falș ori minciună, conform cu vechea argumentare a lui Cicero. Astfel de fapt trebuie să se bazeze pe însăși natura omului. Acest adevăr l'au adus totdeauna Apologeții seculilor primare contra etnicilor. Noi purtăm în sufletul nostru mărturia

despre Dumnezeu, este peste putință dar de a nu cunoaște pe Dumnezeu și de a nu fi siguri de existența Lui ¹⁾. Poate cineva să susție, că el nu posedă în inima sa această siguranță despre Dumnezeu, și cu toate acestea acel individ nu o poate arunca din inima sa. Poate cineva să se convingă pe sine că nu cunoaște pe acela numai, pe care nu poate de cât să'l cunoască. Ateismul nu este un fruct necesar al minții, ci este simplă lucrarea voinței și dar un lucru arbitrar. Cuvintele pe care le aduc pentru sprijinirea Ateismului nu se întrebuintează, decât pentru a acoperi izvorul adevărat și cauza sa. Aceste argumente n'au o valoare mai mare de cât argumentul Indianului aceluia ce l'a adresat unui misionar, că nu poate să creadă în Dumnezeu, pentru că nu-l poate vedea, căruia i-a răspuns misionarul: «*Dar nici eu nu văd mintea și cred că o posezi*» ²⁾. Omul are în sine ideia despre Dumnezeu, este dator însă să voească s'o cunoască. Această idee nu se impune minții prin dovadă, ci devine acceptată de minte prin voință bine dispusă, prin convingere. Credința în Dumnezeu nu este știință, ci virtute. Ea nu se naște prin cugetare, ci premerge ei. Mintea nu convinge inima, ci inima pe minte; în general despre toate adevărurile morale conștiința premerge minții, Pascal zice: «*Dumnezeu a voit ca toate adevărurile divine din inimă să intre în spirit, și nu din spirit în inimă. Pentru că lucrurile omenești să cuvine cineva să le cunoască, pentru ca să le iubească pe când cele divine datorește mai întâiu sa le iubească ca să le poată cunoaște*» ³⁾. «*Este o întrebare zice Lihtenberg, dacă cândva mintea fără de inimă ar fi ajuns la ideia despre Dumnezeu. Du-*

1) Vezi Tertulian de testimonio animae C. I etc. Apolog. C. 17.

2) Compară și pe Marc Antoniu XII.

3) Pascal, cug. I. 155. 156. etc.

pă ce inima l'a crezut, atunci și rațiunea s'a dedat la dovedirea Lui. 'L caută pre El, și urmele Lui se văd pretutindenea și în natură și în Istorie, și în însăși mintea omului. Spiritul omenesc n'are o mai mare ocupație, nici o dovadă mai puternică de demnitatea sa, de cât a urmări urmele lui Dumnezeu, pentru a se convinge și prin minte despre Acela, care este pentru el obiectul imediat al convingerei. Această convingere va fi cu mult mai puternic sprijinită și de minte. Depărtată mult de a fi confirmată și de rațiune, această convingere îndeplinește lipsurile rațiunii.

Din timpurile cele mai vechi s'au adus argumente despre existența Lui Dumnezeu. În filozofie cu mult mai înainte de Creștinism, ca la Platon, Aristotel și Cicero, găsim o mulțime de argumente. Teologia Creștină și filozofia luându-le pe acelea le-au dezvoltat mai perfect. Aceste argumente nu'și propun să ni dovedească, ceea ce până acum a rămas necunoscut, ci valoarea este numai să justifice înaintea minții noastre cugetătoare siguranța nemijlocită a convingerei, care arată pretutindenea urmele lui Dumnezeu, pe care noi acum îl cunoaștem și 'L simțim în inimile noastre.

Natura din jurul nostru ne dovedește existența reală a lui Dumnezeu. «*Cerurile spun mărirea lui Dumnezeu, și tacerea mânilor Lui, vestește tăria. Ziua zilei spune cuvânt, și noaptea nopții vestește știința. Nu sunt graiuri nici cuvinte a căror strigăte să nu se audă*». (Psal. 19). Această idee există în toată Sf. Scriptură și'și găsește răsunet înlăuntrul nostru. Natura chiar dezvoltă în noi și nevrând noi, ideia nemărginitului Dumnezeu. «*Filozofii unii, zice Claudiu, susțin că numai filozofie este aptă ori capabilă să se pronunțe, dacă există Dumnezeu și cine este acela. După mine nimeni nu poate să spună, că eu sunt filosof, atât știu pozitiv că nici o dată nu trec o pă-*

*dure ori nu privesc ceva în natură fără să mă întreb pe mine însuși: Cine dă creștere acestor arbori sau acestor tablouri naturale mărețe și atunci îmi vine de departe și nedeterminat în mod confuz ideia Existenței unei ființi necunoscute, și în același timp doresc să-mi formulez ideia, că eu mă cuget la Creator, la Dumnezeu. Atâta este plină de un profund respect mișcarea, pe care o simt, și de o bucurie plăcută¹⁾». Pretutindena în jurul nostru transpiră suflarea lui Dumnezeu «*In El viem și ne mișcăm*». Cine poate să fugă dela fața Lui; «*Unde mă voiu duce dela Duhul Tău, și dela fața Ta, unde voiu fugi?*». Dupre cum spiritul nostru nevăzut apare ca în o oglindă în persoana omului, astfel și Dumnezeu, spirit nevăzut, se arată în natură, care este ca fața sa²⁾. Dar ca să înțelegem limba naturei, este nevoie să posedăm în noi ideia de Dumnezeu, fără de care cunoștința această idee rămâne insuficientă. Natura este ca o scriere ce constă numai din consoane. Ca să putem s'o cetim, este de nevoie să adăogăm noi vocalele. Vocea ce locuește întru cele din lăuntru ale noastre reclamă și o consonantă pentru natură ca să formuleze cuvântul sonor. Este neîndoios că natura nu descopere pe Dumnezeu dela sine însăși Dumnezeu să ascunde sub legile necesității, ce predominează în natură³⁾. Natura ascunde pe Dumnezeu, dar îl și descopere. Această-i un vâl, dar un vâl străveziu; toate lucrurile ascund în ele un mister, și ne mișcă ori ne mână pe noi în cercetarea și descoperirea acelui mister. Ultimul dintre misterii este Dumnezeu. Ca să'L aflăm este de nevoie să'L căutăm, ca să'L căutăm este de nevoie să'L cunoaștem, ca să'L cunoaștem este de nevoie ca să'L iubim. Cei ce nu voesc*

¹⁾ Mateiu Claudiu. Tom. I pag. 10. ediția a 7. 1844.

²⁾ Iacobin pag. 9. A. E.

³⁾ Iacobin, E. A. pag. 189. Pascal. cug. II, 113 etc.

să cunoască ceva despre Dumnezeu, nu'L găesc în natură, care le aduce ori le procură lor mai ades o îndoială. »*Dupre cum toate lucrurile vorbesc despre Dumnezeu către cei ce'L cunosc pre El și'L descoper celor ce'L iubesc pre El, tot astfel aceleași lucruri îl ascund pre El de către cei ce nu'L cunosc pre El*¹⁾». Mai ales existența lumii aceștia ne vestește și ne dovedește existența reală ori personală a lui Dumnezeu. Lumea există, prin urmare există și o cauză a lumii. Această concluzie vine în mintea ori cui. Și atât de luminat se face în lume arătarea substanței cei nevăzute a lui Dumnezeu, a veșniciei Lui puteri și a Dumnezeirei Lui, în cât Sf. Apostol Pavel predică că este nedisculpabil tot cel ce nu crede din fapte că este Dumnezeu ²⁾. Tot astfel s'au exprimat și filozofii păgâni, ai Greciei și ai Romei ³⁾. Și cu dreptul, pentru că aceasta-i o consecință necesară. Lumea ș'a luat un început, dar dela cine? Dela sine însăși? Cei ce nu admit nimic altceva mai superior, sunt nevoiți să creadă aceasta. Dar cum lumea s'a creat ea însăși? Unde se află ori se găsește puterea ei dimiurgică adecă creatoare?

Toate forțele naturei (puterile), pe care noi le cunoaștem până în prezent, sunt trecătoare (vremelnice) prin urmare nici una din acele forți nu pot să fie creatoare să înlocuiască pe Dumnezeu Marele Creator. Dar poate să fie totalitatea forțelor va zice cineva? Dar cum poate totalitatea trecătoare și inconștientă a forțelor să producă ceva organizat și regulat, când este inconștientă? Fie-care putere a naturei este separată, este aparte de toate celelalte, prin urmare totalitatea lor nu poate să formeze o forță independentă. Toate cauzele pe care le vedem active, sunt

¹⁾ Pascal. cuget. 1. 9. 8. 58. II. 113. 114 118.

²⁾ Romani, I stih 19 și 20.

³⁾ Aristot. *περί κόσμου*. C. 6. Cicero. *Tuscul*. I, C. 28.

secundare, și nici una din ele nu este cauză ultimă, superioară și primară, atât pricepem: *causa causae est causa causorum* și nimic mai mult. Prin urmare totalitatea cauzelor secundare nu pot să constituie o cauză absolută. Datorim dar mai presus de ființele tecătoare de forțe și cauze secundare să căutăm o *Putere absolută, Prea înaltă, Ultimă, o Causă* prin care lumea aceasta a ființelor trecătoare și a forțelor a fost creată. Aceasta o reclamă rațiunea, aceasta o cere, o pretinde simțul intern imediat și conștiința noastră. Toate obiectele câte ne înconjoară ne trimit fără voe ori ne mână pe noi să căutăm în afară și mai pre sus de ele, și nici una din ele nu ne îngăduie să ne oprim la ea, toate sunt ca niște stațiuni, îndreptându-ne tot mai departe, preste natură, spre ceva *supranatural*. Acest *supranatural*, pe care noi îl căutăm în afară de lume, după cum ne conduce însuși lumea, *este Dumnezeu, este Dumnezeu real, forța reală a lumii*¹⁾. «*Am întrebat pământul, zice fericitul Augustin într'un pasagiu frumos al mărturisirilor lui, (X. 6) și mi-a răspuns: Nu sunt eu Dumnezeul tău, tot așa mi-au răspuns toate cele de pe pământ. Am întrebat marea și adâncimile ei și pe toate câte trăesc și se târăsc în ape și mi-au răspuns. Nu suntem noi Dumnezeul tău, caută'L pe El mai presus. Am întrebat vânturile vijeloase și atmosfera cu cei ce locuiesc în ea, și mi-sa dat răspunsul; Nu suntem noi Dumnezeu. Am întrebat Cerul, Soarele, Luna și Stelele și mi-au răspuns: Nu suntem Dumnezeul pe care-l cauți. Atunci m'am adresat către toate elementele ce ne încunjoară: Spuneți că nu sunteți Dumnezeu meu. Prin urmare spuneți-mi despre El? Și toate au strigat într'un glas. A-*

¹⁾ Guizot Biserica și Societatea Creștină Pag. 14.

cela ne a făcut pe noi». Toate creaturile, au o limbă proprie pentru noi, pe care putem s'o înțelegem. Limba lor mărturisește despre existența unui *Dumnezeu Creator*.

Acestui argument, luat din existența lumii, i s'a dat diferite forme de învățați. Mișcarea din lume presupune o putere de mișcare superioară, și acțiunile din lume o ultimă cauză a lor. Ceea ce există numai cu posibilitate, este cu puțință să nu existe acum, și altă dată nici n'a existat, acea reclamă cu necesitate o cauză oare care a existenței sale. Astfel de cale urmând din vechime mintea filozofică, înainte de Creștinism încă conchidea la existența lui Dumnezeu din existența lumii. Șirul acestor rezultate rezumându-le cești mai noi au zis: Vieța devenind un fapt istoric, demonștră ori dovelește înainte și în urma sa, o vieța *eternă*. Vieța organică, luându și începutul pe pământ, presupun o *Ființă*, care a dat această vieța. Pe lângă aceasta dualitatea omului, compusă din spirit și materie presupun, pe un Dumnezeu. Pentru că amândouă, spiritul și materia se deosebesc esențial între ele și fiecare din ele este o antiteza și o mărginire pentru cealaltă, urmează dar că ambele sunt trecătoare, și nici una nu poate fi cauza celeilalte. Natura materială nu poate să producă dela sine spirit real, duple cum nici spiritul dela sine nu poate da naștere naturei materiale. Este o nebunie de a gândi cineva, că conștiința ar fi un rezultat al materiei sau că materia s'a produs de spiritul omului, ori din contră. Intr'un cuvânt existența omului presupune *existența lui Dumnezeu*. Este o necesitate mai presus de suscesiunea veacurilor, mai pre sus de cursul istoric al acțiunelor să existe o ființă *Eternă*, care să fie izvorul și cauza tuturor lucrurilor. Și inima și rațiunea ori mintea noastră reclamă, cer, pretind o asemenea ultimă *Ființă* supranaturală, eternă, care i Dumnezeu. Așa numai își ex-

plică totul și și află și mintea liniștea și odihna sa. Dupre cum existența lumii, tot asemenea și înțeleapta ei organizare și armonia din unives sunt dovezi despre *existența lui Dumnezeu*. Inșăși cei vechi se bucurau considerând pe Dumnezeu, ca rațiune organizatoare și ca un *Arhitect al totului*¹⁾. In adevăr, totul este o frumuseță, ceva armonic, un edificiu colosal și admirabil, in care toate sunt între ele situate foarte armonic. Cele mai mici din creațiuni se leagă cu cele mai mari și viceversa. Cel mai mic lucru și cu totul separat in aparență, este un element necesar al totului, și in admirabila acțiune comună fie care se ajută între ele. Nimica nu există de prisos, nimic nu este contra scopului stabilit. Numai spiritele sarcastice pot să ridicularizeze aceste adevăruri, pogorându-se la minuțiozități fără scop și zicând: că aceasta s'a întâmplat, că adecă Dumnezeu a sădit in Africa Fillodrii, pentru ca din ele să se formeze băutura. Acest sarcasm și cele asemenea, de loc nu sgudue siguranța noastră imediată despre admirabila armonie a totului și a părților lui. Cu cât mai mult să aprofundează omul cu spiritul său in aranjamentul cu scop al naturei, cu cât mai mult urechea sa se deprinde la priceperea vocilor totului, și cu atâta devine mai apt omul spre înțelegerea admirabilei armonii a totului, a acelei simfonii a vocelor nenumărate, care se aud in cer și pre pământ.

De unde vine această armonie? dela întâmplare? Dar atunci am căută să explicăm un fapt printr'un singur cuvânt, deșert de ori-ce însemnare, ș'ar fi absurd. Întâmplarea poate câte o dată să se joace cu lucrurile și să producă rezultate surprinzătoare, dar este lipsită de rațiune, și rezultatele produse din întâmplare n'au nici o dată un rezultat rațional. In cele ce exist, domnește o *Rațiune* obiectivă, o *Minte* evidentă,—pe care noi nu numai că

---

¹⁾ Vezi Cahnis Dogmatic I. 1861. Cicerone de Natura Deorum 9. II 37.

o credem, și ne este cu neputință a nu o crede,—dar și credința noastră să întărește prin fapte experimentate. Această credință este centrul spre cercetare, iar cercetarea este confirmarea credinței. Numai credința că există în sistemul nostru solar o rațiune, a îndemnat pe Chepler la marele lui descoperiri. Și renumitul Lineiu, diu lumea lui botanică a văzut în ea *urmele lui Dumnezeu*. Este imposibil să înțelegem armonia lumii, dacă nu admitem că în lume există o *Minte* oare-care¹⁾.

Este imposibil să înlocuim pe Dumnezeu prin puterile ori forțele naturei, ori prin legile naturei. Forța naturală este o forță care lucrează orbește, produce rezultate, dar nu este o minte, care, acționând liber, să formeze un tot oare-care armonnic și cu ordine. Legea fizică este o regulă care determină mișcarea lucrului, nu este înțelepciunea, care stabilește ordinea și-i hotărăște scopul. Este cu neputință să admitem o minte fără să aibă o conștiință de sine, pentru că aceasta ar fi un ce cu totul contrar; apoi nici poate fi vorbă despre idei inconștiente; pentru că ideile presupun o cauză dotată cu rațiune și conștiință, din care se nasc acestea²⁾. Dacă vre un navigator ar fi ancorat într'o insulă, ș'ar fi aflat în ea o formulă geometrică desemnată pe nisip, n'ar conchide oare că insula este locuită de oameni, și sufletul său plin de bucurie n'ar fi binecuvântat atunci pe Dumnezeu³⁾? Dar lumea este ceva mai mult de cât o formă geometrică. Cum dar sufletul nostru să nu se umple de bucurie și recunoștință văzând că o *Minte divină, mai Inaltă*, plină de înțelepciune și bunătate conduce lumea? A tăgădui ori nega această minte, nu este o înșelăciune a spiritului, ci o greșală a inimii. Organizarea cu scop a

¹⁾ Vezi Thiers. *Histoire du consulat et de l'empire* tom. III pag. 220.

²⁾ Perty *Antropologische Vorträge* 1863 pag. 39. Rousseau Emil I. IV. tom. II pag. 36 etc.

³⁾ Hettinger, *Apologie des Christenthums*. pag. 127.

naturei a fost recunoscută de antichitate încă din timpurile înainte de creștinism, pe de altă parte recunoaștem *Providența divină* în Istorie, și putem să urmărim urmele ei în natură cu admirație și emoțiune, aceasta-i un dar al creștinismului. Pentru că el a fost cel întâiu care a învățat în omenire ideia unirei neamului omenesc cu ideia unirei divine, ideia unității, a continuității și a progresului istoriei omenirii. Această idee fiind cu totul necunoscută celor vechi, a ajuns astăzi cu totul comună la noi toți. Spiritul omenesc nu poate să conceapă o idee mai înaltă și mai frumoasă. Nici o altă teorie nu poate să excite și să miște sufletul atât cât aceasta. Ce este mai multiplu, mai variat și contrariat decât istoria popoarelor? Aceasta dela prima vedere se arată ca o suportătoare bună de oameni și evenimente: După a doua privire ni se prezintă ca o continuă repetire; Înălțare, cădere, înflorire și desflorire între popoare și totdeauna aceste între ele se succed sub altă formă. Când însă să examinează mai profund istoria ni se prezintă ca o țesătură admirabilă, țesută din toate acele materii variate, în timp ce țesătura pururea urmează și care totdeauna merge tot înainte perfecționându-se după hotărâte legi morale. Aicea prezidă o dreptate mai înaltă, domnește o ordine morală în tot, și istoria înaintează mereu către un scop în viitor; Sf. Scriptură și în special sf. Apostol Pavel a desemnat cel întâiu semnele acestui plan al istoriei generale a omenirii, neînțeleasă până atunci. Nu să pretinde să fie numai decât cineva un bun Creștin ca să admită și să desvolte această teorie. Și un Lessing a privit istoria ca un pedagog al neamului omenesc și a predat această idee și altora. Marii istorici au recunoscut pe Iisus din Nazaret ca pe osia secolelor, ca un centru în care se întrunesc toate razele secolelor de înainte de El și din care răsar toate razele secolelor de după El, este ca cheia enigmei Istoriei Universale. Mai cu seamă Ioan Müller a

mărturisit că prin Iisus Christos a înțeles mai întâiu istoria¹⁾. Ori ceea ce ar cugeta cineva despre Iisus Christos, nu poate de cât să-i recunoască această situație în Istoria Universală. Și filozofii, cari n'au admis un Dumnezeu real, ca Fihte, ba și Straus, acest declarat vrăjmaș al Creștinismului, recunosc existența unei ordine morale în lume. Aceasta nu-i nimic altă, de cât un alt nume dat lui Dumnezeu. Căci cum poate să existe o acțiune inconștientă ca o rezultată conform legilor morale? Aceasta-i cu neputință.

C. Erbiceanu.

(Va urmă).

7

¹⁾ Müller ἅπαντα, 15, 315 etc, Și la Noville pag. 156 etc.

IUBIREA CĂTRE DUMNEZEU¹⁾.

Iubirea către Dumnezeu este, precum am văzut, temelia credinței, a pietății și a religiozității. Ea este toată puterea și tăria credinciosului, nu numai pentru a putea crede în Dumnezeu și a-l mărturisi, dar chiar și pentru a-l bine vesti tuturor cu îndrăzneală, cu tărie și putere. Pentru aceasta iubirea către Dumnezeu este covârșitoare, căci ea cuprinzând credința și speranța, le desăvârșește și este mai presus de ele. Fără ea nu poate fi nici una din acestea; fără ea, după cuvântul Apostolului, nu poate fi nimic.

În adevăr. Iubirea către Dumnezeu este totul. Ea este însăși ființa religiunii noastre. Ea este tot ce se poate concepe sub respectul religios în raporturile noastre pioase către Dumnezeu. Ea cuprinde în sine credința și speranța cea adevărată și curată și le desăvârșește. Ea cuprinde toată pietatea și religiozitatea noastră. Ea dă naștere la toate manifestările cultului și înalță pe om la cultul cel adevărat al duhului și al inimii celei înfrânte și smerite, pe care Dumnezeu, după cuvântul psalmistului, nu o urgisește²⁾. Ea face ca omul nu numai să aibă în sufletul său, în toată

---

¹⁾ Urmare și sfârșit.

²⁾ Comp. Psalm. 50.

curăţenia, credinţa, speranţa şi toată pietatea şi religiozitatea, dar îl face să ţină la ele din inimă şi convingere. Îl face să aibă tot curagiul a le binevesti şi altora. Îl face să le predice cu toată tăria şi căldura credinţei şi ajunge să'şi pună chiar şi sufletul, adecă vieaţa sa pentru credinţa ce o are şi doreşte a o impune tuturor. Nimic nu este fără iubirea către Dumnezeu. Ea este şi cuprinde totul; înţelegem însă adevărata iubire.

Dar cari sunt şi din ce constau semnele adevăratei iubiri către Dumnezeu?

Cine este cel ce crede cu adevărat în Dumnezeu şi'l iubeşte pre el? Cum se cunoaşte unul ca acesta? Ce face el şi prin ce se deosebeşte de ceilalţi oameni?

*
* *

Dacă iubirea către Dumnezeu este însăşi fiinţa religiunii, a pietăţii şi a dreptei credinţe, adecă a credinţei celei adevărate şi curate, atunci de sigur, numai acela iubeşte pre Dumnezeu şi este credincios, care simte în inima, în sufletul şi în cugetul său înclinarea de a se apropiã de Dumnezeu, d'a i se supune şi d'a 'l iubi din toată inima, din tot sufletul, din tot cugetul şi din toată puterea sa. Unul ca acesta vede în Dumnezeu, bunul suprem la care aspiră şi după care însetează inima şi sufletul său. El vede în Dumnezeu o Fiinţă supremă, izvorul nesecat şi desăvârşit al binelui şi al perfecţiunii, de care voeşte a se îndulci în lumea aceasta, dar pe care nu le poate afla întru ea. Izvorul acesta al bunătăţii şi al perfecţiunii, al înţelepciunii, al sfinţeniei şi al dreptăţii, cu un cuvânt Dumnezeu, atrage la sine pre cel ce crede. Atunci credinciosul care îl iubeşte doreşte să se apropie de el, şi astfel din această dorinţă sinceră şi curată, se naşte iubirea către Dumnezeu, care duce pre om la necesitatea d'a i se supune şi a'l adora mai presus de tot ce este în lumea aceasta. Omul

trebuie să graviteze către acest centru, singurul în stare a satisface toate dorințele sufletului său.

Pentru aceasta iubirea către Dumnezeu apare ca cel întâiu și mai de căpetenie sentiment înăscut în om. Și numai astfel se explică marea problemă pe care omul o confirmă cu întreaga istorie a existenței sale pe pământ; căci pretutindeni, în toate timpurile și în tot locul, s'a născut și se naște cu acest nobil și înălțător sentiment. L'a avut și îl are în totdeauna. A trăit și trăește cu el ori care ar fi vieața și starea sa socială. L'a cultivat și îl cultivă neîncetat. Atins să'l desăvârșiască. El însă nu s'a desăvârșit de cât în religiunea descoperită oamenilor de însuși Fiiul lui Dumnezeu, pre care el, în marea sa iubire ce a avut pentru făptura mâinilor sale, l'a trimis în lume să mântuiască pre om ¹⁾.

Netăgăduit că acest nobil sentiment, înăscut în om, ca și altele ce îi sunt inerente naturei sale, nu arare ori din cauza stărei de sălbătăcie, din cauza lipsei de cultură și educațiune, și din multe alte întâmplări rele la care a fost și este expusă omenirea în decursul veacurilor, pare că la unii oameni și chiar neamuri, mai că n'ar există. El este așa de înăbușit, așa de alterat, încât aproape nu se mai cunoaște; cu toate acestea nu lipsește, căci nu s'a văzut nici o dată și n'a existat om care, în ori-ce stare s'ar afla, să nu năzuiască către ceva mai bun pentru sine în vieața aceasta și să nu aspire la un ideal mai mult sau mai puțin luminos pe care să'l dorească a'l aveà pururea, nu numai cât el trăește, dar să nu se mai sfârșiască.

Dar iubirea omului către Dumnezeu este ceva nu numai foarte natural, dar chiar necesar și de mare folos omului.

El în ori-ce stare s'ar afla, își simte neputința și imperfecțiunea sa. Din această cauză caută ceva mai bun și mai

---

¹⁾ Comp. Ioan III, 16.

statornic pentru sine. El caută ceva în care să vadă și să simță cea mai desăvârșită mulțămire și fericire; iar în căutarea și năzuința sa, este atras ca de un magnet a tot puternic,—cărui nu poate rezista—, de însuși izvorul bunătății și al fericirii, de Dumnezeu.

Precum corpurile cerești și totul în sistemul planetar al soarelui se atrag de el spre a se lumina și încălzi, pentru a se menține și desvoltă întru ele vieța, d'asemenea și oamenii, ființele cele inzestrate cu spirit și inteligență, se atrag de marele centru spiritual, de Dumnezeu, spiritul desăvârșit și absolut. Iar omul astfel atras, se leagă cu Dumnezeu, precum ne spune învățătura harului evangelic, prin legătura iubirei, care desvoltă întru el credința și face să rodiască pietatea și religiozitatea, singurele cari înalță pe om și îi nobilează sentimentele sale morale. Singurele cari îl fac bun și folositor societății.

*
*
*

Dar cum se dovedește această iubire către Dumnezeu, cum ajunge omul a o avea și a o înleplini? Cum este cu putință a se apropia de Cel ce este nevăzut și necuprins de mintea omenească, de Cel ce este spiritul absolut și cum este cu putință al iubi?

Netăgăduit Dumnezeu este Bunul suprem, izvorul bunătății și al dreptății, izvorul sfințeniei și al tot darului celui desăvârșit. Astfel îl credem și astfel îl mărturisim. Atunci cum este cu putință muritorului a se apropia de bunătatea, dreptatea și sfințenia absolută și a le iubi?

Răspundem: Foarte bine și foarte posibil.

Dreapta rațiune și experiența, dar mai presus de toate învățătura dumnezească a harului evangelic ne învață că o imagină slabă, un fel de licărire a acestor daruri desăvârșite ale lui Dumnezeu, o avem în chiar lumea aceasta. Avem aci pe pământ o arătare a lor, care nu arare ori apare ca raze ale măririi dumnezești pentru a noastră în-

drumare către bine, dreptate și sfințenie. Apare ca mijloace și daruri ale măririi sale, prin care cel nevăzut și nepătruns de mintea noastră omenească, se prea mărește în mod văzut între noi oamenii.

Noi vedem, cunoaștem și suntem încredințați că și în lumea aceasta există, ba pe alocurea chiar domnește, dreptatea, bunătatea și sfințenia, adică curățenia sufletului. Noi vedem că acolo unde ele există lumea le admiră și se închină lor. Vedem și ne încredințăm că toată bunătatea, dreptatea și sfințenia ce domnește în lume, sunt daruri prin cari toți cei ce le au se deosebesc de ceilalți oameni, și prin ele se întrevede bunătatea, dreptatea și sfințenia cea desăvârșită și necuprinsă de mintea omenească. Iar învățătura dumnezească a harului evanghelic ne învață și ne asigură că toate acestea sunt aci în lume imagini ale darurilor desăvârșite ale lui Dumnezeu pe care omul îl caută, și dorește a se apropia de el.

Apoi fiindcă nu numai învățătura evanghelică, dar chiar și experiența noastră de toate zilele ne învață că de oare ce tot ce este bun și desăvârșit este obiectul iubirii și al admirațiunii noastre, dela sine se înțelege că tot cel ce iubește bunătatea, dreptatea și sfințenia în lumea aceasta, raze ale măririi lui Dumnezeu, iubindu-le pre ele, iubește pre cela ce este izvorul cel nesecat al lor. Cela ce iubește aceste raze ale măririi lui Dumnezeu, iubește pre însuși acela ce este bunătatea, dreptatea, curățenia și sfințenia.

Cela ce le iubește în lumea aceasta din toată inima sa, din tot cugetul său și din toată virtutea sa, unul ca acesta iubește pe însuși Dumnezeu, carele este izvorul cel nesecat al lor; căci temelia, ființa și tot adevărul iubirii către Dumnezeu este iubirea de adevăr, iubirea de dreptate, iubirea de bine și iubirea de sfințenie și curățenia inimii. Cel ce iubește aceste lucruri sau daruri divine, acela iubește pre însuși Dumnezeu. Fericitul Ieronim rezolvă pro-

blema noastră în mod foarte ingenios. El zice: Ori cine este în drept să întrebe cum este cu putință ca cineva să iubească mai presus de toate aceea ce nu vede, aceea ce abia se concepe, aceea ce numim perfecțiunea absolută? Și răspunde: Este cu putință. Căci această perfecțiune absolută, nouă ne este cunoscută chiar în lumea aceasta. Ne este cunoscută ca ceva divin. Aceasta este aceea ce fiecare din noi simte și recunoaște că este bun, drept și adevărat. Cunoaștem, pentru că Dumnezeu nu este alt ceva, decât perfecțiunea absolută și desăvârșită a adevărului, a binelui și a dreptății pe care o cunoaștem în această lume, pe care năzuim continuu a le avea pentru a putea fi împăcați în conștiința noastră și fericiți. Pentru aceasta imaginea lui Dumnezeu cel cu desăvârșire perfect, infinit și necuprins de mintea omenească apare prin descoperire nouă credincioșilor ca presimțământ și chiar cunoștință, pentru fiecare, după dezvoltarea sa intelectuală și după credința și iubirea cu care urmărește și făptuește binele, adevărul și dreptatea» ¹⁾.

*
* *

Dar omul prin iubirea sa către adevăr, bine și dreptate, apropiindu-se de Dumnezeu, se resimte că-l cunoaște; iar sufletul și cugetul său se simte foarte mulțumit și fericit că a dobândit însuși bunul suprem, fericirea, bunătatea, dreptatea și adevărul, după care sufletul său însetează în această lume. Aceea ce este în lume bun, drept și adevărat fiind numai o slabă licărire a Celui ce este întru sine cu desăvârșire dreptatea, bunătatea și adevărul, nu poate să mulțumiască sufletul omului, nici nu pot să îndeplinească cerințele sale morale și sufletești cari tind și doresc a dobândi nu o bunătate și dreptate trecătoare, ci una eternă.

Apoi toate bunurile lumii aceștia, toată dreptatea, bu-

---

¹⁾ Ieron coment. la epist. către Galat. cap. 6.

nătatea și adevărul de care se împărtășește omul, nu se poate concepe fără o parte materială și trupească. Pentru aceasta pre toate, însăși dreptatea și fericirea, în lumea aceasta omul o voește mai numai pentru trupul său, iar partea sufletului rămâne întru așteptarea a ceva mai bun, mai temeinic și mai desăvârșit.

Această dorință mai înaltă și mai nobilă, a sufletului, care nu se poate mulțumi cu licăririle lumii aceștia, este dorința cea mare, d'a se apropia și împărtăși de bunătatea, dreptatea și adevărul desăvârșit, este iubirea omului către Dumnezeu.

Singură această iubire satisface toate dorințele sufletești ale omului. Singură ea umple de mângâiere și mulțumire sufletul său. Numai prin ea omul dobândește tot ce dorește inima și sufletul său. Numai prin ea dobândește bunul suprem, căci numai prin ea se unește cu Dumnezeu, și rămâne întru el, după cuvântul sfântului evangelist Ioan, carele zice: «Ori carele mărturisește că Iisus este Fiul lui Dumnezeu, Dumnezeu întru acela petrece și acela întru Dumnezeu. Și noi am cunoscut și am crezut dragostea care are Dumnezeu întru noi. Dumnezeu dragoste este și acela ce petrece întru dragoste, întru Dumnezeu petrece și Dumnezeu întru dânsul» ¹⁾

Aceeași mulțămire sufletească și fericire desăvârșită a omului întru Dumnezeu o cântă și psalmistul. Când zice: «Cunoscute ai făcut mie căile vieții; umplea mă vei de veselie cu fața ta; desfatare în dreapta ta până în slârșit» ²⁾. El voește a arăta și a spune tuturilor muritorilor că numai la Dumnezeu și întru Dumnezeu este bucuria și fericirea cea desăvârșită a omului. Același lucru îl arată el și prin cuvintele: «Iară mie a mă lipi de Domnul bine este. A pune întru Domnul nădejdea mea, ca să vestesc eu toate laudele tale în porțile feței Sionului» ³⁾

¹⁾ I Ioan IV, 15—16.

²⁾ Psalm. XV, 11.

³⁾ Psalm. LXXII, 27.

Dar care este locul Scripturei în care să nu se arate că Dumnezeu este pentru om tot binele și toată fericirea de-săvârșită și eternă pe care sufletul său o dorește? În senzul acesta glăsuesc toți scriitorii sacri, căci aceasta este limba și cugetarea tuturilor celor ce se tem de Domnul, și a tuturilor acelora cari îl iubesc pre el și voesc a face poruncile sale.

* * *

Dar adevărul cel mare, mărturisit pururea de toți: că omul s'a socotit pre sine fericit numai întru iubirea și harul lui Dumnezeu, se dovedește și prin faptul, că depărtarea sa dela Dumnezeu, a socotit'o totdeauna ca cel mai mare rău, ca cea mai mare nefericire.

Ideea aceasta transpiră din întreaga istorie și învățătură a Vechiului Așezământ și este lămurit arătată de foarte mulți scriitori ai legii celei vechi. O probă avem chiar în primele pagini ale Bibliei. Istoricul căderii omului în păcat și izgonirea sa din grădina Edenului, adică depărtarea sa dela Dumnezeu, a fost dela început dezastrul cel mare și nenorocirea cea înfricoșată ce a lovit pre om și l'a ținut mii de ani în cea mai neagră nenorocire. Intreaga istorie a Vechiului și a Noului Testament ne învață că această stare nenorocită a omului, nu s'a curmat decât prin revenirea omului la Dumnezeu, prin chemarea și aducerea lui iarăși în harul și iubirea dumnezească, revărsate asupra omului prin însuși Fiiul lui Dumnezeu, carele a mântuit întreg neamul omenesc de nenorocirea depărtării sale dela Dumnezeu.

Toată învățătura profeților și a tuturilor dreptilor Vechiului Așezământ nu are alt scop decât să arate omului că depărtându-se dela Dumnezeu și desprețuind legea și poruncile sale, stă întru întunec și în umbra morței; iar apropiindu-se de el și păzind poruncile sale, umblă întru lumină și dobândește pace și fericire,

Astfel întreaga istorie și învățătură a Vechiului și a Noului Așezământ este martură pururea a afirmă că omul, de-

parte de Dumnezeu, s'a socotit și s'a considerat condamnat la cea mai mare nenorocire, s'a socotit și a fost cu adevărat nenorocit sub toate privirile.

Pentru aceasta sfântul Apostol Paul zice: «*Necaz și strâmtorare preste tot sufletul omului celui făcător de rău... iar slavă și cinste și pace, tot celui ce face binele*»¹⁾. Și cu drept cuvânt. După învățătura harului evanghelic, tot cel ce face rău și lucrează nedreptatea este departe de Dumnezeu și afară de iubirea sa. Tot cel ce face rău, păcătuiește; iar cel păcătos se află întru întuneric și în umbra morții. Unul ca acesta este în tot felul de strâmtorare trupească și sufletească, după cuvântul Apostolului, căci nu umblă întru lumină, ci întru întuneric.

Cel ce este departe de Dumnezeu, este lipsit de lumina cea adevărată, care luminează pre tot omul ce vine în lume. Este lipsit de harul și ajutorul dumnezeesc, și în neputință d'a vedea și afla binele, dreptatea și adevărul. El este cu desăvârșire neputincios a le practica. Unul ca aceasta nu se află în viața sa în calea cea dreaptă a adevărului, a binelui și a dreptății. Este departe și depărtat de ea întocmai ca o stea rătăcitoare, care pierzându și drumul sau orbita ei regulată, cade în haos, se distruge și dispare. Un specimen despre cum este starea omului păcătos, depărtat dela Dumnezeu, depărtat de mila și ajutorul său, față de cel ce este întru toate ale sale în voia și legea Domnului, ne oferă psalmul I, în care se descrie starea unuia și a celuilalt.

*
**

Astfel ne prezintă învățătura Sfintei Scripturi a Vechiului și a Noului Așezământ iubirea omului către Dumnezeu și depărtarea sa de el iubirea ca o binefacere cerească, plină de tot binele și de toată fericirea și bunătatea pentru om,

¹⁾ Romani II 9 și 10.

iar depărtarea ca o condamnare a sa de bună voe la rău și nenorocire, ca un dezastru moral și chiar material. Cel depărtat dela Dumnezeu este nefericit nu numai în lumea aceasta, dar și în cea viitoare, căci își pierde sufletul său, cu care trebuie să se înfățișeze în viața viitoare, la dreapta judecată, spre a da seamă de tot ce a făcut în lumea aceasta.

Dacă reflectăm la binefacerile iubirei și la nenorocirile depărtării omului de harul evangelic, cât de mare este deosebirea! Cum este în lumea aceasta cel ce iubește pre Dumnezeu și face sfânta sa voe?—De toți bine văzut și respectat. Model de bunătate, pietate și virtute; în fața tuturor obiect de admirațiune. Apoi ce așteaptă pre unul ca aceasta în viața viitoare, când el în toate zilele vieții sale aci pre pământ a fost drept și temător de Dumnezeu și a lucrat binele, dreptatea și adevărul sub harul și ajutorul dumnezeesc. Binecuvântarea cerească va fi cu el în veacul veacurilor; căci el este dintru aceia cărora Domnul le-a zis că sunt dintre binecuvântații Tatălui ceresc ¹⁾. Iar pe de altă parte, cum este în lumea aceasta cel depărtat de Dumnezeu și de harul său?—Chinuit, torturat, strâmtorat și în mizerie în lumea aceasta; condamnat și nefericit în viața viitoare. Dacă chiar s'a bucurat și s'a împărtășit de vre o fericire în această lume, sufletul său nu a gustat'o, căci greutatea păcatului apăsă greu asupra sa și din această cauză și însuși vremelnica sa bucurie și fericire au fost neliniște, necaz și nefericire.

Dar când atât de mari și binefăcătoare sunt binefacerile iubirei către Dumnezeu pentru om și atât de dezaastroase sunt consecințele depărtării sale pentru el, ar trebui să credem că omul înzestrat de Dumnezeu cu judecată și voe liberă, ar trebui să fie pururea în harul și iubirea Domnului.

---

¹⁾ Com. Mat. XXV, 31 și următoarele.

Că nimeni n'ar trebui să fie nici o dată departe de El, de mila, harul și ajutorul său. Și cu toate acestea. Câți sunt cei ce'l cunosc pre El, il iubesc și fac voia sa, față de cei departe de mila, harul și ajutorul său? Puțini, foarte puțini! Aceasta dovedește adevărul cuvintelor Domnului, carele chemând pre toți la Dumnezeu, la mila, harul și ajutorul său pentru a face bine și a se feri de rău, zice: «Intrați prin «poarta cea strâmtă, că largă este poarta și lată calea care «duce în peire și mulți sunt cari intră printr'ânsa. Că strâmtă «este poarta și îngustă calea care duce în viață și *puțini sunt cari o află pre dânsa*»¹⁾. Starea aceasta dovedește adevărul existenței păcatului strămoșului nostru Adam care apasă asupra tuturor urmașilor săi, ca să incline adecă mai mult și mai lesne către rău decât către bine. Ca astfel mai îndemână și mai lesne să fie omului a voi cele rele, decât să incline și să iubiască cele bune. Căci din natura sa cea înrăutățită prin păcatul celuia din care toți ne tragem, omul mai cu înlesnire preferă calea peirei, depărtarea dela Dumnezeu, decât calea vieții, iubirea către Dumnezeu.

Cea întâi o are omul ca o pornire naturală a naturei sale, înrăutățită prin păcat, iar pentru cea de a doua se cere voință și alegere, se cere supunere a voinței sale la voia cea sfântă a lui Dumnezeu. Pentru aceasta dar mulți sunt întru depărtare, adecă în calea peirei, iar puțini întru iubirea și harul său, adecă în calea vieții.

*
* *

Dar nu putem încheia aceste reflexiuni asupra iubirei către Dumnezeu fără a arăta și adevărul istoric despre aceia cari cu adevărat s'au distins prin iubirea lor către Dumnezeu.

Dacă iubirea către Dumnezeu se află și se presupune de orice religiune, căci altmintrelea nu ar putea fi religiune, adecă raport sau legătură între divinitate și închinători, de

¹⁾ Matei VII, 13, 14.

la sine se înțelege că fiecare religione trebuie să aibă închinători, cari să fie legați cu Dumnezeu cărui se închină prin un fel de iubire, fie că această iubire poate să varieze și să fie mai sinceră sau mai curată în raport cu ideea pe care credinciosul o are despre Dumnezeu cărui se închină. Așa în cât se poate zice: Cu cât ideea despre Dumnezeu este credincioșilor mai lămurită și mai clară, cu atât și sentimentul iubirei lor este mai sincer și mai curat. Cu atât este curățit și neamestecat cu temerea sau frica, și devine supunere sinceră, benevolă și devotată, devine iubire din toată inima, din tot sufletul și din tot cugetul a închinătorului către Dumnezeu cărui se închină și pe care îl adoră.

Sub acest punct de vedere adevărul istoric netăgăduit este, că la foarte mulți drepti și temători de Dumnezeu ai tuturor religiunilor a putut să fie un fel de iubire către Dumnezeu sau Dumnezeii cărora se închinau și îi adorau. Această iubire însă o află într'un grad mai înalt la bărbății și dreptii cei temători de Dumnezeu ai Vechiului Așezământ sau ai legii celei vechi și într'un grad și mai înalt la Profeti. Ea însă se desăvârșește în revelațiunea harului evangelic la Apostoli și la dreptii și martirii religiunii creștine. Iar aci toți aceștia s'au inspirat și s'au încălzit întru iubirea cea adevărată către Dumnezeu, nu numai de lumina învățătorei evangelică, ci mai mult de dragostea lui Iisus Christos, întru carele ei au văzut tipul adevăratei iubire, pe care el a avut-o către Tatăl pentru a săvârși mântuirea oamenilor.

În persoana lui Iisus Christos toți următorii săi începând cu Apostolii săi, au văzut tipul iubirei celei adevărate și perfecte și această iubire către Dumnezeu s'au silit din toate puterile lor să o aibă și ei și vedem că au avut-o toți cei ce s'au inspirat cu adevărat de harul evangelic al iubirei lui Dumnezeu către om, ca să răspundă și ei cu

cea mai desăvârșită iubire pe care omul poate să o aibă și să o practice în viața sa. Cu acea iubire adevărată ca să-și pună sufletul și viața sa pentru credința sa și să o aducă ca un prinos bine primit și plăcut lui Dumnezeu, prinos al iubirei sale către el.

Pentru aceasta vedem dela început că Apostolii Domnului, sunt gata a înfruntă toate și nu se tem de nimic întru a predică pre Iisus. Sunt gata a suferi toate pentru dragostea lui. Sunt gata a înfruntă ori-ce pericol și chiar moartea.

Iubirea lor către Dumnezeu prin Domnul nostru Iisus Christos o imitează și următorii lor și toți creștinii primelor secole. Numai acestei iubiri sincere și curate, se datorește tot triumful bisericii creștine asupra păgânismului și numai grație acestei iubiri, au putut creștinătatea să iasă învingătoare din acele înfricoșate persecuțiuni ce s'au ridicat în contra ei chiar dela început.

Tipul clar al adevăratei iubiri către Dumnezeu îl vedem numai în revelațiunea învățătorei harului evanghelic, numai în biserica creștină. Aci însuși Fiul lui Dumnezeu, întemeietorul bisericii sale, ne învață cum trebuie să iubim pre Dumnezeu, el însuși dându-ne exemplu, prin viața sa, cum trebuie să-l iubim.

Apostolii, și martirii, mărturisitorii și toți dreptii și bine plăcuții lui Dumnezeu din Biserica lui Iisus Christos, sunt și vor fi pururea exemple ale adevăratei iubiri pe care omul trebuie să o aibă și este dator a o avea către Dumnezeu.

Numai în biserica creștină iubirea către Dumnezeu are pentru credincios adevăratul caracter al iubirei celei curate, sincere și desăvârșite, departe de frică și temere, departe de tot ce poate să înjosească sau să umilească pre om. Aci omul iubește pre Dumnezeu din convingere că trebuie să-l iubească, căci el este creatorul, providențiatorul și is-

vorul dela care se revarsă asupra tuturor oamenilor toată mila și îndurarea. El este pentru noi toți Tatăl cel plin de iubire, iar noi suntem fii săi, căruia îi datorim însăși ființa și existența noastră. Iar el ca semn al iubirei noastre către El nu ne cere alt decât să facem voia sa, adică să facem binele, să păzim dreptatea și adevărul și să ne ferim de rău. Să umblăm întru lumină și să fugim de întunerecul faptelor celor rele. Să ne păzim de tot ce poate să vătame pre aproapele și pre noi înșine și prin aceasta îndeplinim aci pre pământ voia sa, ducem o vieată curată și bine plăcută lui și prin ea ne putem învrednici și de împărăția cerurilor.

Iată din ce constă și ce oferă omului iubirea către Dumnezeu. Pacea, cinste și slavă cum zice Apostolul; iar această pace, cinste și slavă sunt nelipsite de cel ce iubește pre Dumnezeu în viața aceasta și sunt singurele cari îl și însoțesc dincolo de mormânt, așa precum avem mărturie istoria că a însoțit pre Apostoli, pre martiri și pre toți cei ce au iubit pre Dumnezeu și au făcut sfânta sa voie în Biserica sa.

Drag. Demeșescu.

DARE DE SEAMĂ.

ASUPRA SCRIEREI

Biserica Ortodoxă și Cultele sale ¹⁾.

Trecem acum la Biserica protestantă (luterană și calvină). Protestantismul în țările române datează chiar dela schisma lui Luther. Pe la 1570 se vorbește de unii pastori protestanți în Râmnicul-Vâlcei și Târgoviște. Comunități protestante însă nu s'au întemeiat decât în secolul al XVIII și atunci în București. În Moldova, pe la jumătatea secolului al XVI s'a încercat o convertire a populațiunii spre reformă de către discipolii lui Melancton, Wolfgang Schreier și Ioan Sommer, dar n'a avut nici un succes. Comunitatea din Iași datează numai dela începutul secolului trecut, 1813, iar cea din Craiova dela 1839. În Galați s'a zidit o biserică protestantă în 1852, în T.-Severin în 1863, în Pitești în 1848. În Brăila nu există biserică până acum. Comunitățile protestante din Dobrogea sunt alcătuite de populația germană emigrată acolo din Rusia sudică, având biserici, case de rugăciuni și școli.

Și calvinii s'au încercat să propage doctrina lor în țările române, și aceasta pe vremea lui Ciril Lucaris, Patriarhul de Constantinopol și a lui George Rakotzi, principele Transilvaniei. Primul a publicat

---

¹⁾ Vezi Bis. Ortodoxă Română, an. XXIX, No. 2.

«Mărturisirea Bisericii Răsăritene» după doctrina Calvinilor, iar celalt un catehism calvin în limba română. Atunci s'a întrunit un sinod la Iași, 1642, care a respins aceste învățături și s'a primit lucrarea lui Petru Movilă, intitulată «Mărturisirea Ortodoxă etc.». Mitropolitul Moldovei de pe acele vremuri, Varlaam, a combătut și el catehismul calvinesc al lui Rakotzi. Astfel propaganda calvină a fost respinsă pentru totdeauna din țările române.

Cei mai numeroși aderenți ai Calvinismului aici la noi sunt Ungurii. Comunități reformate se află în București, Brăila, Galați, Pitești și Ploești. Bisericile și școalele lor stau sub administrarea episcopatului reformat din Ardeal. Acest episcopat are aici un protopop misionar cu reședința în București.

Bisericile luterane din întreaga țară sunt în număr de 10 cu 11 păstori și 13.400 de credincioși. Biserici calvine sunt 5 cu 6 preoți și 6.748 de credincioși. Anglicanii au o singură biserică în Sulina și o capelă în București, iar numărul credincioșilor de peste tot este de 290.

Mai avem în țară și biserica lipoveană sau rascolnicii ruși. Pe la jumătatea secolul al XVIII au venit aceștia în țările române. Ei sunt de mai multe categorii: Popovți (cu popă), Bezpopovți (fără popă), Molocani și Castrați.

Popovții au ierarhie bisericească, admit cele 7 taine, însă resping hirotonia bisericii oficiale rusești. Bezpopovții n'au preoți și serviciile religioase le împlinesc unul dintre ei, care are mai multă știință de carte, numit dascăl. Admit botezul și spovedania. Molocanii sunt numiți astfel fiindcă mănâncă lapte în post. Nu admit decât biblia și resping hotărârile sinoadelor. Tainele le admit în mod spiritual. Resping serviciul divin, semnul crucii, îngenuchierea, rugă-

ciunea și chiar biserica. Nu cred în sfinți și în icoane, cari pentru ei sunt idoli. Castrații sau Scapeții au venit aici pe la 1820. Ei cred că Dumnezeu se încorporează din când în când în Fiiul sau Sf. Duh și vine pe pământ să mântuiască lumea. Castrații s'au despărțit de ramura lor principală, Chlîstî, sau oamenii lui Dumnezeu, pentru că nu admit reîntruparea perpetuă a lui Dumnezeu. Ultima dată s'a întrupat Christos în persoana unui muscal Selivanoff, care a întocmit pe pământ religia castraților. Pe câtă vreme secta Chlîstî cerea numai abstenența sexuală, castrații cer castrarea bărbaților și a femeilor.

Printre Germani și Ruși mai sunt încă și sectanți Bapțiști și Anabapțiști. Primii învață ca botezul să se facă prin afundare și să nu se dea decât adulților, atunci când cred prin convingere. Ei nu cred în icoane, sfinți, cruce, sărbători. În biserică nu au decât un anvon și scaune. Cei cu viciul beției sunt excluși. Anabapțiștii rebotează pe adulți și resping botezul copiilor. Aceștia nu cred în venirea de apoi, nici nu au jurământ, nu recunosc armata și cred că omul și după moarte se poate mântui.

O altă sectă s'a ivit acum printre Germani, Unguri, Slavi și chiar printre Românii din Banat, și aceasta este secta Nazareilor. Ei se găsesc în Dobrogea și au început să se organizeze și în București. Nazareii duc o viață foarte ascetică, opresc jurământul, se opun la serviciul militar, au un serviciu religios foarte simplu și e permis ori cui să predice, dacă e inspirat. Membrii comunității se împart în amici slabi și tari și după ce se botează în frați slabi și tari. Comunitățile lor sunt conduse de cântăreți, învățători, bătrâni și episcopi.

Biserica armenească sau Gregoriană. Populațiunea armenească e de multă vreme în țările române, mai

cu deosebire în Moldova. Biserica din Iași a fost întemeiată la 1395, iar cea din Botoșani la 1350. În număr mai mare se află armeni și în Dorohoiu, Galați, Hotin, Suceava și Vaslui. În număr mic se găsesc răspândiți aproape peste tot în țară. În centrele mai însemnate au alcătuit comunități cu caracter religios și social-comunal. Toate aceste comunități formează un episcopat armenesc. Poporul românesc s'a arătat în tot timpul foarte tolerant față de armeni. Pe lângă armenii ortodoxi, sunt și armeni uniți, iar în Constantinopole se află chiar un patriarh al lor unit. Bisericile lor din țară sunt în număr de 15 cu 3761 de credincioși, aproximativ, și cu 18 preoți.

O cestiune nu mai puțin importantă este și aceea a evreilor. Autorul lucrării arată că evreii în țările române s'au înmulțit cu deosebire în secolul al XIX. Pe la 1763, numai în Iași erau așa de numeroși încât să poată alcătui o comunitate religioasă, în celelalte părți numărul lor era neînsemnat. Între 1786—1792 avu loc o puternică imigrațiune de evrei în Moldova. În 1792 numărul evreilor din Iași se împătrî și aceasta se observă nu numai în Iași, dar și în celelalte orașe, pe unde ei se stabiliseră. Ceea ce a contribuit la această imigrare este, fără îndoială, împărțirea Poloniei, a doua și a treia împărțire, făcută în 1793 și 1795. În 1803 se aflau comunități mozaice în toate orașele capitale din Moldova, afară de Focșani. În acest timp însă numărul total al evreilor din Moldova nu trecea de 12.000 sau 2⁰/₀ din populația totală a țării. Comunitățile erau constituite în puterea unui decret domnesc, de unde și numirea de «Crisoveliti». În 1820 numărul evreilor crescù la 20.000 sau cu peste 58⁰/₀ mai mulți. În 1827 erau peste 24.000.

Prin tractatul dela Adrianopole 1829 acordându-se

libertatea comerciului în țările române, evreii au năvălit în mare număr. În 1835 erau 37.000, în 1838 erau 80.000, iar în 1859 numărul lor crescuse la 119 mii. Astăzi avem în Moldova peste 200.000 de evrei.

În Muntenia evreii au venit mai târziu. În 1860 erau aici 9000, iar în 1900 au ajuns la cifra de peste 70.000, deși cifra aceasta statistică ni se pare a fi mult mai mică față cu realitatea. În Muntenia ei vin din Moldova, iar golul ce se face aici se umple cu multă înlesnire cu evreii veniți din Polonia și Rusia.

Conducătorii spirituali ai evreilor poartă numirea de Rabin, și pentru ca cineva să poată dobândi acest titlu, are nevoie de întinse cunoștințe teologice. La noi, până acum, nu există nici un seminar pentru formare de Rabini.

Rabinii dau explicațiile privitoare la ritul mozaic, judecă și hotărăsc în chestiune de divorțuri, supraveghează pe hahami în ce privește prepararea cărnei cușer, a azimelor, țin cuvântări în sinagogi etc. Afară de Rabini, evreii mai au și predicatori, cari, de altfel, nu sunt consultați în chestiuni religioase și sunt subordonați Rabinului. Hahamii au îndatorirea de a tăia păsări, de a prepara carnea la abator, de a cunoaște legile privitoare la tăere și la examinarea internă a plămânilor. Cantorul sau psaltul conduce cântările în casele de rugăciuni. El nu are nici un grad ierarhic.

Numărul sinagogelor urbane din întreaga țară este de 258 cu 77 rabini și 45 ajutoare. Case de rugăciuni sunt 181 cu 22 rabini și 17 ajutoare. Sinagoge rurale sunt 105 cu 44 rabini și 8 ajutoare, iar case de rugăciune sunt 59 cu 9 rabini și 16 ajutoare.

Musulmani se găsesc la noi în cele două județe de peste Dunăre, în Tulcea și Constanța. Se află 203 geamii urbane și rurale, cu 106 hogi, 90 imami,

76 hatipi și 76 muezini, toți aceștia plătiți de comunități. De stat sunt întreținute 15 moschei cu 10 imami, 5 hatipi, 10 muezini și 7 îngrijitori.

După anexarea Dobrogei s'a înființat în Babadag un seminar musulman, ca să pregătească personalul eclesiastic și corpul învățătoresc a școalelor mahomedane. La 1905 acest seminar a fost mutat în Megedia, iar în 1904 a fost reorganizat. Cursul e de opt ani și aici se predă învățământul religios în limba turcă și arabă, și tot ce privește limba, istoria Românilor și Geografia se predă în limba română.

Ultima chestiune din partea întâi a acestei scrieri privește pe Biserica Română ortodoxă în afară de regat. Și aici avem date importante, cari merită să fie cunoscute. Vorbind de schiturile, chiliile și colibebele din Muntele Athos ni se arată că pe la 1816 s'a făcut încercări de a se întemeia un schit românesc de către un călugăr român cu numele Iustin. Călugării Patapie și Gregorie, ajutați de Mitropolitul Veniamin Costache, căpătară voe dela marea lavră Sf. Atanasie ca să întemeieze un schit chinoyal la 1820. Data însă când a luat ființă acest schit este 1852, pe vremea și cu stăruința lui Gr. A. Ghica, Domnul Moldovei și a Mitropolitului Sofronie. Ghica dotează acest schit cu 3000 galbeni. Mitropolitul Nifon adună pentru acest scop, prin colectă, 4226 galbeni, iar guvernul le dote 15.000 lei. La 21 Maiu 1866 se sfințește schitul românesc numit Prodromul cu cheltuiiala guvernului român. Acest schit are astăzi 91 monahi și 10 preoți și se întreține din subvenția ce o dă statul român, cum și din venitul pământului ce'l cultivă,

Mai avem aicea chilia Cucovino zidită de românii din Tesalia și aceasta e subvenționată de statul român, chilia Catafighi (Scăparea), chilia Sf. Prooroc

Ilie, chilia Morfono și chilia Vigla, cum și mai multe colibe cu diferite numiri. Tot aici se află și schitul Lacul pe teritoriul monastirei Sf. Pavel, locuit de asemenea de români. În total sunt numai în Muntele Atos 655 călugări și frați români din diferite părți cu 77 schituri, chilii și colibe.

Mai avem o biserică în Paris întreținută de stat, pentru întreținerea căreia statul cheltuește 16.500 lei. Apoi biserica din Baden-Baden clădită de repusatul Domn Mihail Sturdza și întreținută din fondul lăsat de el.

În Ungaria și Transilvania sunt 1.704,818 români greco-ortodoxi și 1.094,661 români greco-catolici, având fie-care dintr'ânșii câte o mitropolie și câte trei episcopate.

În Bucovina sunt 225.000 români ortodoxi cu o mitropolie în Cernăuți. În Basarabia sunt 1.009.000 români cu o arhiepiscopie în Chișinău.

Cu aceasta se termină partea cea mai interesantă a acestei lucrări.

În partea a doua se coprind legile, regulamentele și toate deciziunile privitoare pe biserica noastră ortodoxă română. Acestea sunt:

II. LEGI, REGULAMENTE, DECIZIUNI.

Lege asupra Clerului mirean și Seminariilor.

Lege pentru înființarea și organizarea Casei sf. Biserici Autocefale Ortodoxe Române.

Lege pentru alegerea Mitropoliților și Episcopilor Eparhioți cum și a Constituirii sf. Sinod și sf. Biserici Autocefale Ortodoxe Române.

Lege pentru modificarea art. 2. alin. ultim, al legii precedente.

Lege pentru conservarea și restaurarea monumentelor publice.

Lege pentru recunoașterea ca persoană juridică a soc. clerului român «Ajutorul».

- Idem, pentru soc. «Frăția» din Pitești.
- Idem, pentru soc. «Binefacerea» din Iași.
- Idem, pentru soc. «Ion Cucuzel» a cântăreților din București.
- Statutele acestei societăți.
- Regulament pentru punerea în aplicare a legii Clerului mirean.
- Regulamentul Epitropiilor bisericesti.
- Regulamentul Consistoriilor Eparhiale.
- Regulamentul pentru aplicarea legii Casii sf. Biserici Autocefale Ortodoxe Române.
- Regulament pentru aplicarea art. 9 modificat, din legea dela 1872, pentru alegerea Mitropoliților și Episcopilor cum și a constituirii sfântului Sinod.
- Regulament interior al sfântului Sinod.
- Regulament pentru atribuțiile de precădere ale Mitropolitului Primat al României după cum s'a modificat de sf. Sinod în ședința dela 26 Noembrie 1873.
- Regulament pentru aranjarea Arhierilor locotenenți pe Eparhii.
- Regulament pentru alegerea Arhierilor titulari sau locotenenți.
- Regulament pentru disciplina bisericască.
- Regulament pentru înmormântări și pomeniri.
- Regulament pentru disciplina monahală.
- Regulament pentru jurnalul bisericesc.
- Modificările câtorva articole din acest regulament.
- Regulament de revizuirea și editarea cărților bisericesti române.
- Modificările câtorva articole ale acestui regulament.
- Regulament pentru ținerea sărbătorilor ortodoxe.
- Regulament pentru purtătorii condicelor de milă, în favoarea bisericilor și stabilimentelor filantropice.
- Regulament pentru relațiunile bisericesti ale clerului ortodox cu creștinii eterodoxi și necreștinii din România.
- Regulament pentru păzirea drepturilor și prerogativelor eparhiale canonice ale I. I. P. P. S. S. Mitropoliți și P. P. S. S. Episcopi.
- Regulament pentru buna conduită a clerului în genere.
- Regulament pentru împărțirea ajutoarelor de mile alocate în Budgetul Ministerului de culte.

Regulament pentru eliberarea certificatelor de rabin, cu dreptul de scutire de serviciul militar.

Regulament pentru executarea construcțiilor de biserici, reparațiuni, case parohiale atenanțe etc.

Deciziunea sf. Sinod al sf. noastre Biserici Autocefale Ortodoxe, privitoare la icoane, arhitectură, pictura și ornamentațiunea bisericilor din țară.

Public aici titlul lor pentru ca la o nevoie să știe ori cine unde le poate găsi.

Am inzistat mult în darea de seamă ce am făcut-o acestei lucrări și am făcut aceasta pe de o parte pentru că lucrarea de față este de o importanță ne tăgăduită, pe de alta pentru că vream ca numeroșii noștri cititori să aibă cunoștința de multele și interesantele cestiuni ce au fost tratate aici.

Sunt aici cestiuni ce interesează pe toți românii cu inimă, dar măi cu seamă pe preoți, cari sunt datori să cunoască mersul bisericeii române.

Drumul pe care a pornit casa Bisericeii este bun și va aduce mari foloase. Inceputul făcut cu tipărirea unor asemenea studii este destul de meritos și de aceea nu mă opresc a aduce laude d-lui P. Gârboviceanu, fostul Administrator al acestei instituții care și-a îndreptat activitatea și pe acest teren. Câte multe alte lucrări nu s'ar mai putea face! Calea e deschisă, lucrătorii sunt așteptați și vor fi bine veniți.

M. P.

CRONICA BISERICESCĂ.

I.

Sesiunea de primăvară a Sf. Sinod.

Sf. Sinod al Bisericii noastre autocefale a fost convocat cu decret Regal în sesiune de primăvară pe ziua de 1 Maiu. Ședințele Sf. Sinod au ținut până în ziua de 13 Maiu, când au fost închise tot cu decret Regal.

Publicăm aici sumarul ședințelor pentru cunoștința cetitorilor.

Sumarul ședinței din 22 Octombrie 1904.

Ședința se deschide la ora 9 dimineața sub președenția I. P. S. Mitropolit Primat. Prezenți 15 P. P. S. S. Membri, în congediu 1.

Se cetește sumarul ședinței precedente și punându-se la vot se aprobă.

P. S. Arh. Calist Botoșeneanu, roagă a se spune S-tului Sinod dacă se aduce proiectul de modificarea legii clerului, de oare-ce D-l Ministru al Cultelor a făgăduit în în sesiunea trecută că va pregăti și va veni cu acel proiect. Se decide a se face această întrebare când va fi față și D-l Ministru.

Intrându-se în ordinea zilei, *P. S. Arh. Sotronie Craioveanu, Raportor*, cetește raportul comisiunii pentru Revistă și Tipografie, privitor la adresa D-lui Ministru al Cultelor, Administrația Casei Bisericești, prin care se propune modificarea unor articole din regulamentul pentru revista Sf. Sinod «Biserica Ortodoxă Română». În urma discuțiunii următoare, se aprobă concluziunile raportului, cari sunt de a se admite modificările propuse așa după cum a opinat comisiunea.

Idem, privitor la adresa Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei, însoțită de un raport în copie al protoiereului de Ilfov, prin care se arată că comuna Ulmeni a ars biserica cu odoarele și cărțile de ritual și se mijlocește a se da gratuit din Tipografia Cărților Bisericești, cărțile necesare de ritual bisericii construită din nou în acea comună. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se satisface cererea.

Idem, privitor la suplica D-lui Ioan Popescu, profesor de religie la Gimnaziul din Tecuci, prin care roagă a se încuviința să tipărească în Tipografia Cărților Bisericești un mic dicționar biblic, și drept plată să cedeze tipografiei jumătate din exemplarele ce se vor tipări. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de trecere la ordinea zilei.

P. S. Episcop al Dunărei-de-Jos, Raportor, cetește raportul comisiunei pentru cercetarea manualelor de învățământ religios, cursul secundar, privitor la suplica D-lui General P. V. Năsturel, cu care înaintează un exemplar din scrierea intitulată: «Vieața părinților noștri Varlaam și Ioasaf», tipărită de D-sa acum pentru întâia oară în românește după un manuscris complet din 1673 și roagă a se supune aprecierii Sf. Sinod și dacă se va găsi că cele cuprinse într'ânsa sunt potrivite cu învățăturile sfintei și drept măritoarei Bisericii de Răsărit să'i acorde Inalta bine-cuvântare de a fi recomandată ca pe o carte folositoare de suflet. În urma discuțiunei urmată, la care au luat parte mai mulți P.P. S.S. Membri, arătând că scrierea aceasta este importantă și folositoare atât din punct de vedere al propășirii literaturii noastre bisericești cât și din punct de vedere al cuprinsului ei moral, și că D-l General Năsturel are un deosebit merit pentru că pe lângă ocupațiunile sale speciale, a publicat mai multe scrieri de cuprins religios, se aprobă concluziunile raportului împreună cu propunerea P. S. Arh. Calist Botoșeneanu de a se recomanda numita scriere spre a fi procurată pentru toate bibliotecile parohiale.

P. S. Arh. Nifon Ploeșteanu, raportor, cetește următoarele rapoarte ale comisiunei de petițiuni:

Raportul privitor la suplica D-lui I. Comăneanu, cu care înaintează o carte de cetire, alcătuită de D-sa, pentru înălțarea sentimentului religios al soldatului ortodox român, cu 20 gravuri care reprezintă rugăciunea dimineței, Tatăl

nostru și Simbolul credinței și roagă a i se dà înalta binecuvântare de a o tipări. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se admite cererea cu condițiune ca ultima corectură pe pagini să fie revăzută de către P. S. Raportor spre a nu se strecură greșeli în text.

Idem, privitor la adresa Primăriei [Capitalei, însoțită de o copie după raportul comisiunii speciale, aprobat de Consiliul de igienă, prin care se cere închiderea bisericii Sf. Nicolae dintr'o zi din Capitală, pe motivul că este insalubră și are nevoie de o reparație radicală. În urma discuțiunii urmată, se aprobă concluziunile raportului împreună cu propunerea P. S. Arh. Calist Botoșeneanu, ca epitropia bisericii Eni în a cărei parohie cade biserica Sf. Nicolae dintr'o zi, să ceară dela Primărie să o despăgubească de terenul care l'a luat dela numita biserică și cu suma ce datorează să o dea Primăriei pentru acel teren, să se repare biserica.

Idem, privitor la suplica locuitorilor din comuna Băneasa-Herăstrău, jud. Ilfov, prin care cer ca cătunele Herăstrăul nou, Herăstrăul vechiu, Herăstrăul propriu zis și Herăstrăul Hagi Tudorache din nou înființate, să formeze o nouă parohie sub numele de parohia Herăstrău. Se aprobă a se amâna această cestiune până când I. P. S. Mitropolit Primat va dispune a se cercetă dacă cele arătate de locuitori sunt expresiunea adevărului.

Idem, privitor la adresa Sf. Episcopii a Buzăului, cu care înaintează actele relative la cererea de tundere în monahism a fratelui Pavel Sofalvi din M-rea Ciolanu. Se decide trecerea la ordinea zilei.

Idem, privitor la suplica Cuviosului schimonah David, reprezentantul Chinoviului român din Sf. munte Atos, cu care înaintează 20 modele de icoane și roagă a se aprobă ca să se împartă închinătorilor cari vin pe la Sf. Munte și a se vinde în țară pentru folosul comun al părinților petrecători în Sf. Munte. În urma discuțiunii la care au luat parte mai mulți P. P. S. S. Membri, se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se admite cererea, cu adăogire că aceste icoane să se vândă numai de monahi români cari vor fi propuși sau recomandați de starețul schitului, și recunoscuți precum și autorizați în regulă de P. P. S. S. Kiriarhi unde se vor cere să se vândă aceste icoane.

Idem, privitor la suplica D-lui Ștefan Dinulescu, Doctor în Teologie și absolvent al Facultății de Filozofie și de Drept, prin care roagă a se interveni la Onor. Minister al Cultelor și Instrucțiunilor ca să se înființeze pe lângă Facultatea noastră de Teologie un post de profesor agregat pentru Istoria bisericească a Românilor. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se înainta suplica în chestiune Onor. Minister al Cultelor și Instrucțiunii Publice spre a decide cele ce va crede de cuviință.

Idem, privitor la suplica înaintată de trei studenți ai facultății de Teologie din București, prin care roagă a se interveni la locurile în drept, ca și studenții Teologi, cari au absolvit liceul să fie amânați de serviciul militar în mod condiționat până vor termina facultatea și vor intra în cler. În urma discuțiunii urmată se aprobă propunerea I. P. S. Mitropolit al Moldovei ca să se ia în considerație cererea acestor tineri, în vedere că ei cu toată umilința și râvna doresc a fi în viitor servitori ai Bisericii și să se intervină la Domnul Ministru al Cultelor ca să încuviințeze această cerere, după ce se va cerceta la Decanatul Facultății de Teologie dacă acești studenți sunt înscriși numai la Teologie, iar nu și la alte Facultăți și numai în cazul când dâșii vor fi înscriși numai la Teologie să li se satisfacă cererea.

Domnul Prim Ministru intră în sala ședințelor.

Același P. S. Raportor cetește raportul privitor la suplica D-lui Ioan Arhipescu din urba Roman, prin care roagă a i se acordă înalta binecuvântare de a se cununa religios a patra oară, de oare-ce a rămas văduv prin moartea a trei soții legitime și este căsătorit civil cu a patra soție. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de trecere la ordinea zilei.

Idem, privitor la suplica Diaconului Paraschiv Georgescu, dela biserica Sf. Nicolae Vlădica din Prund din Capitală, prin care se plânge că epitropia acelei biserici n'a adus la îndeplinire hotărârea luată de Sf. Sinod de a i se da salariul pe care l'a avut la biserica Sf. Nicolae din Prund mai înainte de a fi transferat la biserica Sf. Nicolae Vlădica. În urma discuțiunii urmată, se aprobă concluziunile raportului care sunt de a se lăsa asemenea chestiuni la aprecierea Administrației Casei Biserici și Epitropie, care

sunt în drept a se ocupa cu afacerile materiale ale bisericeii.

Idem, privitor la adresa Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei, însoțită de un raport al Protoereului de Prahova și un proces-verbal încheiat de Consiliul comunei Cătunu din județul Prahova, prin care se mijlocește ca să se deslipească numita comună dela parohia Ogretinu și să formeze singură o parohie. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se interveni la Onor Minister al Cultelor ca să se recunoască prin Decret Regal înființarea unei noi parohii formată din comuna Cătunul, de oare-ce politicește fiind independentă nu poate bisericește să fie subordonată.

Același P. S. Raportor, cetește raportul comisiunii pentru cercetarea lucrărilor de muzică bisericească privitor la suplica D-lui Dimitrie Țabără, cântărețul M-rei Golia din Iași, cu care înaintează două manuscrise de muzică bisericească și roagă a i se acorda înaltă binecuvântare de a le tipări. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se înapoia autorului acele manuscrise spre a le revedea și îndreptă și apoi să le înainteze Sf. Sinod din nou spre cercetare și aprobare.

P. S. Episcop al Argeșului, roagă a se aprobă înființarea parohiilor Comănița și Deleni, conform legii prin Decret Regal, fiind ambele comune separate. În urma discuțiunii urmată se aprobă a se aduce la sesiunea viitoare mijlocirea P. S. Episcop relativă la înființarea acestor parohii.

P. S. Arh. Calist Botoșeneanu, roagă a se spune dacă s'a făcut proiectul pentru modificarea legii clerului și dacă s'a adus la Sf. Sinod, după cum a promis D-l Ministru în sesiunea de primăvară. În urma discuțiunii urmate la care ia parte și D-l Prim Ministru, arătând, că cestiunea modificării legii clerului și cestiunea modificării parohiilor trebuie să fie de aproape studiate, de oare-ce sunt în legătură cu finanțele, se aprobă închiderea incidentului.

Terminându-se lucrările, D-l Prim Ministru, cetește Mesagiul Regal de închiderea sesiunii.

Președinte (ss) *Iosif Mitropolit Primat*.

Secretar (ss) *Pimen al Dunărei-de-Jos*.

Sumarul ședinței din 1 Mai 1905.

Sesiunea ordinară de Primăvară a Sf. Sinod s'a deschis cu solemnitătea obicinuită, făcându-se în catedrala Sf. Mitropolii cuvenitul Te-Deum la ora 10 dimineața în prezența P.P. S.S. Membri și a D-lui Ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice D-l M. Vlădescu, iar la ora 10^{1/2} s'a făcut sfințirea apei în sala ședințelor Sf. Sinod, după care D-l Ministru a dat cetire Mesagiului Regal de deschiderea sesiunii.

I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte, declară sesiunea deschisă.

P. S. Episcop al Râmnicului, Secretar, cetește apelul nominal al P.P. S.S. Membri. Prezenți 11, în congediu 5.

P. S. Episcop al Dunărei-de-Jos, Secretar, cetește sumarul ultimei ședințe din sesiunea de toamnă 1904, care punându-se la vot se aprobă.

Se aleg prin aclamațiune după propunerea P. S. Episcop al Argeșului aceeași P. P. S. S. Secretari ai biuroului, cari au fost și în sesiunea precedentă, adică P. S. Episcop al Râmnicului și P. S. Episcop al Dunărei-de-Jos.

Asemenea se aleg prin aclamațiune, după propunerea I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte, aceiași P. P. S. S. Membri în comisiuni, cari au fost și în sesiunea precedentă și anume: în comisiunea de petițiuni: P. S. Episcop al Romanului și P. P. S. S. Arhierei Nifon Ploeșteanu și Calist Botoșeneanu; în comisiunea pentru cercetarea cărților de învățământ religios, cursul primar: P. P. S. S. Episcopi al Râmnicului și al Argeșului și P. S. Arhiereu Sofronie Craioveanu: în comisiunea pentru cercetarea cărților de învățământ religios cursul secundar, P. P. S. S. Episcopi al Hușilor și al Dunărei-de-Jos și P. S. Arhiereu Meletie Gălățeanu; în comisiunea pentru cercetarea lucrărilor de Muzică bisericească: P. P. S. S. Episcopi al Argeșului, al Romanului și P. S. Arhiereu Nifon Ploeșteanu, și în comisiunea pentru Revistă și Tipografie: P. P. S. S. Episcopi al Argeșului și al Râmnicului și P. S. Arhiereu Sofronie Craioveanu.

D-l Ministru iese din sala ședințelor.

P. S. Episcop al Râmnicului, Secretar, dă cetire următoarelor comunicări:

Adresa Ministerului Cultelor Administr. Casei Bisericești,

cu care înaintează un dosar cu mai multe adrese și tablouri privitoare la modificarea parohii din Eparhia Dunărei-de-Jos, spre a se rosti Sf. Sinod asupra mijlocirilor făcute de P.S. Episcop respectiv relativ la înființarea acelor parohii.

Idem a aceluiași Minister, cu care înaintează adresa Sf. Episcopii a Romanului cu anexe, relativ la mijlocirea de a se lăsa biserica cu hramul Profetul Samoil din Focșani, și Monastirea «Precista Mare» din Roman ca biserici particulare, întreținute de Epitropia Sf. Spiridon din Iași, iar biserica Sf. Apostoli, filială la cea dintâi, să se facă parohială.

Idem a aceluiași Minister, cu care înaintează o petiție a locuitorilor din cătunul Meșinești și alta a locuitorilor din cătunul Fălcoeni, comuna Potcoava, jud. Olt, prin care cer ca biserica lor filială să fie declarată parohie.

Idem a Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei, cu care înaintează un exemplar din Buletinul Camerei de Comerț și Industrie din București și roagă a se lua în deaproape studiere propunerile camerci de Comerț, relative la repausul Duminical.

Idem a aceleiași Sf. Mitropolii prin care comunică, că D-l N. Guțulescu din comuna Cegani, jud. Ialomița, dorește să tipărească cu a sa cheltuială în una mie exemplare «Eclesiastul și Apocalipsul Sf. Ioan Teologul» în broșuri mici, spre a le distribui gratuit credincioșilor

Idem a aceleiași Sf. Mitropolii, cu care înaintează petiția locuitorului Gheorghe I. Voinea și Maria D. N. Fofircă din comuna Star-Kiojd, jud. Prahova, prin care cer a li se da voie să fie cununați bisericește, de oare-ce își au luat pedeapsa pentru crima de omor ce au săvârșit și acum trăesc împreună.

Idem a aceleiași Sf. Mitropolii, cu care înaintează adresa Ministerului Cultelor—Administr. Casei Bisericii— și raportul Protoerii de Prahova, relative la cererea de a se încuviința dărâmarea a două biserici din cătunele Valea Largă și Valea Ursoiu din comuna Valea Călugărească jud. Prahova.

Idem a aceleiași Sf. Mitropolii, cu care înaintează dosarul cu actele privitoare la cererea de a se dărâma biserica numită Fundeni din orașul Câmpu-Lung, jud. Muscel, spre a se decide cele ce se va crede de cuviință.

Idem a aceleiași Sf. Mitropolii prin care mijlocește a se

Idem a Sf. Episcopii a Argeşului, cu care înaintează dosarele cu actele privitoare la cererea de tundere în monahism a fraţilor Ioan Lascu din M-rea Stănişoara; Iosif Niţă Scarlat şi Nicolae F. Zamfirescu din M-rea Turnu.

Idem a Sf. Episcopii a Dunărei-de-Jos, cu care înaintează dosarele cu actele privitoare la cererea de tundere în monahism a fraţilor: Badea Neacşu, Ioan Gherman şi Ioan Roşca din M-rea Cocoş; şi a surorilor: Teodora M. Purcică, Ana Vdovicenco, Ana Copicenco şi Parascheva M. Gogindi M-rea Celic-Dere. Acestea se trimit la comisiunea de petiţiuni.

Adresa Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei, cu care înaintează un manuscris intitulat: «*Liturgia Românească*» lucrat de D-l Al Filoreanu, pe notaţiunea liniară, spre a se cercetă de comisiunea instituită pentru asemenea lucrări.

Petiţia D-lui N. Severeanu, Maestru de muzică la Liceul din Buzău, cu care înaintează 15 exemplare: «*Prohodul Domnului*» pe psaltichie şi notaţiunea liniară şi roagă a se cercetă şi aprobă. Acestea se trimet la comisiunea pentru cercetarea lucrărilor de muzică.

Adresa Societăţii «Vulturul» a românilor din Homstead, America de Nord, prin care roagă a li se dà cărţi de ritual, voinde a'şi construi biserica şi a cere un preot român.

Petiţia D-lui Ştefan Dinulescu, prin care roagă a i se dà locul de Secretar la Revista «Biserica Ortodoxă Română» dacă a devenit vacat. Acestea se trimit la Comisiunea pentru Revistă şi Tipografie.

Petiţia preotului Econom Alex. Popescu din com. Cernica, jud. Ilfov, cu care înaintează două manuscrise intitulate: «*Mângăeri sfinte din psalmii prea fericitului profet David şi Parabolele lui Iisus*», în câte două exemplare, şi roagă a se cercetă şi a i se dà înalta binecuvântare de a le tipări spre a servi ca cărţi de lectură şi mângăetoare de suflet; arătând că s'a conformat observaţiunilor făcute de comisiunea Sf. Sinod în sesiunea trecută. Se trimit la comisiunea respectivă.

Petiţia monahului Veniamin Ionescu, aflător în Sf. M-rea Stănişoara din jud. Argeş prin care roagă a fi reprimit în Sf. M-rea Cernica, unde îşi are metania. Se decide a se înaintă în original la Sf. Mitropolie a Ungro-Vlahiei.

Telegrama P. S. Episcop al Buzăului, prin care roagă a

i se acorda concediu pentru ziua de 1 Mai, fiind reținut în eparhie în interes de serviciu.

Petițiile P. P. S. S. Arhieriei Calist Botoșeneanu, Sofronie Craioveanu și Melchisedec Piteșteanu, prin care roagă a li se acordă concediu pentru ziua de 1 Mai curent, fiind ocupați la servicii religioase. Se acordă concediile cerute. Adresa Ministerului Cultelor, Administrației Casei Bisericești cu care înaintează un exemplar din lucrarea «*Biserica Ortodoxă și Cultele Streine din Regatul Român*» pentru biblioteca Sf. Sinod.

Idem a aceluiași Minister, prin care comunică, că nu poate să admită cererea studenților Facultății de Teologie, absolvenți de Liceu, de a fi dispensați de serviciul militar.

Adresa Sf. Episcopii a Râmnicului, cu care înaintează petiția locuitorilor din cătunul Buicești jud. Mehedinți, cu lămurirea că nu este necesitate a se înființa o nouă parohie în acel cătun. De acestea se ia act.

Petiția mai multor seminariști absolvenți de patru clase, prin care roagă a li se da drept la hirotonie în comunele rurale.

Se decide a se pune la dosar.

Terminându-se comunicările, I. P. S. Mitropolit al Moldovei roagă a se acordă concediu pentru ziua de 1 Mai și P. S. Arhieriu Ghenadie Bacăoanul fiind ocupat la un serviciu religios la Iași. Se acordă concediul cerut.

Ședința se ridică la ora 11^{1/2} și se decide ședința viitoare pentru Miercuri 4 Mai curent, orele 9 dimineața.

Președinte (ss) *Iosif Mitropolit Primat.*

Secretar (ss) *Atanasie Râmnicului.*

Sumarul ședinței din 4 Mai 1905.

Ședința se deschide la ora 9 dimineața sub președinția I. P. S. Mitropolit Primat. Prezenți 16 P.P. S.S. membri.

Se citește sumarul ședinței precedente și punându-se la vot se aprobă. Se dă cetire următoarelor comunicări:

Adresa Ministerului Cultelor—Administrația Casei Bisericești—prin care comunică, că înființându-se în județul Mehedinți comună nouă Roșiori, urmează să se înființeze o nouă parohie în acea comună, potrivit Legii Clerului. Să ia act și se decide a se comunica despre aceasta Ministerului și P. S. Episcop eparhiot.

Adresa Sf. Episcopii a Romanului, cu care înaintează dosarul cu actele privitoare la tunderea în monahism a fratelui Costache Ciornei din schitul Brazi, județul Putna. Se trimite la comisiunea de petițiuni.

Petiția Cuviosului Schimonah David reprezentant al schitului românesc «Prodrom» din Sf. Munte Athos, cu care înaintează 17 colecțiuni din icoanele aprobate de Sf. Sinod, spre a se distribui P.P. S.S. membri și una pentru bibliotecă. Se decide a se distribui P.P. S.S. membri.

Idem, a D-lui G. M. Ionescu, licențiat în teologie și litere, prin care roagă a i se da gratuit revista «Biserica Ortodoxă Română» dela 1894 până acum și pe viitor, fiindu-i necesară spre consultare la lucrarea sa: *Istoria Bisericii Românilor din Dacia Traiană*, care va eși în șase volume, obligându-se a da și D sa gratuit câte două exemplare din menționata lucrare pentru biblioteca Sf. Sinod și pentru biblioteca Tipografiei cărților bisericești. Se trimite la comisiunea pentru Revistă și Tipografie.

Idem, a D-lui Nicolae Iordăchescu din com. Adjud-vechi, jud. Putna, cu care înaintează un mic manuscris, intitulat: «*Mărturisirea obștească*» și roagă a i se da înalta binecuvântare de a-l tipări pentru folos obștesc. Se trimite la comisiunea respectivă.

Idem, a preotului V. Gh. Durak din Turnu-Severin, prin care reclamă că Primăria nu voește a-i plăti salariul conform legii. Se decide a se înainta P. S. Episcop eparhiot.

Terminându-se comunicările, P. S. Episcop al Râmnicului, roagă a se interveni către D-l Ministru al Cultelor ca să pună în vedere Direcțiunii Tipografiei cărților bisericești să înainteze și Sf. Sinod budgetul și darea de seamă de gestiunea financiară pe fie-care an, spre a lua cunoștință, așa duple cum s'a stabilit cu ocaziunea trecerei controlului financiar al Tipografiei și Revistei la Administrația Casei Bisericești. În urma discuțiunii urmată se aprobă propunerea P. S. Episcop al Râmnicului, pe care o împărtășește și I. P. S. Mitropolit Primat Președinte.

P. S. Episcop al Romanului, raportor, cetește rapoarte ale comisiunii de petițiuni privitoare la cererea de tundere în monahism a fraților Ioan Lascu din schitul *Stănișoara*; Iosif Niță Scarlat și Nicolae F. Zamfirescu din schitul *Turnu*, jud. Argeș, și a surorilor Ana Copicenco

și Parascheva M. Gogin din M-rea *Celic-Dere*, jud. Tulcea. Se aprobă concluziunile rapoartelor, care sunt de a se admite călugărirea numiților frați și surori.

P. S. Arh. Nifon Ploeșteanu, raportor, cetește rapoarte ale aceleeași comisiuni privitoare la cererea de tundere în monahism a fraților: Vasile Nedelcu, Jipa Șerbănescu, Iacob Petroianu, Vasile Cosma și Ioan Mohora din M-rea *Cernica*; Sava I. Cimpoca, Gheorghe Popescu, Constantin Băluță Ceaușu, Nicolae N. Codleanu și Teodor I. Nicolae din M-rea *Căldărușani*; Radu Constantinescu și Enache Filip Bria din M-rea *Ghighiu*; Vartolomeu Stănescu, absolvent al Facultății de Teologie și a surorilor: Ștefana Georgescu, Maria Viorescu, Aurelia Teodorescu, Ana Bălănescu, Luxa G. Duță, Niculina Tudor Slave și Parascheva C. Panait din M-rea *Țigănești*; Marina N. Pârvulescu, Maria Ioniță, Maria I. Popescu, Elena Dumitrescu, Ecaterina Georgescu, Elisabeta Ioan Marmandin și Steliana Firițeanu din M-rea *Viforâta*; precum și pentru recunoașterea călugăririi efectuată în cas de boală a surorilor Ana R. Munteanu din *Sinaia*; Stanca Mateescu din M-rea *Nămăești*; și Maria Georgescu din M-rea *Pasărea*; și a fraților: Nicolae Filip și Ioan Adam din M-rea *Căldărușani* și a fratelui Mihail Ștefănescu din M-rea *Keia* jud. Prahova. Se aprobă concluziunile rapoartelor, care sunt de a se admite călugărirea precum și recunoașterea călugăririi săvârșită în cas de boală a numiților frați și surori.

Același *P. S.* raportor, citește următoarele rapoarte ale comisiunei pentru cercetarea lucrărilor de muzică:

Raportul privitor la manualul intitulat: *Prohodul Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Christos*, pe notațiunea liniară și psaltichie, lucrat de D I N. Severeanu maestru de muzică la liceul din Buzău. Se aprobă concluziunile raportului, cari sunt de a se aprobă numitul manual cu condițiunea ca la o nouă ediție ce va imprimă autorul să introducă îndreptările semnalate de comisiune și să'l tipărească pe hârtie mai bună.

P. S. Arh. Calist Botoșoneanu, raportor, cetește următoarele rapoarte ale comisiunei de petițiuni:

Rapoarte privitoare la cererea de tundere în monahism a fraților: Gheorghe Bălănici și Grigore Cucoș din M-rea Râșca, și a surorilor: Zamfira Finale, Ioana Niță Negură și

Ecaterina S. Istrate din M-rea *Agapia*; Maria G. Șerpoiu, Varvara Iftodi Costan zis și Dascălul, Maria D. Mălău, Ioana I. Gh. a Lungulesei, Maria G. a Petroaei, Elisabeta Gh. D. Borșoae, Ioana Gh. Borșoae, Valeria Nuțu, Maria Costăchioaei, Elena Frunzeti, Natalia Lusineanu și Maria Ioan Elena Ciobanu din M-rea *Văratecu*. Se aprobă concluziunile rapoartelor, cari sunt de a se admite călugărirea numiților frați și surori.

Idem, relativ la adresa Sf. Episcopii a Râmnicului prin care se mijlocește, ca biserica Sf. Gheorghe-Vechiu din Craiova să aibă hramul Cuvioasa Parascheva în loc de Sf. Gheorghe. Se aprobă concluziunile raportului, cari sunt ca pe viitor biserica Sf. Gheorghe-Vechiu din Craiova să poarte numele de parohia Sf. Gheorghe și Cuvioasa Parascheva.

Idem, relativ la adresa aceleiași Sf. Episcopii cu care se înaintează raportul Protoiereului de Gorjiu și cererea locuitorilor din comuna Rășina, de a se schimba numele parohiei Lumezaniei în cel de Rășina. Se aprobă concluziunile raportului, cari sunt de a se mijloci la Onor. Guvern să vie cu un proiect de lege prin care să se schimbe numele parohiei din comuna Rășina, din cel de Lumezaniei în cel de Rășina.

P. S. Episcop al Dunărei-de-jos roagă a se aduce pentru ședința viitoare și rapoartele privitoare la cererile de modificări și înființări de noi parohii în jud. Constanța.

Ședința se ridică la ora 11 și se decide ședința viitoare pentru Vineri 6 Maiu curent orele 9 dimineața.

Președinte (ss) *Iosif Mitropolit Primat*.

Secretar (ss) *Pimen al Dunărei-de-Jos*.

Sumarul ședinței din 6 Mai 1905.

Ședința se deschide la ora 9 dimineața, sub președinția I. P. S. Mitropolit Primat. Prezenți 16 P. P. S. S. Membri.

Se cetește sumarul ședinței precedente și punându-se la vot se aprobă. Se dă cetire următoarelor comunicări:

Adresa sf. Mitropolii a Moldovei, cu care înaintează dosarul cu actele privitoare la tunderea în monahism a fratelui Pavel Popovici din M-rea *Vorona*.

Idem a Sf. Episcopii a Râmnicului, cu care înaintează dosarele cu actele privitoare la tunderea în monahism a surorilor: Ioana P. Frigorescu, Elena Constantinescu și

Parascheva P. Andronescu din M-rea *Dintr'un Lemn*, jud. Vâlcea.

Idem a aceleiași Sf. Episcopii, cu care înapoiază cere-rea locuitorilor din noul cătun Sărata, com. Călărașu, jud. Dolju și comunică că este de părere a se încuviința construirea unei noi biserici în acel cătun.

Idem ale Sf. Episcopii a Buzăului, cu care înaintează dosarele cu actele privitoare la tunderea în monahism a fraților: Pavel Sofaivi, Ioan Ilie Keșcă, Ioan I. Lupșa și Romul P. M. Niculescu din M-rea *Ciolanu*, Ioan D. Partenie, Vasile Mangu și Costache Kara din M-rea *Dălhăuți*; Pantazi Barbu din M-rea *Vărzărești*; și a surorilor: Elena Mihai Plăiașu și Firița Apostoiu din M-rea *Cotești*; Zoe Nicolescu, Anica Albuleț, Elena A. Vișoiu, Maria G. Băcioiu și Maria Dumitrescu din M-rea *Rătești*.

Idem a Sf. Episcopii a Hușilor, cu care înaintează dosarele cu actele privitoare la tunderea în monahism a surorilor: Parascheva V. Costică, Varvara Guzman și Eufrosina Dimitriu din M-rea *Adam*.

Petiția mai multor preoți din jud. Neamțu cu care înaintează un pachet cu lumânări de parafină și roagă a se lua dispozițiuni să nu se mai vândă astfel de lumânări, căci strică podoaba bisericilor și sunt vătămătoare sănătății.

Petiția D-lui I. Petrea, cântăreț la biserica cu hramul Schimbarea la Față din urbea Roman, cu care înaintează în copie petiția adresată Ministerului Cultelor de cântăreții dela parohiile urbane și rurale din eparhia Romanului, prin care cer îmbunătățirea soartei lor și roagă a se interveni la Onor. Guvern să binevoiască a aprobă reorganizarea și îmbunătățirile cerute de dânșii prin acea petițiune. Acestea se trimit la comisiunea de petițiuni.

Adresa Ministerului Cultelor Administr. Casei Bisericești, cu care înaintează 20 exemplare «Dare de seamă asupra gestiunii Tipografiei Cărților Bisericești» pe exercițiul 1904/905. Să ia act și se decide a se distribuî P.P.S.S. Membri.

Raportul Direcțiunii Tipografiei Cărților Bisericești, cu care înaintează 17 exemplare legate din «Psaltirea» de curând imprimată spre a se distribuî P. P. S. S. Membri și bibliotecă. Se decide a se distribuî P. P. S. S. Membri și un exemplar a se păstra în bibliotecă.

Adresa Sf. Episcopii a Argeșului, cu care înapoiază petiția locuitorilor din comuna Potcoava jud. Olt, prin care

cer a se mai înființa o parohie în acea comună, și comunică că cerea locuitorilor este deja satisfăcută de Sf. Sinod. Se ia act.

Terminându-se comunicările, *P. S. Episcop al Râmnicului* roagă a se pune în vedere reprezentantului schitului român Prodrom din Sf. Munte Athos, ca să litografieze icoanele aprobate de Sf. Sinod în sesiunea trecută cu mai multă îngrijire și în special icoana Sf. Nicolae să fie făcută după modelul icoanelor vechi uzitate în biserică. În urma discuțiunii urmată, la care au luat parte mai mulți P. P. S. S. Membri, se primește propunerea I. P. S. Mitropolit Primat, Președinte, de a li se pune în vedere, ca la o altă ediție să facă îndreptările cuvenite acestor icoane, și în special aceleia a Sf. Marelui Ierarh Nicolae, orientându-se după icoanele care din vechime sunt în uz în Biserica Ortodoxă, și să le înainteze din nou Sf. Sinod spre aprobare; iar pentru acestea pe care le-au scos acum în prima edițiune să li se permită a le desface, conformându-se decisiunii luată de Sf. Sinod în sesiunea trecută.

I. P. S. Mitropolit al Moldovei roagă a se da din Tipografia Cărților Bisericești o colecțiune din toate cărțile aflătoare în tipografie precum și o colecțiune din Revistă, pentru biblioteca Palatului Sf. Mitropolii de Iași. Se aprobă.

P. S. Episcop al Romanului, raportor, cetește rapoarte ale Comisiunii de petițiuni privitoare la cererea de tendere în monahism a fraților Ștefan I. Popovici și Vasile Pr. Matei M-rea *Cozia*; a fraților Ioan Gheorghe I. Radu din M-rea *Tismana*; Ioan Gherman și Ioan Roșca din M-rea *Cocoș*; și a surorilor: Ana Vdovicenco și Teodora M. Puricică din M-rea *Celic-Dere*, precum și pentru recunoașterea călugăriei săvârșită în caz de boală a fratelui Badea Neacșu din M-rea *Cocoș*. Se aprobă concluziunile rapoartelor care sunt de a se admite tunderea în monahism precum și a se recunoaște călugăria săvârșită în caz de boală a numiților frați și surori.

Raportul privitor la adresa Sf. Episcopii a Argeșului prin care se mijlocește ca la noua parohie Vălcelele din com. Bărcănești, jud. Olt, votată deja de Sf. Sinod, să se alipească și cătunele Mandinești și Dealu Mare, după cum cer și locuitorii acelor cătune. Se aprobă concluziunile raportului, care sunt de a se admite mijlocirea făcută de Sf.

Episcopii a Argeșului, și a se comunica locuitorilor că Sf. Sinod le-a satisfăcut cererea.

P. S. Arhiereu Meletie Gălățeanu, raportor, cetește raportul privitor la manuscrisul intitulat «*Mărturisirea obștească*», înaintat de locuitorul Nicolae Iordăchescu din com. Adjud-vechiu, jud. Putna. Se aprobă concluziunile raportului care sunt, că menționatul manuscris nefiind de nici un folos pentru învățătura Bisericii noastre creștine Ortodoxe, să se înapoieze numitului locuitor.

Ședința se ridică la orele 11^{1/2} și se decide ședința viitoare pentru Mercuri 11 Mai curent la ora 9 dimineața.

Președinte (ss) *Iosif Mitropolit Primat.*

Secretar (ss) *Pimen al Dunărei-de-Jos.*

Sumarul ședinței din 11 Mai 1905.

Ședința se deschide la ora 9 dimineață sub președenția I. P. S., Mitropolit Primat. Prezenți 16 P. P. S. S. Membri.

Se citește sumarul ședinței precedente și punându-se la vot se aprobă. Se dă citire următoarelor comunicări:

Adresa Ministerului Cultelor—Administrația Casei Bisericești,—cu care se înaintează 17 exemplare «Dare de seamă asupra gestiunii financiare a casei Revistei «Biserica Ort. Română» pe exercițiul 1904—1905 spre știință.

Idem, a aceluiaș Minister, cu care se înaintează 17 exemplare «Budgetul pe exercițiul 1905—1906 al Revistei «Biserica Ort. Română» aprobat. De acestea să ia act și se decide a se distribui P. P. S. S. Membri,

Idem, a Sf. Mitropolii a Ungro-Vlahiei, prin care se mijlocește înființarea unei noi parohii formată din cătunul Movila dela parohia Poenarii-Vulpești și din cătunul Periș dela parohia Cocioc, având ca biserică parohială biserica din căt. Movila cu hramul Sf. Dumitru și Sf. Ioan Botezătorul.

Idem, adresa Sf. Episcopii a Romanului cu care se înaintează dosarele cu actele privitoare la cererea de tundere în monahism a fraților: Ioan Gh. Rusu, Gheorghe Varnav și Vasile Busuioc din sf. M-re *Bogdana*, jud. Bacău. Acestea se trimit la comisiunea de petițiuni.

Petiția preotului V. Damian, pictor bisericesc, cu care înaintează 43 schițe de icoane și roagă a'i acorda înalta bine-cuvântare de a le reproduce în diferite mărimi pentru a servi creștinilor spre închinare. Se aprobă cererea.

D e m i s i u n i.

Preotul Gheorghe Țărulescu dela biserica particulară „Ghenoaica,” din comuna Tohani, jud. Buzău, a demisionat din post pe ziua de 31 Martie a. c. din cauza de bătrânețe și infirmități.

Preotul paroh Gr. Daniilescu dela parohia Șipot jud. Gorj a demisionat pe ziua de 1 Aprilie 1905 din postul său de paroh din cauză de bătrânețe.

Preotul paroh Gheorghe Folescu dela biserica parohială „Sf. Nicolae” (Domneasca) din urbea Iași a demisionat pe ziua de 1 Aprilie 1905 din postul de paroh din cauza vârstei înaintate.

D e c e s e.

Preotul supranumerar Badea Brătescu, dela parohia Scurtu, județul Vlașca, decedat la 19 Martie.

Preotul paroh Iordache Voiculescu dela parohia Frumușani, județul Ilfov, decedat la 2 Aprilie.

Preotul supranumerar Daniil Florescu, dela parohia Scundu, județul Vâlcea, decedat la 4 Aprilie a. c.

Preotul paroh Ilie R. Popescu dela parohia Bogdana, județul Teleorman, decedat la 13 Martie a. c.

Preotul paroh Ioan Pretorian, dela parohia Găvănești, jud. Romanați, decedat la 12 Martie a. c.

Preotul supranumerar Ioan Mircea, dela parohia Bărbulești județul Dâmbovița, decedat la 8 Martie a. c.

Preotul paroh Ioan Ionescu, dela parohia Găgeni Vintileanca, județul Buzău, decedat la 20 Martie a. c.

Preotul supranumerar Ioan Popescu dela biserica filială „Sf. Nicolae” parohia Star-Kiojd, jud. Prahova, decedat la 29 Martie a. c.

Preotul supranumerar Ioan Căprescu dela biserica Sf. Alexandru din urbea Alexandria, decedat la 22 Martie a. c.

Preotul paroh Constantin Gheorghiu, dela parohia Feredceni, județul Botoșani, decedat la 17 Martie a. c.

Preotul paroh Nicolae Grosu, dela parohia Vizantia, județul Putna, decedat la 21 Martie a. c.

Preotul paroh Gheorghe Guțu, dela parohia Cataloi, jud. Tulcea, decedat la 25 Martie a. c.

Preotul paroh Lazăr Dimitriu, dela parohia Pilipăuți, jud. Dorohoi, decedat la 20 Martie a. c.

Preotul paroh Radu I. Negoescu, dela parohia Dobrotinețul de Sus, județul Olt, decedat la 25 Martie a. c.

Preotul supranumerar Costin Lehan dela parohia Carlomănești, județul Tutova, decedat la 27 Februarie a. c.

Preotul supranumerar Gheorghe Stănescu, dela parohia Bogați, jud. Dâmbovița, decedat la 1 Aprilie a. c.

Preotul paroh Pantelimon Negrescu, dela parohia „Sf. Treime” (Crucea-de-piatră) din București, decedat la 11 Aprilie a. c.

Preotul paroh Ștefan Teodorescu, dela biserica parohială „Popa-Nan” din București, decedat la 14 Aprilie a. c.

Preotul paroh Gheorghe Tonigariu, dela parohia Ciortești, județul Vaslui, decedat la 15 Aprilie a. c.

Preotul paroh Ștefan Ștefănescu, dela biserica „Sf. Voevozi“ din urbea Galați, decedat la 18 Aprilie.

Preotul paroh Eustațiu Georgescu, dela parohia Călugărei, jud. Dolj, decedat la 19 Aprilie a. c.

Preotul supranumerar Neagu Ionescu, dela parohia Cilibia, județul Buzău, decedat la 23 Aprilie a. c.

Preotul supranumerar Dimitrie Cozmeanu, dela parohia „Vovidenia“, urbea Botoșani, decedat la 25 Aprilie a. c.

Preotul supranumerar Ștefan Iliescu, dela parohia „Sf. Voevozi“, din urbea Huși, decedat la 27 Aprilie a. c.

III.

Inaugurarea Vaporului «România» și a Cablului «Constanța-Constantinopol».

În zilele 15 și 16 Mai 1905, în prezența MM. LL. Regele și Regina a AA. LL. Principele și Principesa României și a Auguștilor Lor Copii Carol și Elisabeta, au avut loc în portul Constanța inaugurarea Vaporului «România» în prima zi; iar a Cablului sub marin «Constanța-Constantinopol» a doua zi.

Fiecare serbare s'a început printr'un serviciu religios săvârșit de P. S. Pimen Episcop al Dunărei-de-Jos încongiurat de mai mulți preoți și diaconi. Erau de față: toți Domnii Miniștri, biurourile Corpurilor legiuitoare, Ambasadorul Imperiului German la Constantinopol Baronul Marschal de Bieberstein,—Baronul Kiderlen—Wächter, ministru plenipotențiar al Germaniei la București, ambasadorul Turciei, alți membri ai Corpului diplomatic și foarte multă lume din toate unghiurile țării și mai ales din Dobrogea.

La serviciul religios al inaugurării Vaporului «România» P. S. Episcop a cetit următoarea rugăciune:

Rugăciune la sfințirea vaporului „România“.

Dumnezeule Atotputernice, Care ai adus toată făptura din ne-ființă în ființă și ai pus luminători pe Cer și ai întărit pământul preste ape și ai țărmarit marea cu năsip și ai revărsat aerul spre viețuirea și folosința noastră, Tu, Marele Meșter, Care prefaci norii în ape; Tu, Care scoți vânturile din vistieriile Tale; Tu, care liniștești valurile mărilor; Tu care în vremile cele vechi ai poruncit lui Noe să facă corabie pentru ca să scape neamul omenesc de potop; Tu, și acum Prea Bunule Impărate, Care cu harul Tău cel ceresc ai umbrat neamul nostru românesc, dăruind lui mare

V.

Trei tineri teologi în clerul monahal.

În timpul din urmă trei tineri teologi au îmbrățișat monahismul. Toți trei dintre cei mai buni licențiați ai tinerei noastre facultăți de teologie. Aceștia sunt: *Iul. Scriban*, *Victor Puiu* și *Bartolomeu Stănescu*. Cel dintăiu nepot al cunoscuților arhieriei Filaret și Neofit Scriban a fost făcut călugăr în monastirea Neamțului, hirotonit preot și ridicat de I. P. S. Mitropolit Partenie la rangul de protosinghel și trimis ca superior al Capelei M. Sturza din Baden-Baden. Victor Puiu prin călugărie Visarion, a fost făcut călugăr în Sf. Episcopie de Roman și hirotonit diacon pe seama catedralei Sf. Episcopii de P. S. Gherasim Safirim. Bartolomeu Stănescu a fost făcut călugăr în Sf. Mitropolie a Ungro-Vlahiei și hirotonit diacon pe seama Capelei române din Paris.

Părintele Protosinghel Iuliu Scriban profită de timpul liber din Baden-Baden și urmează cursurile universitare ce i sunt necesare la universitatea din Strassburg. Am convingerea, că prin dragostea de muncă ce are va veni cu timpul în țară un bărbat temeinic format pentru binele sf. noastre biserici. În localitatea unde se află totul 'l dispune la muncă neîncetată. Iată propriile-i cuvinte dintr'o scrisoare ce mi-a trimis în 25 Octombrie 1904 din Strassburg. „Mă aflu și aici și în Baden într'o situațiune foarte mulțămitoare și într'o minunată atmosferă de muncă intelectuală. Badenul e un raiu în care mii de șoapte te îndeamnă parcă să iei cartea în mână“.

Părintele Iuliu Scriban a publicat nu de mult în editura stabilimentului de arte grafice „Progresul“ din Ploești o *colecțiune de patruzeci de predici* populare. Despre această colecțiune de predici am vorbit deja în această revistă pe luna Decembrie 1904. Amintesc numai că lucrarea păr. Scriban a fost premiată de Academia Română. Păr. Scriban a publicat și publică diferite studii religioase în revistele noastre bisericești.

Părintele Ierodiacon *Visarion Puiu* a publicat mai multe predici populare în revista „Albina“ pe care le a scos mai pe urmă într'o broșură. Aceste predici sunt alcătuite într'o foarte frumoasă limbă românească și cu multă pricepere și inimă. Impreună cu D-nul I. Mihălcescu, profesor la facultatea de teologie a publicat pentru societatea culturală „Steaua“ o broșură intitulată „Biserica Ortodoxă Română“, care a fost foarte bine apreciată de cititori. A mai publicat și o cărticică intitulată „Preoții sătești“, un fel de Vade-mecum pentru activitatea pastorală.

Păr. *Bartolomeu Stănescu* a întocmit pentru obținerea titlului de licență în teologie o lucrare, care iese din cadrul unei simple teze obicinuite. E o importantă lucrare despre *autenticitatea scrierilor Noului Testament* și despre care vom vorbi la timp. A mai publicat încă diferite studii în reviste bisericești.

Prin urmare toți trei, tineri pricepuți, harnici și inimoși. Dacă vor continua zi cu zi numai și numai pe această cale vor ajunge

o dată bărbați valoroși ai sf. noastre Biserici și ai țării. *Ora et labora* să le fie deviza vieții lor!

Pe părintele Puiu și Stănescu i-am avut câți-va ani lângă mine și i-am apreciat ca putere de muncă și de inimă. Pe cel dintâiu l'am avut slujbaş la Casa Bisericii, cât am fost administratorul acelei Case, iar pe cel din urmă l'am avut ca secretar al școalelor societății pentru învățătura Poporului Român. Am mai constatat la ei o mare putere *de răbdare* și de *înfrângere de voință*,—puteri absolut de nevoie pentru noua viață ce au îmbrățișat.

Nu pot să încheiu mai bine această parte a Cronicei decât reproducând aici scrisoarea pe care a trimis-o D-l I. Cornoiu, profesor la facultatea de teologie părintelui Scriban o dată cu îmbrățișarea monahismului și plecarea la Baden-Baden. Conținutul acestei scrisori e de o potrivă folositor și pentru păr. Puiu și Stănescu.

Prea Cuvioase Părinte Protosinghele,

„Dumnezeu în hotărârile sale veșnice, binevoind a rându-i o nouă viață îngerească, pentru P. C. Voastră, v'a ales între mulți, și v'a îndrumat spre chipul îngeresc al călugăriei.

De sigur v'ați dat bine seama de delicata și eminenta stare în care ați intrat.

Ca fost Profesor al P. C. Voastre, mă bucur din suflet, că ați pus piciorul pe prima treaptă a perfecțiunii creștine și vă urez, ca cu vrednicie, să urcați treaptă cu treaptă, această scară care se perde în idealul vieții creștine.

Pentru că din suflet doresc iarăși să păstrați în cea mai mare curăție, sfântul chip cu care V'ați învrednicit, doresc—ca între altele—să vă îndeletniciți cu cetirea viețelor Prea fericitorilor Cuvioși, iar din smerenia, blândețea, umilința, răbdarea și desăvârșirea în virtute, să vă faceți o haină sănătoasă, cu care să împodobiți îngerescul vestru chip monahicesc.

Ispitele la care veți fi de sigur supus cu destoinicia și energia care o aveți, să le înlăturați și să nu le dați voe, să se pună deacurmezișul desăvârșirii voastre sufletești.

Înlăturând dela voi, tot ceea ce tinde să hrănească pe omul trupesc, exteriorizați-vă în așa fel, prin priveghere și rugăciune, ca să puneți în evidență pe omul vostru sufleteș.

În locul omului trupesc, care se perde în ale lui poște și să amăgește, poștiți cele sufletești, hrăniți sufletul cu învățătura cea după Dumnezeu, și făcând din tot adevărul și virtutea creștină, armătura voastră duhovnicească, acoperiți-vă capul cu coiful mântuirii în Domnul, sigur fiind atunci, că veți face de rușine pe cel rău și perzător de suflete și veți bucura pe cel întru tot sfânt, a cărui blagoslovenie, să se reverse asupra capului P. C. Voastre.

Dacă ași fi avut fericirea să vă văd personal înainte de a pleca, acestea pe larg și cu suflet râvnitor ași fi căutat să vi le spun, și să vă îndemn cu tot dinadinsul, ca pe marea acestei vieți să fiți cu multă

băgare de seamă ca cârma luntrei celei duhovnicești, să o țineți în mână cu vigoare și cu înțelepciune, ca evitând un eventual naufragiu să puteți eși la bun și priincios liman de mântuire sufletească.

Vi le spun acestea fiind că știu că și P. C. Voastră cât de mare plată veți avea dela Dumnezeu, dacă vă veți păzi în totul curat, și cât de mare ocară va fi din contră dacă nu vă veți păzi.

A rânduit Dumnezeu, că la vârsta fragedă să'l prea măriți și să'l slujiți printre streini de alt neam, de altă confesiune, ba poate și Religione, cu alte obiceiuri și apucături, care nu se potrivesc idealului, urmărit și hrănit de vieața monahală.

Păziți-vă curate obiceiurile părintești și călugărești, în care din tinerețe v'ați îndelețnicit.

În necazuri și strâmtorări—dacă acestea vor fi—păziți-vă chilia și încuind ușa, lăsați-vă cu totul în voea Domnului, sorbind din sfintele scripturi, cum și din celelalte rugăciuni, care le reclamă pravila monahicească de toate zilele, hrana și liniștea voastră sufletească.

Furați dela ei, ce este bun, din știința și educația unui popor, ce se cultivă de veacuri, având grija, ca să înțelegeți secretul urbanității, pe care de altfel cu prisosință chiar de acum îl aveți, dar fraged încă fiind are nevoie și de alte exemple, pe care le puteți vedea în lumea aleasă, cu care din inimă vă îndemn a fi în contact.

Puiu, v'a raportat exact părerea mea. Dacă mijloacele vă permit, e bine să ascultați la mai multe Universități—bine înțeles după ce veți cunoaște bine limba—somitățile respective.

Biserica română și Țara, are mare nevoie de oameni cu știință, cu pricepere și cu statornicie.

Faceți ca albina cea bună, care adună din flori bine mirositoare, dulceața cuvenită, ca să ne aduceți în țară, mierea trebuitoare, această doctorie, atât de vindecătoare, a multor suferințe.

Nădăjduind ca să stau cu P. C. Voastră în corespondență cât mai deasă pe astfel de chestii plăcute, gândindu-mă tot cu frică și cu interes în a vă păzi curat, dați-mi voe să încheiu această scrisoare cu sfatul lui Ava Pahomie, care zice: „Că ochiul cel ne adormit al călugărului și stăruința lui în priveghere și rugăciune, este arma cea mai puternică, în contra tatălui ispitei, care dela început urător de oameni a fost; și îmbrățișându-vă cu afecțiune, să vă doresc dela Dumnezeu sănătate și prosperitate“.

Tineri fiind, ne rugăm lui Dumnezeu. ca să'i aibă neîncetat sub ocrotirea sa sfântă și binefăcătoare.

G...

BIBLIOGRAFIE.

I.

Protopopia Județului Constanța.

Dare de seamă despre afacerile bisericesti, prezentată P. S. S. Episcopului Pimen al Dunărei-de-Jos de Protopopul G. V. Niculescu, licențiat în teologie. București, stabilimentul grafic, Albert-Baer, 1905.

Părintele Niculescu a fost protoiereu al Județului Constanța până acum câteva luni. În momentul de față e protoiereu al Jud. Tulcea. Potrivit art. 46 și 47 din regul. legii clerului mirean și art. 40 din regulamentul episcopilor bisericesti și înainte de a părăsi județul Constanța sf. sa a întocmit această prea interesantă dare de seamă asupra afacerilor bisericesti din acest județ, pe care a prezentat-o Chiriarhului său. Această dare de seamă păr. Niculescu o însoțește de un mic studiu asupra originii și vechimei Creștinismului în Dobrogea, cum și asupra episcopilor din această parte. După aceea ne arată starea actuală a bisericii din jud. Constanța. Ne dă câteva date și asupra cultelor și așezămintelor culturale străine.

Lucrarea aceasta prezintă un interes deosebit pentru toți acei, cari vor să cunoască starea religioasă și națională a populației din jud. Constanța. De aceea o recomand cu tot dinadinsul P. P. C. C. protoierei și preoți. Lucrarea e întocmită cu pricepere și în deplină cunoștință de cauză.

Mai întâi de toate păr. Niculescu ne pune în evidență cu date statistice creșterea elementului românesc în proporțiuni cu totul îmbucurătoare. Dintr'o populație de 139,570 locuitori la finele anului 1903, 80,137 sunt români de limbă și religie. În 1880 nu erau decât 15,251 români. Putem zice după datele prezentate, că Județul Constanța e pe deplin romanizat. Pentru populația ortodoxă sunt 49 de biserici parohiale, dintre cari 29 în stare bună, 7 în stare mijlocie și 13 în stare rea. S'au luat însă măsuri pentru reconstruirea tuturor ce se află în stare mijlocie și rea. Poporul român din aceste părți e foarte religios și capabil de orice jertfă când e vorba de biserică. Am văzut însumi biserici, cari costă peste 50,000 lei, dați numai de țărani. Sunt aici exemple vrednice de imitat de întreaga Românie.

Pentru jud. Constanța numărul bisericilor sau mai bine zis al parohiilor e însă prea restrâns. Mai trebuiesc noi parohii, căci e peste puterile omenești, ca un singur preot cum e la Cocargea să deserviască bisericile din parohia sa cu un diametru de 26 kilometri. Sperăm că în deosebi pentru această parte a țării se vor lua grabnice măsuri, ca să nu sufere populația din punct de vedere religios.

Din lucrarea păr. Niculescu rezultă, că biserica aici își îndeplinește rolul în cea mai mare parte și că aceasta nu poate fi decât

spre folosul țării. P. Sf. Episcop al Dunărei-de-Jos a luat toate măsurile, ca preoții să lucreze neîncetat pentru binele bisericii. Preotul trebuie să fie un adevărat apostol pentru binele general. Lucrarea p. Niculescu e plină cu învățăminte în această privință!

II.

Dr. Sergiu, Arhiepiscop de Vladimir (Rusia).—Cuvântări apologetice asupra adevărilor fundamentale ale religiunii creștine ortodoxe, traduse și parte rostite în catedrala mitropolitană din Iași, de Arhimandritul Nicodem Munteanu, licențiat în teologie, arhim. de scaun la Eparhia Dunărei-de-Jos. București. tip. Gut. I. Göbl.

Societatea culturală *Viitorul* din Iași (compusă din preoți) și cu o secțiune în București și a luat însărcinarea de a publica din când în când lucrări cu coprins religios. A publicat până acum două dintre cari cea de a doua sunt aceste cuvântări apologetice. Nu mai încapă nici o îndoială, că inițiativa e vrednică de laudă. Avem nevoie de scrieri religioase în limba noastră, fie originale, fie traduceri, pentru că gustul de citire s'a dezvoltat foarte mult în timpul din urmă. Cercurile culturale prețești și cele unite cu învățătorii contribuiesc serios la aceasta. În cea mai mare parte contribuie însă premenirea neîncetată a clerului cu elemente tinere. E lucru la vederea tuturor: mergem înainte cu pași repezi. Și cu cât gustul de citire va fi mai dezvoltat, cu atât și lucrări de felul acesta vor apărea mai multe. E o strânsă legătură între una și alta!

Cuvântările arhiepiscopului Dr. Sergiu de Vladimir tratează în cea mai mare parte chestiuni fundamentale religioase. Amintesc câteva din ele: Despre Dumnezeu în natură, despre Dumnezeu în sufletul omului, despre Dumnezeu în descoperirile sale. Mai departe: despre nemurirea sufletului, despre nevoia ce are omul de descoperirea dumnezească și semnele după care se cunoaște, că o religie este descoperită de Dumnezeu. După cuvântări relative la prorociile Vechiului Testament care privesc pe Iisus Christos și despre adevărurile evanghelice, despre superioritatea religiei creștine față de religiunile păgâne și de cea mahometană, despre adevărata biserică drept credincioasă și despre primatul Papei, sunt și patru cuvântări relative la biblie și științele moderne și anume: Creațiunea lumii, origina și vechimea omului, inspirația Sf. Scripturi și taina întrupării Fiiului lui Dumnezeu.

Dr. Sergiu, Arhiepiscopul de Vladimir e un teolog consumat și cu o cultură științifică temeinică. Cuvântările acestea apologetice o dovedesc pe deplin. Pe lângă aceasta ele sunt alcătuite în așa chip, în cât pot să fie înțelese aproape de toți. Părintele Arhimandrit Munteanu și a făcut studiile teologice în Rusia și cunoaște bine limba rusă. De aci se explică și buna traducere ce a făcut. Limba traducătorului e ușoară și corectă. Ne bucurăm foarte mult, căci e mare lucru de a traduce bine...

Recomandăm cetitorilor această lucrare, căci mult le poate folosi. Chestiunile tratate sunt cele mai însemnate din domeniul religiunii creștine ortodoxe și veșnic în discuție. Se cuvine să nu lipsească din bibliotecile parohiale.